

Tala om vad du tycker om Hammarkullen

Framtagning av en dialogmetodik och visuell kartläggning av olika värden i ett bostadsområde

Liane Thuvander, Jenny Stenberg, Alfredo Torrez

TALA OM VAD DU TYCKER OM HAMMARKULLEN

Framtagning av en dialogmetodik och visuell kartläggning av olika värden i ett bostadsområde

Liane Thuvander, Jenny Stenberg, Alfredo Torrez

@ Liane Thuvander, Jenny Stenberg, Alfredo Torrez

Framsida: Flygfoto med alla platser och stråk som markerades av de boende i Hammarkullen i enkätverktyget Maptionnaire.

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA
Institution för Arkitektur och Samhällsbyggnadsteknik

Hyresgästföreningen

Hyresgästföreningen Region Väst

Göteborg, 2019

SAMMANFATTNING

Hur kan olika kvaliteter och problem i en boendemiljö kartläggas, till exempel hur de boende upplever olika platser i och omkring byggnaden, och hur kan sådan information kommuniceras till andra boende samt till kommunen och fastighetsägare för att påverka kommande förändringar? Under hösten 2017 och våren 2018 genomförde vi en pilotstudie i Hammarkullen, Göteborg, för att utveckla och testa en dialogmetodik för sådan maktförskjutning.

Rapporten är uppdelad i 3 delar och dessa kan i stort sett läsas separat. *Del I* är mer teoretisk och beskriver studiens bakgrund och syfte (Kapitel 1 – Introduktion), kontext (Kapitel 2 – Hammarkullen), och metodiken i sig (Kapitel 3 – Utveckling av metodiken). *Del II* presenterar resultaten från pilotstudien, både från enkäten, återkopplingsmötet med de boende, och metodikresultaten som helhet (Kapitel 4 – Resultat). *Del III* tar en kritisk blick på materialet utifrån olika perspektiv (Kapitel 5 – Diskussion), diskuterar hur metodiken kan utvecklas framöver för att tillämpas i andra bostadsområden i Göteborg och i Sverige (Kapitel 6 – Utblick) och sammanfattar lärdomar att ta med sig (Kapitel 7 – Slutsatser).

Hammarkullen byggdes som en del av miljonprogrammet och har 8 200 invånare som huvudsakligen bor i hyresrätt. Hyresbeståndet ägs av allmännyttan (Bostadsbolaget AB Framtiden) och en stor del av det är aktuellt för renovering. Det specifika syftet med projektet var att prova ett visuellt dialogverktyg, det kartbaserade enkätverktyget Maptionnaire, där boende tillfrågas om åsikter om sin boendemiljö och sina lägenheter, för att kartlägga och visualisera vad invånarna tycker om i sitt bostadsområde, underlätta för kommunikation mellan boende samt mellan boende och andra aktörer om hur området är, och för att de boende ska kunna påverka sitt områdes utveckling i högre grad. Hammarkullen valdes för pilotprojektet eftersom det redan fanns etablerade samarbeten mellan olika aktörer och ett uttalat områdestänkande.

Pilotstudien genomfördes i form av en enkätstudie där resultaten används som en del i en dialogprocess mellan boende, mellan boende och fastighetsägare, samt mellan boende och stadsbyggnadskontoret. I projektets inledande fas fokuserade vi på att gemensamt ta fram enkätfrågorna och forma processen för insamling av data. En viktig utgångspunkt i arbetet var trovärdighet och därför prioriterades den personliga kontakten med och återkopplingen till de boende. För datainsamlingen har Hyresgästföreningen Region Västra Sverige engagerat och avlönat tolv ungdomar från området för att genomföra en omfattande dörknackning för att fylla den digitala enkäten. Efter avslutad datainsamling genomfördes återkopplingsintervjuer med ungdomarna och processledaren i Hammarkullen för att fånga upp deras iakttagelser kring ifyllande av enkäten och av dialogformen att fylla i enkäten tillsammans. Därefter sammanställdes resultaten och presenterade på ett öppet återkopplingsmöte med de boende där dessa fick tolka och diskutera resultaten i mindre workshopgrupper.

Frågorna som vi ställde, utöver bakgrundsfrågor, berörde upplevelser och användning av platser och stråk i området idag (dagtid, kvälls- och nattetid), dvs vilka platser man gillar respektive inte gillar; förtätningsbehovet, dvs om de boende ville ha fler byggnader eller annan förtätning i området; samt renoveringsbehov i och nöjdhet med den egna lägenheten

och närområdet. Totalt knackade ungdomarna på 2.036 lägenheter och fick svar från 305 boende – 165 kvinnor och 135 män. Av dessa var det 814 boende som inte öppnade dörren och 508 som inte ville vara med. Resterande bortfall är dels boende som sa att de ville fylla i själva genom en länk som de fick, dels sådana som ville att ungdomarna skulle återkomma vid ett senare tillfälle. Antalet svar varierar mellan de olika frågeområden.

När det gäller platser man tycker om (288 boende som markerar 366 platser), alternativt inte tycker om (159 boende som markerar 205 platser), är det intressant att se att det finns en viss överlappning i svaren, samma plats pekas ut som omtyckt och inte omtyckt. Detta gäller framförallt Hammarkulletorget som ligger centralt i området med affärer, Folkets hus, tillgången till spårvagnshållplatsen och stora öppna ytor. På dagtid var positiva upplevelser dominerande och kvälls- och nattetid negativa. Vid åtgärder är det viktigt att notera svaren på varför de boende tycker något, så att man löser problem men inte förstör kvaliteter.

Förtätning behandlade frågor kring vad som bör förtätas, exempelvis byggnader, service, grönområden och stråk, samt vilken typ av byggnad som de boende önskar förtätning med. Totalt svarade 133 boende på frågan om de vill ha fler byggnader i Hammarkullen. Nästan hälften svarade ja (61 boende, 46 procent) och fick möjlighet att markera platser för nya byggnader på kartan Bild 35, de flesta markeringar hamnade nära Hammarkulletorget. 28 procent av de boende tyckte att tätheten är bra som den är, 14 procent ville ha färre byggnader och 13 procent svarade att de inte hade någon åsikt. De boende förslög också 59 olika platser för fler bostäder i området. Dessutom önskades fler servicebyggnader, framförallt apotek och butiker – detta helst nära Hammarkulletorget, 43 sådana platser markerades på kartan. De boende ansåg också att det finns störst behov av fler hyresrätter i Hammarkullen men det finns även behov av andra olika typer av ägandeformer. Det var 44 boende som svarade på denna fråga.

När det gäller lägenhetens storlek tycker de flesta av de 174 boende som har svarat på denna fråga att de är nöjda (69 procent). På frågan hur nöjd de boende är med lägenhetens skick svarade 159 boende. Av dessa var 44 procent av de svarande mycket nöjda och 38 procent inte var alls nöjda. Återkopplingsworkshopen gav fördjupat insikt kring enkätresultaten och hur dessa var länkade till generella frågor kring Hammarkullens utveckling. Det senare visade sig vara viktigt då det pågår flera utvecklingsprojekt i området, som de boende hade synpunkter på och även frågor om.

Metodiken som helhet har fungerat bra – alltså samspelet mellan själva enkätstudien och återkopplingen av resultaten till boende samt resultatkommunikation till andra aktörer. Bland annat var det fördelaktigt att resultaten snabbt kunde presenteras på ett enkelt och visuellt sätt, inte bara som diagram utan även som information på flygfoto eller karta. Frågeområdena Upplevelser av platser och stråk och Förtätning var särskilt fördelaktiga att hantera i verktyget Maptionnaire eftersom fokus ligger på att markera platser och stråk och ge motiveringar varför man har valt dessa. Frågorna om lägenheten bygger däremot på mer »klassiska« enkätfrågor som kan ställas i vilket digitalt enkätverktyg som helst. Det är dock ett plus om olika frågeområden kan kombineras i en och samma enkät.

Datainsamling med dörrknackning där ungdomarna gick i par och pratade olika språk fungerade bra och det var viktigt för studiens resultat även om inte språken alltid matchade. Det var okey med en enkät på svenska men det hade ändå varit fördelaktigt om enkäten funnits på olika språk för att fungera som ett dialogstöd när enkäten fylls i. Generellt var ungdomarnas engagemang och det personliga mötet med de boende viktigt för studiens resultat och det gav också ett mervärde för ungdomarna själva. De fick därmed vara del i ett forskningsprojekt och delta i en verklig demokratiprocess, de fick lära sig hur Hyresgästföreningen fungerar och vad grannarna uppskattar.

Den handfasta utbildningen med rollspel inför dörrknackningen var en mycket viktig del av studien. Inte bara för att man lärde sig hur man använder Maptionnaire och rutiner på vad man ska tänka på när man går runt och knackar dörr, t ex hur man presenterar sig och hur man agerar sig så att det blir en trygg situation, utan också för att ungdomarna fick kunskap om delaktighet och inflytande

Vi har sett att metodiken ger en kraftsamlande effekt. Den ger ”empowerment” vilket inte har någon bra översättning till svenska men det betyder ungefär att involverade människor får styrka från att medverka, på ett sätt som underlättar för dem att vara eller bli samhällsbyggare. Dels gav metodiken empowerment åt de ungdomar från området som utbildades i att genomföra enkäten, de upplevde att deras engagemang spelar roll för grannar och boende i området och de lärde sig en metod för det som de kan använda i framtiden i andra situationer. Metodiken gav också empowerment åt hela området. Tjänstepersoner från stadsbyggnadskontoret började efterfråga resultaten när de skulle göra planer för området, dessa resultat ansågs mer legitima att lyssna på än tidigare egna undersökningar.

Den största utmaningen är att få en bättre svarsfrekvens. En viktig del i detta är att ta fram en strategi hur de boende kan bli informerade kring att en enkätstudie genomförs, med vilket syfte och framförallt att de boende känner att de kan engagera sig och påverka om de så önskar. Det är också viktigt att medvetet söka olika målgrupper (vuxna, barn, ungdomar, äldre) och att tydligt redovisa vilka målgrupper som svaren täcker in och i vilken grad.

Det finns en stor potential i att använda verktyget som ordinarie dialogmetod, dvs att fortsätta användningen på ett strukturerat återkommande sätt. Vi ser det som mycket intressant att börja implementera verktyget i andra områden som Hyresgästföreningen satsar extra på i Göteborg: Rannebergen, Lövgärdet, Hjällbo, Tynnered och Biskopsgården m.fl. Hammarkullens projektledare bör få en nyckelroll för sådan implementering, som erfaren organisatör och utbildare i metodiken. När metodiken tillämpas i nya områden är det viktigt med överföring av kunskap och erfarenheter. En ny, lokal projektledare behöver utbildas och ungdomar i ett nytt område behöver rekryteras. På sikt kan verktyget komma till användning i alla områden i Sverige som Hyresgästföreningen behöver göra särskilda insatser i – och i en framtid kanske i alla hyresrättsområden över huvud taget.

Nyckelord: Demokrati, Dialogmetod, Enkätstudie, Maktförskjutning, Maptionnaire, Visuellt kartläggning

FÖRORD

Rapporten *Tala om vad du tycker om Hammarkullen. Framtagning av en dialogmetodik och visuell kartläggning av olika värden i ett bostadsområde* är ett resultat av projektet *Hur uppfattar de boende i Hammarkullen sin närmiljö? – Visuell kartläggning av olika värden inför renovering* som har finansierats med stöd Adlerbertska Forskningsstiftelsen och Hyresgästföreningen region väst. Projektet är kopplat till det lokala nätverksarbetet *Örat mot marken* som drivs i Hammarkullen av Hyresgästföreningen. Resultat från pilotstudien har presenterats på symposiet *Built environment and architecture as a resource*¹ i Seinäjoki, Finland, 31.5. – 1.6. 2018, under rubriken »Co-creation of spatial knowledge: Visual mapping and communication of values and perceptions of suburban places«.

Projektet har letts av institutionen Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik på Chalmers genom Jenny Stenberg och Liane Thuvander, och har genomförts i samverkan med Hyresgästföreningen Region Västra Sverige genom Alfredo Torrez, Kim Weinehammar, Jesper Bryngelsson samt förtroendevald Britt Dagoberth. Projektet genomfördes oktober 2016 till september 2018. Vi vill tacka Jesper Bryngelsson och Kim Weinehammar från Hyresgästföreningen och förtroendevald Britt Dagoberth för bra inspel i diskussionen i arbetsgruppen.

Vi vill också tacka alla boende som svarat på enkäten, de boende som har deltagit på återkopplingsmötet, testpersonerna som har hjälpt oss att finslipa enkäten, och särskilt de ungdomar som samlat in alla data: Abdinur Yassin, Ayub Shire, Dielsa Jahiu, Duran Jama, Erik Cahi, Gabriela Cachi, Medina Hamza, Mert Koc, Mimoza Jahiu, Mohammed Dayib, Neda Mohamed Ali och Tarek Hamza. Utan er hjälp hade vi inte haft några resultat!

Göteborg, juli 2019

Liane Thuvander, Jenny Stenberg och Alfredo Torrez

¹ Symposiet arrangerades av NAF/NAAR - Nordic Association of Architectural Research

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING

FÖRORD

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

DEL I

1	INTRODUKTION	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Syfte, frågeställningar, och avgränsningar	3
1.3	Genomförande	4
1.4	Projektgrupp	6
2	HAMMARKULLEN	7
3	UTVECKLING AV METODIKEN	8
3.1	Maptionnaire – test av ett kartbaserat enkätverktyg	8
3.2	Kravspecifikation	9
3.3	Enkätfrågorna	10
3.4	Två användartester	12
3.5	Datainsamling genom dörrknackning	14
3.6	Återkoppling till boende	17
3.7	Hyresgästföreningens resurser	18

DEL II

4	TALA OM VAD DU TYCKER ... RESULTAT	20
4.1	Var har vi knackat på och vilka har svarat?	21
4.2	Upplevelse av platser och stråk i Hammarkullen idag	24
4.3	Förtätning av Hammarkullen	36
4.4	Bostaden	47
4.5	Om datan från enkäten och generella kommentarer från boende	54
4.6	Återkopplingsworkshop	55

DEL III

5	DISKUSSION	63
5.1	Metodiken som helhet	63
5.2	Enkätens utformning	63
5.3	Datainsamling	64
5.4	Resultattolkning, -presentation och -kommunikation	66
5.5	Tydlig avsändare och samordning med andra aktiviteter	67
5.6	Utbildning och lärandet	68
5.7	Empowerment	68
6	UTBLICK	69
6.1	Utveckling av metodiken framöver och tillämpning i andra områden	69
6.2	Vem är mottagare av resultaten?	71
7	SLUTSATSER	71
8	REFERENSER	73
	BILAGA A: Enkätfrågor	74
	BILAGA B: Enkät svar – kommentarer och data	86
	BILAGA C: Möten och workshops	89
	BILAGA D: Informationstext till de boende	91
	BILAGA E: Användartest – individuell uppgift	92
	BILAGA F: Användartest – utvärderingsfrågor till boende	93
	BILAGA G: Inbjudan återkopplingsmöte med boende	94
	BILAGA H: Sammanställning av tema som tolkats återkopplingsworkshopen	95
	BILAGA I: Sammanställning svar från återkopplingsworkshopen	98

DELI

1 INTRODUKTION

Hur kan olika kvaliteter i en boendemiljö kartläggas, till exempel hur de boende upplever olika platser i och omkring byggnaden, och hur kan sådan information kommuniceras till fastighetsägare och kommun?

Under hösten 2017 och våren 2018 har vi utvecklat och testat en dialogmetodik i en pilotstudie i Hammarkullen, Göteborg. Hammarkullen byggdes som en del av miljonprogrammet och har 8 200 invånare som huvudsakligen bor i hyresrätt. Hyresbeståndet med 2 225 lägenheter ägs av allmännyttan och en stor del av det är aktuellt för renovering. Tanken med metodiken är att ge de boende en röst i lokala omvandlingsprocesser och komplettera tekniska inventeringar som genomförs i samband med renoveringsprojekt.

Rapporten är uppdelad i 3 delar och dessa kan i stort sätt läsas separat. *Del I* är mer teoretisk och beskriver studiens bakgrund och syfte (Kapitel 1 – Introduktion) och kontext (Kapitel 2 – Hammarkullen) och redogör hur metodiken har utvecklats (Kapitel 3 – Utveckling av metodiken). *Del II* presenterar resultaten från pilotstudien, både resultaten från enkäten, från återkopplingsmötet med de boende, och metodiken som helhet (Kapitel 4 – Resultat). *Del III* tar en kritisk blick på materialet och diskuterar resultaten utifrån olika perspektiv (Kapitel 5 – Diskussion), ger guidelines hur metodiken kan utvecklas framöver för att tillämpas i andra bostadsområden i Göteborg och i Sverige (Kapitel 6 – Utblick) och sammanfattar lärdomar att ta med sig (Kapitel 7 – Slutsatser).

1.1 Bakgrund

Visualiseringsverktyg kan ge möjlighet till ett större medborgardeltagande i olika typer av planeringsprocesser samtidigt som det är en utmaning att hantera och integrera verktygen i dessa processer. Visualiseringsverktyg med en hög grad av interaktivitet anses också skapa bra förutsättningar för en god kommunikation mellan olika aktörer (Senbel & Church 2011) och passar olika typer av aktörer (Young & Barrett, 2001).

I Finland har det utvecklats ett digitalt, kartbaserat enkätverktyg med en visualiseringskomponent, kallat Maptionnaire (maptionnaire.com), för att involvera invånare i stadsutvecklingen och samla in plats-baserad information. Även i Sverige och i Göteborg är medborgardialog en viktig del i stadens utvecklingsarbete (Göteborg Stad 2014). Verktöget Maptionnaire har tagits fram i en stadsplaneringskontext och har därför främst använts i stadsbyggnadssammanhang för olika typer av stadsutvecklingsprojekt. Sådana projekt bygger ofta på en envägskommunikation, det vill säga, att forskare eller staden som intressent vill samla in information kring specifika platser från boende eller platsens användare. Däremot har verktöget inte använts i renoveringsprojekt eller som ett dialogverktyg där resultaten direkt återkopplas till de svarande för att utgöra grund för gemensamt kunskapande och större grad av påverkan i renoveringsprocesser. Detta är ett uttalat mål på regeringsnivå då man sett att rådande renoveringspraxis i Sverige tränger undan människor med lägre inkomst och tydligt ökar segregationen (Boverket, 2014).

Hyresgästföreningen Region Västra Sverige har sedan flera år ett väl utvecklat lokalsamhällesarbete i stadsdelen Hammarkullen i Angered i norra Göteborg. Detta eftersom det dels pågår ett stort renoveringsprojekt i området, där 900 av allmännyttans lägenheter från miljonprogrammet ska renoveras, och dels för att Hammarkullen är ett av de fokusområden i Göteborg som är aktuellt för förtätning och sociala satsningar av olika slag för att stärka området. Hyresgästföreningens arbete i Hammarkullen drivs inom ramen för det ordinarie arbete som man benämner "Örat mot marken" – som alltså handlar om att lyssna till invånarna – och även som en del av den långsiktiga satsningen i projektform kallad Vårt Hammarkullen, som går ut på att stötta och ge kraft till boende och på sikt lämna till dem själva att formulera agendan.

Hyresgästföreningen utgår från att det är de boende själva som är experter på det område de bor i. De boende ser området potentialer och dess brister från insidan eftersom de själva brukar området. Men samtidigt är det viktigt att främja dialogen mellan dem som planerar området och de boende. Hyresgästföreningen vill därför förbättra dialogen mellan olika aktörer. Att kunna peka ut platser, en möjlighet som till stora delar saknas i dialogen idag, ser Hyresgästföreningen som ett sätt att fördjupa underlaget och kunna bygga en stark egenmaktsanda inför fortsatt arbete. Verktöget Maptionnaire kan ses som ett komplement till de boendeenkäter som allmännyttan genomför med jämna mellanrum för att få en uppfattning om hur nöjda de boende är med sin närmiljö. Skillnaden är dels att verktöget ger visuella och rumsliga resultat i form av flygfoton, dels att frågorna utformats av Hyresgästföreningen med avsikten att ge hyresgästerna mer inflytande.

Chalmers Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik (ACE) har flera olika forskningsprojekt i Hammarkullen och har varit verksam med forskning och undervisning i området i tio år. Bland annat genom forskningsprojekten "Lärande Lab Hammarkullen: Medskapande Renovering" (learninglabhammarkullen.se) som kunskapar om hur hyresgäster kan få ökad makt vid renovering (Stenberg, 2018); "Barn som medskapare av stadens rum" (www.codesigncities.se) som undersöker hur barn kan medskapar staden som en del av sin ordinarie skoldag; samt Masterkursen "Design and Planning for Social Inclusion" (suburbsdesign.wordpress.se) där arkitektstudenter lär medskapande design med miljonprogramsområdet som bas. Dessa genomförs i samarbete med lokala aktörer.

Projektet *Hur uppfattar de boende i Hammarkullen sin närmiljö? – Visuell kartläggning av olika värden inför renovering* som ligger till grund för den här rapporten bygger vidare på det långsiktiga arbetet i Hammarkullen och förenar olika aktörers strävan i att involvera boende i lokala omvandlingsprocesserna och testa nya metoder – man har ett uttalat områdestänkande i sina verksamheter.

Metodiken är främst tänkt att stödja dialogen mellan boende och bostadsföretag, men även dialogen med olika aktörer som har lokala intressen till exempel stadsbyggnadskontoret eller polisen. Utöver det har vår pilotstudie i Hammarkullen kopplingar till nätverk och pågående projekt i området såsom *Vårt Hammarkullen* och *Lärande Lab*. Båda är en kommunikationskanal för vår pilotstudie i olika former, till exempel testarena och användare av resultaten om hur lägenheter, husen och bostadsområdet uppfattas av de boende.

Vårt Hammarkullen startade 2012 på initiativ av Hyresgästföreningen och är ett lokalt nätverk och samverkansforum för boende, föreningar och lokala offentliga verksamheter i Hammarkullen såsom fritidsgård, förskolor, skolor och bostadsföretag. Syftet med nätverket är att stå upp för de boendes egna röster om hur Hammarkullen ska utvecklas. Inom nätverket diskuteras gemensamma frågor för Hammarkullen och delas information om vad som händer i området. Inom en av workshoparna inom Vårt Hammarkullen testades enkätverktyget Maptionnaire som ett kommunikationsverktyg.

Lärande Lab Hammarkullen: Medskapande Renovering är ett forskningsprojekt som pågår 2014–2018 (<http://learninglabhammarkullen.se/>). Projektet är en del av den Nationella transdisciplinära forskningsmiljön för helhetssyn på hållbar renovering (Sustainable Integrated Renovation—SIRen) som finansieras av forskningsrådet Formas med 23 miljoner SEK och lika mycket från medverkande organisationer. Projektet utvecklar en modell för hållbar renovering som tar hänsyn till miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter. Medverkande organisationer i Lärande Lab Hammarkullen: Bostadsbolaget, Hyresgästföreningen, Chalmers Arkitektur och samhällsbyggnadsteknik, Göteborgs Universitet, RISE, och Rotpartner. Resultaten från vår pilotstudie gav input i ett av de pågående renoveringsprojekten.

I vår studie lade vi fokus på de vuxna boende i Hammarkullen men för att få en kompletterande vy på området och testa metoden även med yngre personer så genomförde vi en mycket kortare variant av den kartbaserade enkätundersökningen tillsammans med en grundskola i Hammarkullen under en 4-dagarsperiod i december 2017. Undersökningen var också en del av forskningsprojektet *Barn som medskapare av stadens rum* (www.codesigncities.se) med syfte att inkludera barn i lokala omvandlingsprocesser av och relatera de till kommunala planeringsprocesser.

1.2 Syfte, frågeställningar, och avgränsningar

Syftet med projektet var att utveckla en metodik och testa ett visuellt dialogverktyg, det kartbaserade enkätverktyget Maptionnaire, där boende tillfrågas om åsikter om sina lägenheter och området för att

- kartlägga och visualisera vad invånarna tycker om i sitt bostadsområde,
- underlätta för kommunikation mellan boende samt mellan boende och andra lokala aktörer om hur området är,
- de boende ska kunna påverka sitt områdes utveckling i högre grad.

Frågeställning för studien var: Hur kan olika kvaliteter i en boendemiljö kartläggas, till exempel hur de boende upplever olika platser i och omkring byggnaden, och hur kan sådan information kommuniceras till såväl fastighetsägaren som andra boende?

Ett långsiktigt mål är att metodiken fungerar som ett stöd till civilsamhället och boende för att de ska få en tydligare och starkare position i utvecklingen av sina bostadsområden och stadsdelar.

Hammarkullen har valts för pilotprojektet eftersom det redan finns etablerade samarbeten mellan olika lokala aktörer och ett uttalat områdestänkande. Verktuget Maptionnaire har valts på grund av att visualiseringspotentialerna, dvs möjligheten att länka information till flygfoton i enkätform, samt att den finska programutvecklaren har intresse av att gemensamt utveckla mjukvaran.

Rapporten sammanställer resultat och lärdomar från pilotprojektet. På så sätt etableras grunden för vidareutvecklingen av metodiken så att den kan, om så önskas, tillämpas i andra bostadsområden i Göteborg och längre fram även nationellt.

1.3 Genomförande

Pilotstudien genomfördes i form av en interaktiv enkätstudie där resultaten används som en del i en dialogprocess mellan boende, mellan boende och fastighetsägare, samt mellan boende och stadsbyggnadskontoret, se *Bild 1*. Alla 2 225 hyreslägenheter som Bostadsbolaget AB Framtiden äger och förvaltar i Hammarkullen ingår i studien. Projektet genomfördes mellan oktober 2016 och oktober 2018.

Bild 1. Pilotstudien genomfördes som en interaktiv enkätstudie där boende fyller i enkäten på en surfplatta tillsammans med ungdomar som genomgått en utbildning. Foto: Hem och Hyra

I projektets inledande fas fokuserade vi på att gemensamt ta fram enkätfrågorna och forma processen för insamling av data. En viktig utgångspunkt i arbetet var trovärdighet, den personliga kontakten med och återkopplingen till de boende.

Eftersom vi ville utveckla en metodik som kan tillämpas i större skala och vi i vår pilotstudie ville inkludera alla lägenheter i Hammarkullen, lade vi in flera testmoment. I ett tidigt skede, 9 mars 2017, testade vi verktuget Maptionnaire som ett kommunikationsverktyg inom ramen för en lokal workshop i Hammarkullen som anordnats av nätverket *Vårt Hammarkullen* (Weinehammar et al, 2017). Workshopen handlade om förtätning av Hammarkullen och hur invånarna skulle vilja att förorten utvecklades. Med ett lyckat resultat och lärdomar därifrån kring utformning av frågor och navigering i det digitala verktuget tog vi fram en första

version av enkäten som initialt testades av projektmedlemmarna. Efter mindre justeringar genomförde vi en större användartest med 4 boende i Hammarkullen. Användartestet, som benämns testenkät 1 i *Bild 2*, genomfördes 24 augusti 2017 i Hyresgästföreningens lokaler och tog 3 timmar. Testet gav värdefull input för vidareutvecklingen av enkätens innehåll, utformning, och navigering och resulterade i testenkät 2. Denna enkät testades av projektmedlemmarna under perioden 29 september – 4 oktober 2017 och resulterade i den slutliga enkäten.

Datainsamlingen, det vill säga ifyllnad av enkäten, ägde rum vid olika tillfällen mellan 9 oktober 2017 och 25 juni 2018 med mer intensiva perioder oktober – december 2017 och mars 2018. För datainsamlingen har Hyresgästföreningen engagerat och avlönat tolv ungdomar från området för att genomföra en omfattande dörrknackning och ifyllnad av den digitala enkäten. Om de boende inte öppnade vid första knockningstillfället, så kom ungdomarna förbi en andra gång vid senare tillfälle. Ungdomarna jobbade på kvällarna och helgerna för att öka chansen att boende skulle vara hemma.

Strax efter avslutad datainsamling i början av juli 2018 genomförde en av forskarna två återkopplingsintervjuer. Dessa intervjuer ägde rum i Hyresgästföreningens lokal på Första Långgatan. I den första intervjun, med den ansvariga för det lokala arbetet i Hammarkullen, fångades erfarenheterna upp utifrån Hyresgästföreningens perspektiv, kring planering och genomförande av dörrknackningen. Intervjun tog två timmar. I den andra intervjuades fyra av de ungdomarna som knackat dörr och fyllt i enkäten med de boende för att fånga upp deras iakttagelser kring ifyllande av själva enkäten tillsammans med den intervjuade. Denna intervju tog en timma och genomfördes i direkt anslutning till den första intervjun.

I början av september sammanställdes alla enkäteresultat och ett öppet återkopplingsmöte med boende genomfördes på kvällen 11 oktober i Folkets Hus stora sal i Hammarkullen. På det 2 timmar långa mötet presenterade vi först ett urval av resultaten och därefter fick de boende diskutera och tolka resultaten i mindre workshopgrupper. Värddar för mötet var ungdomarna som knackat dörrarna och samtalsledare och workshopgruppsledare var förtroendevalda och tjänstemän från Hyresgästföreningen. En forskare från Chalmers var med på mötet. På återkopplingsmötet lyssnade cirka 40 personer på presentationen och vid workshopen deltog cirka 25 personer. Hälften av de 40 personerna hade svarat på enkäten.

Inom ramen för projektet hölls sammanlagt 13 dokumenterade möten (arbetsmöten, möten med intressenter, analys- och lärandemöten) och totalt 5 tillfällen med återkopplingsmoment (2 tester, 2 intervjuer för erfarenhetsåterföring, 1 återkopplingsmöte med de boende). Möten och återkopplingarna genomfördes i Hyresgästföreningens lokaler både i Hammarkullen och på Första Långgatan och Folkets hus i Hammarkullen. Därutöver kommunicerades delar av resultaten till den lokala polisen och återkopplades till Stadsbyggnadskontoret Göteborgs Stad och Bostadsbolaget AB Framtiden.

Detaljer kring enkäten, tester, datainsamlingen och återkoppling beskrivs i kapitel 3 och en sammanställning av möten finns i bilaga C.

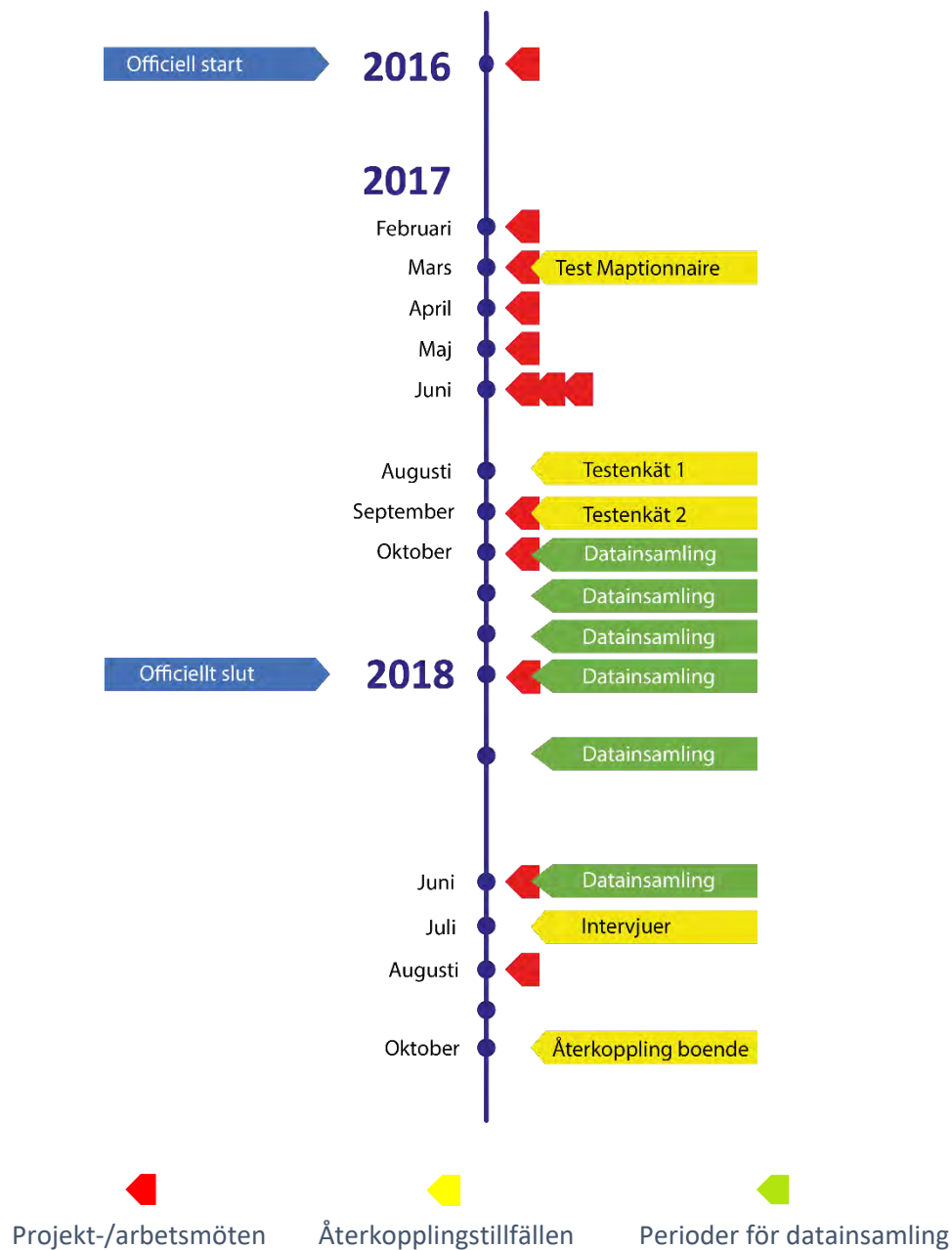

Bild 2. Tidsaxel för projektet.

1.4 Projektgrupp

Projektet har utförts av Jenny Stenberg och Liane Thuvander, båda docenter på Chalmers Arkitektur, i samarbete med Alfredo Torrez, Kim Weinehammar och Jesper Bryngelsson på Hyresgästföreningen region västra Sverige och förtroendevald Britt Dagoberth. Utöver dessa har även 12 ungdomar som bor i Hammarkullen deltagit i projektet och samlat in data.

Jenny Stenberg har varit projektledare och ansvarig för projektet som helhet. Liane Thuvander har ansvarat för utformningen av enkäten i verktyget Maptionnaire, genomförande av ett användartest, samt sammanställning och analys av materialet. Alfredo Torrez har varit ansvarig för de lokala kontakterna vilket inkluderade rekrytering av testpersoner för

användarstudien, rekrytering, utbildning och handledning av ungdomar som knackat dörr, samt ansvarat för återkoppling av resultat till de boende.

Alla i projektgruppen har deltagit i utformningen av enkätfrågorna, diskussionerna av resultat och utvecklingen av metodiken som helhet.

2 HAMMARKULLEN

Hammarkullen är en förort i Göteborg, belägen cirka 10 km nordost om stadens centrum. Det tar 15 minuter med spårvagn (tre linjer) och 10 minuter med bil att ta sig till Hammarkullen. Bostadsområdet som byggdes under 1960- och 70-talen som en del av miljonprogrammet är övervägande bilfritt vilket uppskattas av invånarna. Området omfattar stora och höga bostadshus omgivna av lägre byggnader och villor med generös grönska, *Bild 3*.

Bild 3. Hammarkullen: Storskaliga bostadshus omgivna av lägre byggnader. Foto: Albin Holmgren.

Många av Hammarkullens invånare bor i hyresrätt. Men det finns också relativt många äganderätter i radhus och villor som ligger i en krans runt området. Hyresbeståndet med 2 225 lägenheter ägs av allmännyttan genom Bostadsbolaget AB Framtiden.

Av de 8 200 invånarna i Hammarkullen är 58 procent födda utomlands (Göteborgs Stad, 2018a) jämfört med hela Göteborg där 25 procent är födda utomlands (Göteborgs stad, 2018b)). Det finns 84 nationaliteter som talar över etthundra språk. Det är ett mångkulturellt grannskap, och en stor del av samhällslivet sker i föreningar. Området är känt för sin karneval som startades på 1970-talet när många flyktingar kom från Latinamerika. Karnevalen attraherar årligen 40 000 åskådare. Området är också känt för sitt rika kulturliv och har en årlig kulturvandring som lockar många besökare.

Hammarkullen presenteras mycket ofta i negativa ordalag i media vilket påverkar såväl de boende som omgivningen. Arbetslösheten är relativt hög (14,5%) jämfört med Göteborgs genomsnitt (6%). Den årliga bruttointkomsten skiljer sig avsevärt från medelinkomsten i Göteborg, med 172 400 SEK i Hammarkullen jämfört med 297 300 SEK i Göteborg.

Området har länge stigmatiserats och intresset att investera i att rusta upp området var begränsat under många år.

Detta var bakgrunden till att Hyresgästföreningen tillsammans med Chalmers ACE ville utveckla och testa en dialogmetodik för att ge de boende i Hammarkullen en starkare röst.

3 UTVECKLING AV METODIKEN

I detta kapitel redovisar vi i detalj hur vi har designat dialogprocessen och utvecklat metodiken: testat det kartbaserade enkätverktyget Maptionnaire, tagit fram en kravspecifikation för enkäten och enkätfrågorna, testat enkäten, genomfört datainsamling, och återkopplat med de boende. Som en utgångspunkt och för att göra pilotstudien hanterbar, bestämde vi att fokusera på hyresrätterna i Hammarkullen och exkludera äganderätterna. Utöver det så riktade vi oss till vuxna från 16 år. Vi genomförde en totalundersökning, det vill säga vi studerade alla lägenheter i urvalsramen hyreslägenheter i Hammarkullen.

3.1 Maptionnaire – test av ett kartbaserat enkätverktyg

Maptionnaire (maptionnaire.com/sv/) är ett webbaserat program för datainsamling och visualiseringar av resultat. Den digitala enkäten fylls vanligtvis i via en länk som skickas till en e-post adress eller distribueras via sociala medier. I Hammarkullen ville vi använda det i en mer interaktiv form, eftersom Hyresgästföreningen är mån om att få personlig kontakt med sina hyresgäster. För att undersöka hur Maptionnaire kan fungera som dialogverktyg för vårt ändamål genomförde vi ett test. Nedan beskriver vi testet och vilka lärdomar vi drog därifrån.

3.1.1 *Ett webbaserat verktyg för att markera platser*

Maptionnaire är en typ av molntjänst som tillhandahåller en kommersiell programvara över internet (SaaS - Software as a service) för att skapa kartbaserade frågeformulär och medborgarskapsplattformar.

I det digitala verktyget kan man inte bara inkludera frågeformulär, utan också identifiera och markera platser på en karta (satellitbild eller annan typ av karta), lägga till bilder och erbjuda uppföljningsfrågor relaterade till platserna. En viktig funktion är den visuella, aggregerade och interaktiva analysen av resultaten i realtid. Licenskostnader varierar beroende på typ av organisation. För akademien ligger kostnaderna på 30 000 kr per år.

3.1.2 *Test inom en lokal workshop*

Som nämnd i kapitel 1.3 Genomförande, testade vi verktyget Maptionnaire inom ramen för en lokal workshop i Hammarkullen. Alla vuxna workshopdeltagare blev ombedda att svara på ett digitalt frågeformulär innan de släpptes vidare in i lokalen. Vid ingången till lokalen ställde vi upp ståbord med fyra datorer som försetts med en länk till formuläret i Maptionnaire och det fanns intervjuare som fyllde i svaren alltefter som besökarna en och en svarade på frågorna. Innan workshopen fick intervjuarna en snabb genomgång av enkäten. Frågeformuläret, en mini-enkät, hölls enkelt och innehöll bara 3 frågor: 1) Bor du i

Hammarkullen (ja / nej); 2) Om ja, vill du ha nya byggnader för bostäder i Hammarkullen (ja / nej / ingen åsikt); och 3) Om ja, markera högst 3 platser på kartan där du vill ha förtätning. De som bodde i Hammarkullen tillfrågades alltså om de ville ha mer bostäder i Hammarkullen och, om ja, markerade de lämpliga platser på en karta. Av de 120 deltagarna svarade 78 personer på undersökningen och 62 av dem var boende i Hammarkullen. Sammanställningen av svaren sköttes under workshopens gång av en forskare på distans. Vid workshopens slut presenterades resultatet för alla deltagarna i visualiserad form på ett flygfoto och med diagram.

3.1.3 Lärdomar från workshopen

Lärdomarna från detta test var att det är viktigt att ha en testvariant av enkäten att prova på med intervjuarna innan den riktiga enkäten används. En annan erfarenhet var att uppkopplingen till wifi var för långsam och de bärbara datorerna var ganska gamla – de hade ingen mus utan bara en styrplatta vilket var en nackdel då det var lite svårare att hantera för dem som var ovana vid det. Bland annat krånglade zoomning av kartbilden vilket resulterade i att zoomning undveks. Kartan på vilken de boende skulle peka ut var man ville att det skulle byggas var därför lite för oprecis på grund av skalan. Det resulterade antagligen i att markeringarna inte hamnade exakt på det ställe man ville bygga. Samtidigt är det i den typ av inventering tillräckligt bra att peka ut ett område.

Det sammanlagda resultatet från testet blev bra inte minst ur ett kommunikationsperspektiv. Den snabba återkopplingen av resultaten, från att ha svarat när man kom till workshopen tills att få se resultaten på mötet på slut uppskattades mycket av publiken. Det verkade som att alla förstod kartorna bra. Erfarenheterna som vi tog med oss till vårt projekt berörde alltså gränssnitt, navigering, datainsamling, och kommunikation.

3.2 Kravspecifikation

I början av projektet lade vi mycket tid på att ta fram en kravspecifikation för enkäten. Här diskuterade vi inte bara innehållet utan också datainsamling och ifyllnad av enkäten; integritetsfrågor, lagring av data och spårbarhet; samt presentation av resultat.

3.2.1 Enkätens innehåll

Det var viktigt att frågorna skulle vara sådana som de boende vill få och inte för många frågor. Frågeområden som vi var intresserade av var bostaden och åsikter kring renoveringsbehov, hur de boende använder och uppfattar olika platser i området idag, de boendes åsikter kring nya byggnader i Hammarkullen, samt information om vilka de boende är. Från början ville vi ha möjlighet att kunna välja vilket frågeområde man kunde svara på som boende, det vill säga att kunna erbjuda ett flexibelt frågepaket, men detta var tyvärr svårt att lösa ur ett tekniskt perspektiv. Eftersom enkäten inkluderade alla frågeområden blev den längre än planerat. Då Maptionnaire är ett verktyg där man kan peka ut platser, ville vi utnyttja den funktionen så mycket som möjligt. Men det var också viktigt att ”varför-frågorna” fick plats i enkäten. Till exempel varför det är otryggt på en viss plats.

3.2.2 Integritetsfrågor, lagring av data och spårbarhet

Det var viktigt att information om vilka lägenheter som har svarat bara är tillgängligt för projektgruppen. Vi förde också en diskussion kring hur många personer per lägenhet som skulle kunna svara men eftersom vi bestämde att hushållen var i fokus och lägenheten var urvalsram var det bara en vuxen person per lägenhet som fick svara på enkäten. Det var emellertid möjligt för de boende att gå tillbaka till sin enkät och komplettera vid behov och då kunde förstås flera i familjen medverka utan vår vetskap. Det var också viktigt för oss att få återkoppling kring om en lägenhet hade svarat på enkäten eller ej för att följa upp och återkommer med en ny dörrknackning vid ett senare tillfälle. Därför skapades en individuell kod för varje lägenhet. Den lämnades också till de boende om de ville komplettera enkäten senare vid en egen dator eller surfplatta.

3.2.3 Datainsamling och ifyllnad av enkäten

Hyresgästföreningen ville som sagt tidigare bygga en relation till de boende och ville därför inte genomföra enkätstudien i ett traditionellt enkätformat där man skickar ut en digital länk. Vi diskuterade olika platser för datainsamling. Först tänkte vi använda oss av olika platser, till exempel både stå på torget och knacka dörr. Men för att undvika problemet att flera medlemmar i samma familj svarar på enkäten bestämde vi att bara samla in data genom dörrknackning på lägenheterna. För ha tillgång till internet och utifrån lärdomarna från Maptionnaire-testet i ovan beskrivna workshopen valde vi att satsa på surfplattor med SIM-kort. En annan väsentlig aspekt var att enkäten helst bör finnas i flera olika språk, eller åtminstone att datainsamlingen kan ske på flera språk. De boende fick också en liten belöning för sitt deltagande i enkätstudien, genom utlotting av biobiljetter.

3.2.4 Presentation av resultat

Tanken var att resultaten skulle vara tillgängliga direkt på Vårt Hammarkullens hemsida i verktyget Maptionnaire. Ambitionen var alltså att hyresgästerna som svarat skulle kunna se sina egna individuella resultat och alla andras resultat på aggregerad nivå. Enskilda resultat skulle bara vara tillgängliga för projektgruppen men alla boende skulle kunna se olika gruppers resultat (kvinnor, män) eller upplevelser olika tider på dygnet (dagtid, kvälls- och nattetid).

3.3 Enkätfrågorna

Frågorna berör olika kvaliteter såsom hur de boende i Hammarkullen uppfattar sin närmiljö och bebyggelsen, vad som uppskattas och vad som bör förbättras. Sammanlagt innehåller enkäten 45 frågor uppdelade på 4 frågeområden, se *Bild 4*. Dessa är: (1) *Om mig* information om de boendes bakgrund och samt generella adressuppgifter (13 frågor), (2) *Hammarkullen idag* som handlar om hur de boende uppfattar och använder platser och stråk i området idag, dvs. vilka platser och stråk man gillar respektive inte gillar och varför (4 frågor), (3) *Förtätning* som förutom platsvalen behandlar frågor kring vad som bör förtätas, exempelvis byggnader, service eller grönområden samt vilken typ av byggnad som önskas förtätning med (11 frågor), och (4) *Din bostad och renovering* som berör renoveringsbehov i och nöjdhet

med den egna lägenheten samt närområdet (17 frågor). En sammanställning med alla frågor och hur de presenteras i verktyget Maptionnaire finns i bilaga A.

Bild 4. Frågeområden i enkäten "Tala om vad du tycker om Hammarkullen" och relaterade tema.

I början kommunicerades frågorna inom projektgruppen via Google drive tills en robust grundstruktur var på plats. Sedan lades frågorna in i verktyget Maptionnaire där enkäten finslipades – både frågorna och enkätens utseende. Bild 5 visar hur den första sidan av enkäten ser ut som den boende ser och Bild 6 visar hur en sida med en kartfråga ser ut.

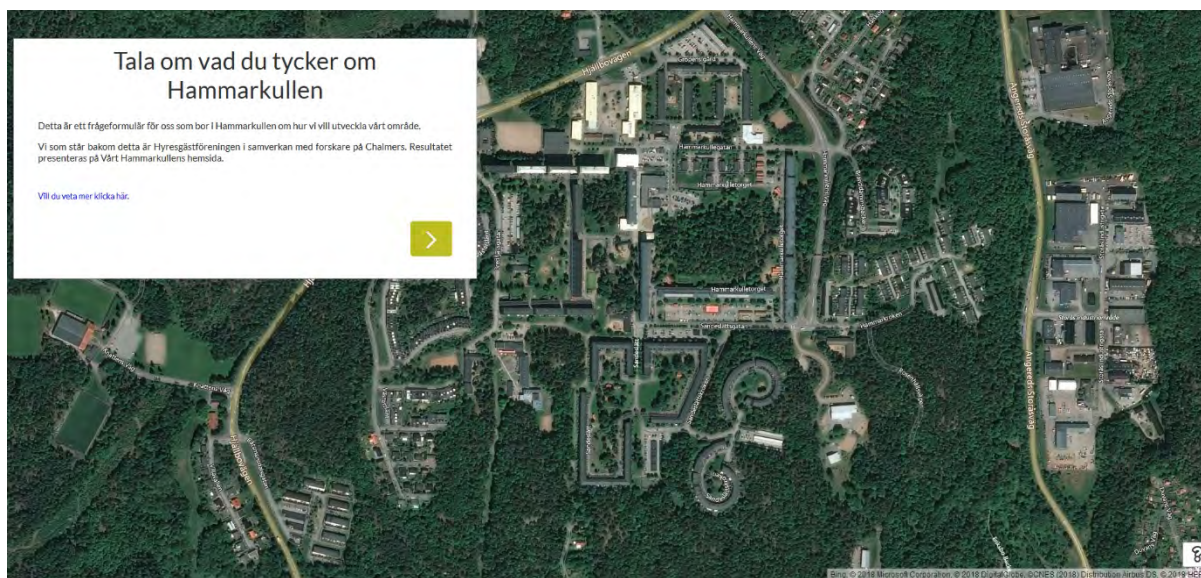

Bild 5. Första sida av enkäten i enkätverktyget. Skärmdump.

Bild 6. Exempel på en fråga med markering av platser. Skärmdump.

3.4 Två användartester

Innan vi startade datainsamlingen i full skala genomförde vi 2 användartester, ett med boende och ett med projektgruppen (se kapitel 1.3 Genomförande) för att undersöka hur verktyget fungerade, dvs. användarnas perspektiv undersöktes och enkätens funktionalitet utvärderades.

3.4.1 Upplägg användartest med de boende

Användartestet med de boende från Hammarkullen förbereddes och genomfördes under ledning av forskarna. På plats som observatör var 2 forskare och 2 representanter från Hyresgästföreningen samt 1 förtroendevald. Fyra boende valdes som testperson utifrån följande kriterier: de bor i olika delar i Hammarkullen, har olika åldrar och kön.

Användartestet började med en introduktion till projektet som helhet och till testet som bestod av en individuell uppgift – att fylla i testenkäten och reflektera kring ett antal utvärderingsfrågor. Varje testperson tilldelades en observatör som antecknade och svarade på eventuella frågor.

Utvärderingsfrågorna berörde enkätens innehåll, till exempel frågornas tydlighet och relevans; användbarheten av verktyget Maptionnaire, till exempel navigering mellan frågorna, ändring av skala och att sätta ut markörer; orienterbarheten och kartans utseende på surfplattan; och några generella frågor kring språk, prioriteringar av frågeområden, presentation och övriga reflektioner. Se bilaga F för utvärderingsfrågorna.

3.4.2 Reflektioner från de boende

Generellt upplevdes frågorna som relevanta och användbarheten av verktyget Maptionnaire som god. Samtidigt upplevde testpersonerna att enkäten var för lång och omfattande och det fanns en risk att den skulle uppfattas som tjugig. Även informationstexten som skulle lämnas ut till de boende innan start av datainsamlingen var för lång enligt testpersonerna. Navigering mellan frågorna fungerade bra på så sätt att man kan gå fram och tillbaka i enkäten mellan frågorna allt eftersom nya idéer dök upp. Testpersonerna saknade en fråga om service och

fler ”annat” som alternativ för att kunna lägga till egna tankar. Ett förslag var att lägga till några ”hoppfrågor”, det vill säga om man inte vill svara på vissa frågor eller om de inte är relevanta så hoppar man över dessa och går till de frågeområdena man vill svara på. Det var också ett sätt att få ner antal frågor.

För att sätta ut och placera markörerna på kartan behövde nästan alla testpersoner en instruktion. Spontant ville man trycka på dem och dra ut dem till rätt plats istället för att bara klicka på markerören och sedan förflytta den till önskad plats. Det var också svårt att förstå hur stråken skulle markeras och framförallt hur markerandet skulle avslutas. Det funkade bäst om man förstörde och förminskade kartan innan man satte ut markörerna och när man använde ”+ och – funktionerna” istället för att nypa med fingrarna på skärmen. Tydligare skillnader på markörerna färgmässigt önskades så att de inte upplevs som samma fråga, till exempel dag- och kvällsupplevelser.

När det gäller språk, så upplevdes vissa ord som väldigt svåra och frågorna för komplicerade. Det undrades också om det fanns möjlighet till att läsa och skriva på sitt eget språk. Bokstäverna ansågs vara för små av flera testpersoner. Ett annat problem var att enkäten försvann när man tryckte fel, exempelvis längst ner på surfplattan istället för knappen ”nästa”, och man fick börja om från början. Surfplattan släcktes också för snabbt.

Den äldre testpersonen behövde en del hjälp med att fylla i enkäten, med både navigeringen och orienterbarheten, exempelvis förstoring av kartan och att hitta platser, samt språklig hjälp med att förklara frågornas innehåll.

Det tog lång tid att fylla i enkäten, för en av personen upp till en timma.

Frågorna som fortfarande behövde lösas från projektgruppens sida var i det här skedet hur vi skulle få kontroll över vilka som har svarat och hur vi kunde effektivisera datainsamlingen kring uppgifter som vi redan visste såsom gatuadress och våningsplan och egentligen inte skulle behöva fråga de boende om.

3.4.3 Ändringar baserade på testet

Efter testet kortade vi ned enkäten rejält, förenklade frågorna språkligt, ändrade ordningen på frågeområden, minskade antal platser som skulle placeras, lade till frågor om service och alternativ ”annat” och gjorde en del grafiska ändringar såsom ändrade färger och storlek på bokstäverna. Vissa problem var relaterade till begränsningar i programmet som till exempel att om man vill kunna hoppa fram och tillbaka mellan olika frågeområden gick inte och det kunde inte lösas inom ramen för projektet. Våra önskemål har vi dock meddelat till utvecklaren av företaget i Finland så att det kan komma med i företagets plan för framtida utveckling av funktionaliteter. Testet bekräftade att det var viktigt att genomföra datainsamlingen i dialogform där de boende skulle kunna ställa frågor om enkäten men även om andra saker, till exempel om studien som helhet, Hyresgästföreningens arbete, eller annat som de ville prata om och rörde sin bostad och närområdet. Det visade också på behovet att instruera ungdomarna vad de skulle tänka på och informera om när de boende fyller in enkäten. Även informationstexten om enkätstudien som skulle delas ut inför och i samband med enkätstudien kortades ner.

3.4.4 Användartest med projektgruppen - finslipning av detaljer

Det andra användartestet med projektgruppen handlade om att finslipning av detaljerna, såsom logiken i frågorna och språkliga formuleringar. Detta test genomfördes individuellt där projektgruppens medlemmar testade enkäten och mailade eventuella problem och förslag på ändringar till enkätansvariga.

3.5 Datainsamling genom dörrknackning

Det personliga mötet är viktigt när Hyresgästföreningen arbetar lokalt och det har varit en förutsättning för att metodiken ska fungera eftersom enkäten är omfattande och de boende kan ha frågor om frågeformuläret och hur man fyller i. I det här kapitlet beskriver vi hur det personliga mötet vid dörrknackningen har planerats och genomförts, inklusive rekrytering och utbildning av ungdomar och information till de boende, *Bild 7*.

Bild 7. Ungdomar som rekryterades hade en viktig roll i processen. Efter utbildning var de redo för dörrknackningen. Foto: Hem och Hyra

3.5.1 Rekrytering och utbildning

Hyresgästföreningen valde att genomföra dörrknackningen i form av ett jobb för ungdomar som anställdes på timbasis med en ersättning på 100 kr/tim. Ungdomarna rekryterades via en annons på Vårt Hammarkullens facebook-sida och kraven var att ungdomarna är flerspråkiga. Sammanlagt var det 12 ungdomar mellan 16 - 20 år som rekryterades och det var en blandning av tjejer och killar.

Innan ungdomarna fick gå ut och knacka dörr fick alla genomgå en utbildning på 4 timmar som genomfördes i juni 2017 vid två tillfällen. Utbildningen gick ut på att lära sig hur man använder Maptionnaire samt rutiner på vad man ska tänka på när man går runt och knackar dörr. Den var indelad i tre olika moment:

- Moment 1) handlade om att ge en övergripande introduktion om delaktighet och inflytande och en förståelse för varför studien genomförs och varför den är viktig. Genomfördes som ett föredrag baserat på en power point-presentation.
- Moment 2) introducerade verktyget Maptionnaire och de olika begrepp som användes i enkäten. Ungdomar fick också instruktioner om vad man skulle tänka på och informera de boende om när de fyller i enkäten. Ungdomarna fyllde i enkäten själva för att testa och deras frågor besvarades.
- Moment 3) fokuserade på säkerhetsaspekter och övade på hur man skulle agera sig när man knackar dörr. Här ingick hur man presenterade sig, hur man skulle bemöta olika reaktioner vid dörren och att man av säkerhetsskäl inte skulle gå in i lägenheten. Detta genomfördes i form av ett rollspel med olika scenarios där ansvarig hos Hyresgästföreningen spelade olika karaktärer av boende. Rollspelet filmades.

Sammanlagt lades cirka 75 timmar på utbildning av ungdomarna. Utbildningen och särskilt moment 3 med rollspelet om hur man ska förhålla sig i olika situationer var mycket givande för ungdomarna. En stor utmaning med Maptionnaire var att förmedla flygfoton över Hammarkullen till de intervjuade, på vilken de ska peka ut olika platser.

3.5.2 Information till de boende

Hyresgästföreningen informerade de boende initialt genom ett informationsblad som hänges upp i trapphusuppgång eller lades i brevlådan, bilaga D. Om ingen öppnade när ungdomarna knackade på, lade de ett papper med information om enkäten och att de skulle återkomma vid ett senare tillfälle. Andra gången när ungdomarna knackade på och ingen öppnade så lämnades inte något papper i brevlådan. Ungdomarna hade orange tröjor på sig som visade att de kom från Hyresgästföreningen.

3.5.3 Dörrknackning

Ungdomarna knackade på hos alla boende på Sandeslätt, Gropensgård, Hammarkulletorget och Bredfjällsgatan, det vill säga alla hyresrätter som förvaltas av Bostadsbolaget AB. Dörrknackningen genomfördes systematiskt med ett adressområde i taget. Tider för dörrknackningen var oftast veckodagar efter klockan 17 samt någon enstaka helg efter klockan 14. Sammanlagt lades 512 timmar på dörrknackningen. Dagar för dörrknackningen är:

oktober 2017	9, 10, 12, 13, 16,17, 18, 20, 30, 31
november 2017	1, 2, 6, 7, 8, 9, 13, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 30
december 2017	1, 3, 5, 7, 13, 14, 15, 16, 17, 22, 23, 28, 29
januari 2018	5, 13, 21, 23
mars 2018	2, 4, 14, 20, 21, 22, 23, 28
juni 2018	18, 19, 20, 21, 23, 24, 26, 27.

Ungdomarna gick i stort sett alltid i par, en tjej och en kille som kunde prata olika språk. Ibland var det 3 ungdomar i en grupp för att lära upp den tredje personen. Varje grupp var utrustad med en surfplatta som tillhandahölls av Hyresgästföreningen och en lista med koder för lägenheterna. Sammanlagt var det 6 till 7 ungdomar per dörrknackningsomgång. Ungdomarna bytte grupperna för att få lite omväxling.

När ungdomarna kom fram till en lägenhet började de med att öppna enkäten med en kod för lägenheten och fyllde i adressuppgifterna (gatuadress, våning, lägenhetsnummer). Sedan ringde de på dörren och registrerade om den boende öppnade eller ej. Om dörren öppnades, började de med en kort presentation av sig själv och förklarade varför de ringde på. Ungdomarna försökte vara positiva och glada. De boende fick se de första frågorna och sedan välja om de ville svara vid dörren, fylla i själv vid dörren, svara senare eller inte alls.

De boende som svarade på frågorna gjorde det alltså direkt vid dörren. För det mesta fyllde ungdomarna i svaren på surfplattan och man letade upp platserna och vägarna tillsammans. De som var intresserade av att vara med men inte hade tid just då fick en länk till den digitala enkäten och den personliga koden för lägenheten så att de kunde svara på egen dator eller surfplatta senare. De kunde också be ungdomarna att komma tillbaka en annan gång.

Det tog mellan 30 och 45 minuter att fylla i hela enkäten vilket blev lite stressigt för ungdomarna och det påverkade svaren. Att gå genom hela enkäten var en av de största utmaningarna. Ungdomarna försökte korta ner ifyllandet till 30 min vilket uppfattades som en okey tid. Dörrknackningen avslutades med att ungdomsgruppen träffades i Hyresgästföreningens lokaler och återkopplade till varandra och till sin ledare.

De reaktioner som ungdomarna fick från boende varierade. Några berättade väldigt mycket och engagerat. Vissa personer pratade hellre om annat än att fylla i enkäten och var ostrukturerade. Några klagade på hyresvärden, vissa boende var irriterade och trodde att det var hyresvärden som kom, eller att det var reklam. Andra var mer likgiltiga. Ytterligare en grupp boende var misstänksamma och tyckte att det var konstiga frågor. Generellt, så hade kvinnor, speciellt unga kvinnor, mer tålamod än män med att fylla i enkäten. Det var också många som kikade i titthålet men inte öppnade. Vissa öppnade men sade att den som äger lägenheten inte var hemma och själv ville man inte svara. I andra fall var det barn som öppnade och dem intervjuade vi inte eftersom målsman ska tillfrågas om barn ska ingå i forskningsstudier.

Ungdomarna försökte anpassa språket till den som svarade. Ibland var det svårt med kommunikationen både gällande språk och vissa ord som används i enkäten, till exempel ordet "fasad". Även om ungdomarna pratade olika språk, så matchade de inte alltid rätt med den boende. I vissa fall användes mycket kroppsspråk för att kommunicera.

En gång var det två killar som gick i par och då var det färre boende som öppnade – det var fler som öppnade när det var två tjejer. Vid något enstaka tillfälle var det en ensam kille som gick runt, han upplevde det som svårare att jobba ensam eftersom färre öppnade och det kändes som att misstänksamheten var större.

Vid första omgången var även hyresvärden Bostadsbolaget ute och frågade med en helt annan enkät och det blev förvirrande för de boende.

3.6 Återkoppling till boende

Inbjudan till återkopplingsworkshopen, se bilaga G, delades ut av ungdomarna och sattes upp i alla trappuppgångar i området. Speciell inbjudan hade skickats till dem som hade deltagit i enkätundersökningen och kryssat 'ja' för att bli kontaktade. Syftet med workshopen med de boende var att presentera resultat från enkätstudien och be dem reflektera kring dessa, bland annat genom en fördjupad diskussion kring olika platser. Det övergripande syftet med återkopplingen var att ge boende tolkningsföreträde, inflytande och därmed en tydligare delaktighet och påverkansmöjlighet om Hammarkullens utveckling. Återkoppling är alltså en del av metoden, det ska inte bara ske vid pilotstudier.

En timma innan återkopplingsmötet samlades samtalsledarna för att förbereda workshopen och gå genom agendan. Dessa var 6 ungdomar som bor i Hammarkullen och som varit intervjuare, 9 representanter från Hyresgästföreningen samt 1 forskare från Chalmers. Salen möblerades med bord som ställdes ut i öar med plats för 5 boende och upp till 2 samtalsledare per bords-ö. En av samtalsledarna var ansvarig för att hålla i diskussionen och den andra för dokumentationen.

På varje bords-ö, totalt 8 stycken, lades ett stort ark med två bilder på, ett flygfoto med en snedbild på Hammarkullen för att kunna orientera sig och ett flygfoto som illustrerade resultat från enkätstudien. Snedbilden var densamma på alla bord men flygfoton var olika och visade resultat från ett av dessa områden:

- Bostäder: Föreslagna platser för nya bostäder
- Mötesplatser och umgänge: Mina platser för umgänge utomhus
- Trygghet: Platser jag tycker om/inte tycker om dag-, kvälls- och nattetid
- Grönområden: Föreslagna platser för olika typer av grönområden
- Service: Föreslagna platser för nya servicebyggnader

Återkopplingsmötet startade med en gemensam buffé. Därefter introducerades syftet med mötet och resultaten från enkäten presenterades av en representant från Hyresgästföreningen på cirka 30 minuter. Presentationen fungerade som ingång till workshopen.

Workshopen var indelad i två moment. Det första handlade om att tillsammans tolka olika teman och bilder som låg på bordet, *Bild 8*. Efter cirka 20 minuter bytte grupperna bord så att varje grupp tolkade två olika bilder. Det andra momentet som tog cirka 15 minuter behandlade mer generella frågor: Vad i Hammarkullen är du mest stolt över? Vad har Hammarkullen som inte andra har? Vad vill du att Hammarkullen ska vara känt för i framtiden? Vad borde staden satsa mer på i Hammarkullen – och var? Vilka resurser bland människor som bor i området finns, som kan bidra till att utveckla Hammarkullen?

På återkopplingsmötet delades också biobiljetter ut bland de som hade fyllt i enkäten och kryssat att de ville delta i utlottningen. Återkopplingsworkshopen avslutades med kort

summering och reflektioner från deltagarna i helgrupp. Det fördes väldigt varierande diskussioner vid borden, t ex vilken typ av servicelokaler man ville ha, var man ville förtäta med byggnader, och inte minst frågor om vad som händer med materialet vi tagit fram.

Ungdomarna som deltagit i dörrknackningen och workshopen tyckte att det var väldigt givande att ta del av studien, resultaten och diskussionen och ville veta mer om förändringsarbetet. För deltagarna var det också intressant att se att det var många som tänker på liknande sätt, att det är bra i Hammarkullen med så många olika kulturer, samtidigt som man vill ha förändring, ha det trevligare. De diskuterade till exempel om vilka områden man inte vill gå till och hur vi borde bygga så att alla skulle vilja flytta hit. Vidare sades att det var roligt att träffa nya människor, grannar, och höra vad staden vill göra med Hammarkullen.

Bild 8. Workshopdelen i återkopplingsmötet med de boende. Vid borden tolkades tillsammans utvalda resultat från enkätstudien. Foto: Liane Thuvander

3.7 Hyresgästföreningens resurser

Inom pilotprojektet har Hyresgästföreningen lagt 627 timmar på ungdomarna inklusive utbildning inför dörrknackningen (75 timmar), dörrknackningen (512 timmar), och deltagande i workshops (40 timmar). Utöver detta har projektledaren jobbat cirka 30% av en heltidstjänst under projektiden, samt 40 timmar för möten med övriga projektmedlemmar från Hyresgästföreningen.

DEL II

4 TALA OM VAD DU TYCKER ... RESULTAT

I detta kapitel redovisar vi svaren från enkätstudien aggregerade för hela Hammarkullen. Syftet med resultatredovisningen är att ge en helhetsbild om hur de svarande i Hammarkullen uppfattar och använder sitt bostadsområde och hur de vill att det utvecklas. Resultaten behöver tolkas utifrån olika sammanhang och bör ses som en utgångspunkt för vidare diskussioner.

Materialet vi har samlat in är mycket rikt på information och alla data kan inte redovisas här i rapporten. Vi har valt att presentera minst ett resultat för varje fråga för att visa vilka typer av data som finns. Vid behov kan materialet redovisas och analyseras på andra sätt och för att undersöka olika samband, exempelvis utifrån ett könsperspektiv, åldersperspektiv eller utifrån var man bor och vilka platser man pekat ut.

De boende fick möjlighet att markera på kartan vilka platser och stråk som de tycker om eller inte tycker om. *Bild 9* visar alla platser och stråk som markerades, sammanlagt 1 314 markeringar.

Bild 9. Alla platser och stråk som markerades av de boende, sammanlagt 1 314 markeringar.

4.1 Var har vi knackat på och vilka har svarat?

Totalt knackade ungdomarna på 2 036 lägenheter belägna på Bredfjällsgatan, Hammarkulletorget, Sandeslätt och Gropens gård, se *Bild 10* för fördelning av svaren per gatuadress.

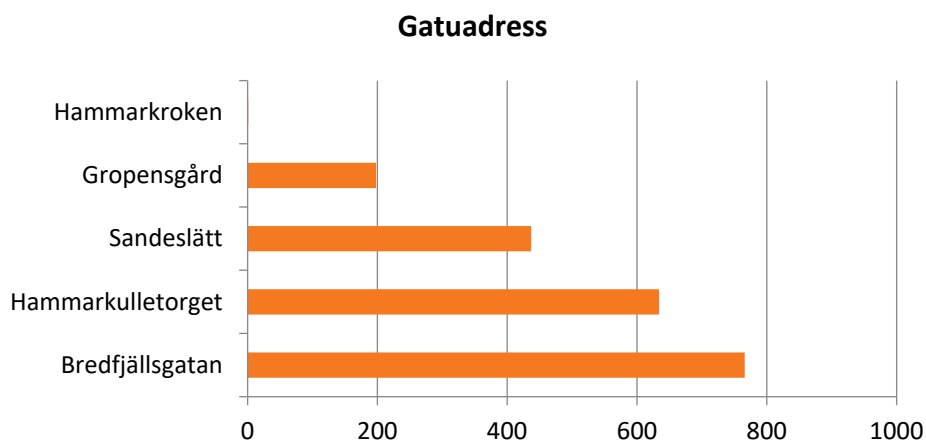

Bild 10. Fördelning av lägenheterna som ungdomarna knackade på, totalt 2 036 lägenheter.

Av 2 036 lägenheter som ungdomarna knackade på var det lite mer än hälften som öppnade, 59 procent, *Bild 11*. Av de som öppnade var det 508 boende som inte ville vara med på enkäten, 277 som sa att de ville fylla i själva (de fick en kod för att göra det på egen dator, vilket bara 42 sedan gjorde) och 98 som bad om att ungdomarna skulle komma tillbaka senare. Resterande boende, det vill säga 300, svarade på enkäten. 814 boende öppnade inte dörren. 39 lägenheter har inte något registrerat svar på denna fråga.

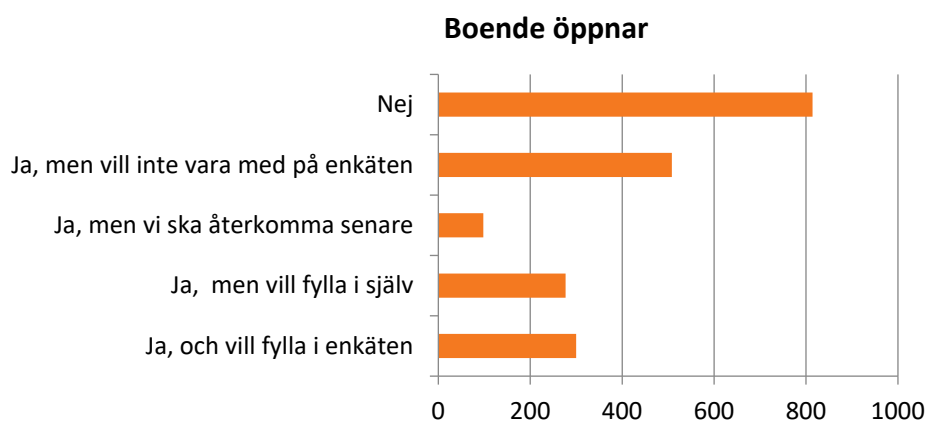

Bild 11. Antal boende som öppnar respektive inte öppnar dörren.

På frågan om hur länge de boende har bott i området så hade de flesta av de svarande, 37 procent (113 boende), bott i området mer än 15 år, *Bild 12*, och 31 procent (94 boende) hade bott i Hammarkullen mellan 1 och 5 år. Sammanlagt var det 300 boende som svarade på denna fråga: 162 kvinnor, 135 män samt 3 som kryssade att de inte ville ange könet. 5 personer har inte kryssat i denna fråga.

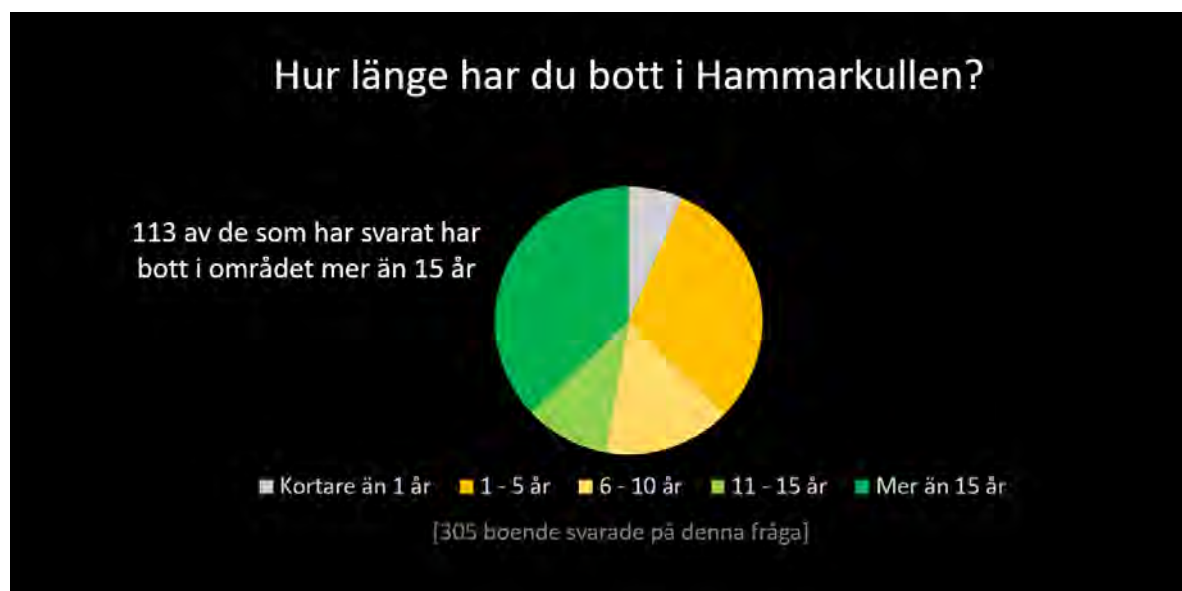

Bild 12. Antal år de boende har bott i området.

De flesta av de svarande är mellan 16 och 45 år, sammanlagt 200 personer utav de 302 bonde som svarade på denna fråga, *Bild 13*.

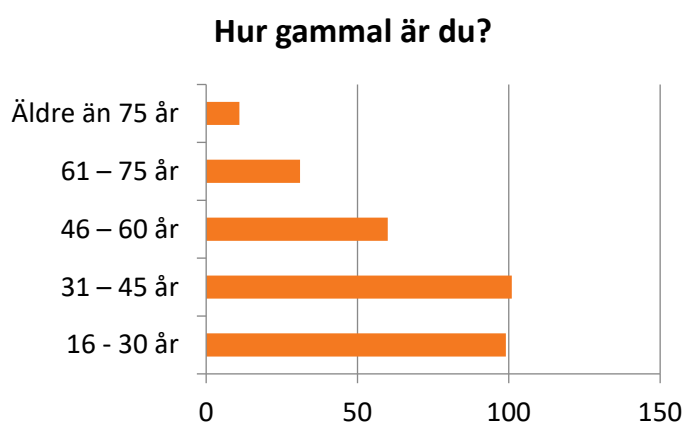

Bild 13. Åldersfördelning på de boende. 302 boende svarade på denna fråga.

När det gäller antal personer i de svarande hushållen så är fördelningen ganska jämn, *Bild 14*, ingen kategori som märker ut sig. Det är i stort sett lika många 1 personers hushåll (65 personer, 21 procent) som hushåll med 2 (73 personer, 24 procent), 3 (50 personer, 16 procent), 4 (59 personer, 19 procent) eller 5 eller fler personer (63 personer, 20 procent) per hushåll.

Hur många personer finns i hushållet?

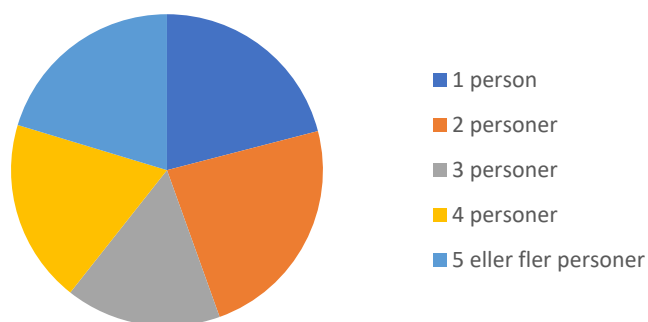

Bild 14. Antal personer i hushållet.

Något mer än hälften, 55 procent av de svarande, hade barn hemma, *Bild 15*. Åldersfördelningen visas i *Bild 16*. Åldersfördelningen är också rätt jämn för barn mellan 0-18 år men några fler fram till 12 år. Men det är också 40 svarande som anger att de har barn hemma som är äldre än 18 år.

Har du barn som bor hemma?

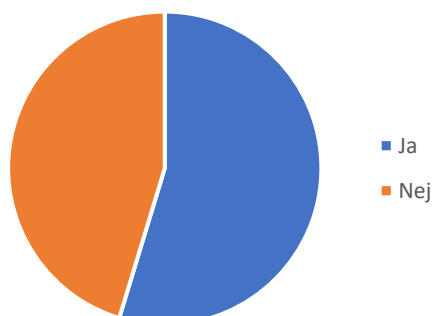

Bild 15. Procent av de svarande som har barn hemma.

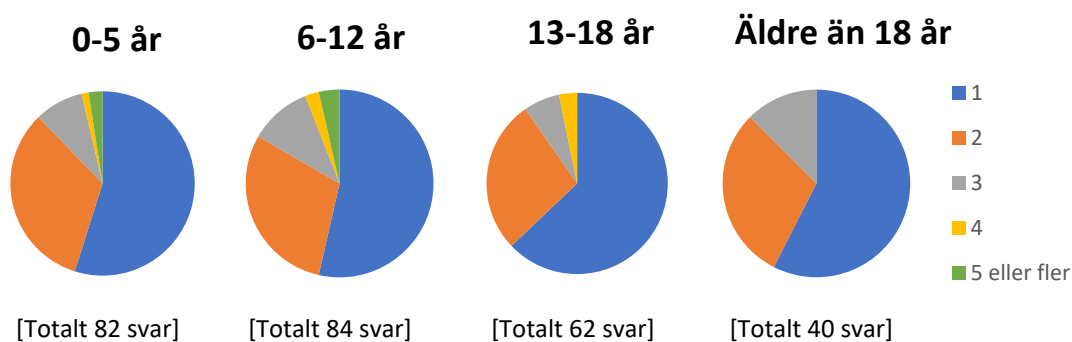

Bild 16. Procentuell fördelning av antal barn i olika åldrar.

Den högsta utbildningsnivån bland de svarande varierar. Lika många har högskola/universitet som högsta utbildning som läroverk/gymnasium, 37 procent var, följd av folkskola/grundskola (14 procent), Bild 17.

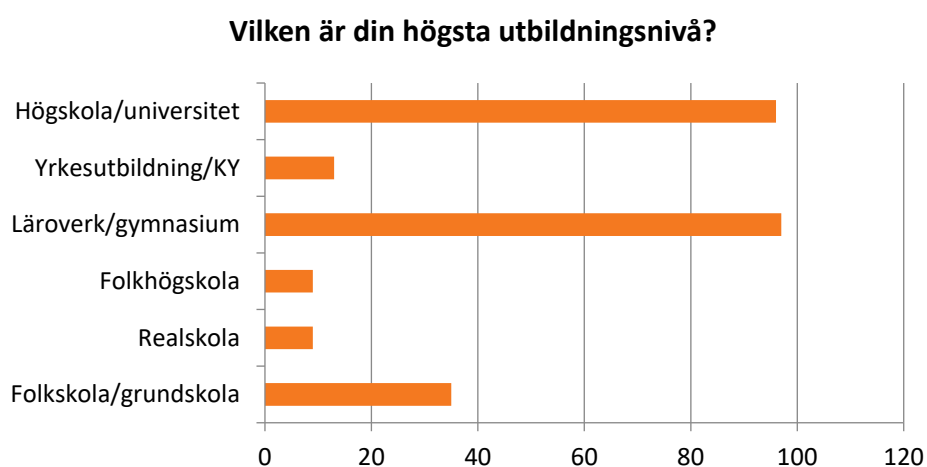

Bild 17. Utbildningsnivå på de boende som svarat. 259 svar.

4.2 Upplevelse av platser och stråk i Hammarkullen idag

Ett frågeområde i enkäten handlade om hur de boende upplever och använder platser och stråk idag med frågor kring vilka platser och stråk de boende tycker om, alternativt inte tycker om, vid olika tider om dygnet och varför. Vi frågade också om vilka platser de boende använder för socialt umgänge utomhus. Bild 18 visar några exempel på frågor som ställdes i samband med upplevelser och stråk.

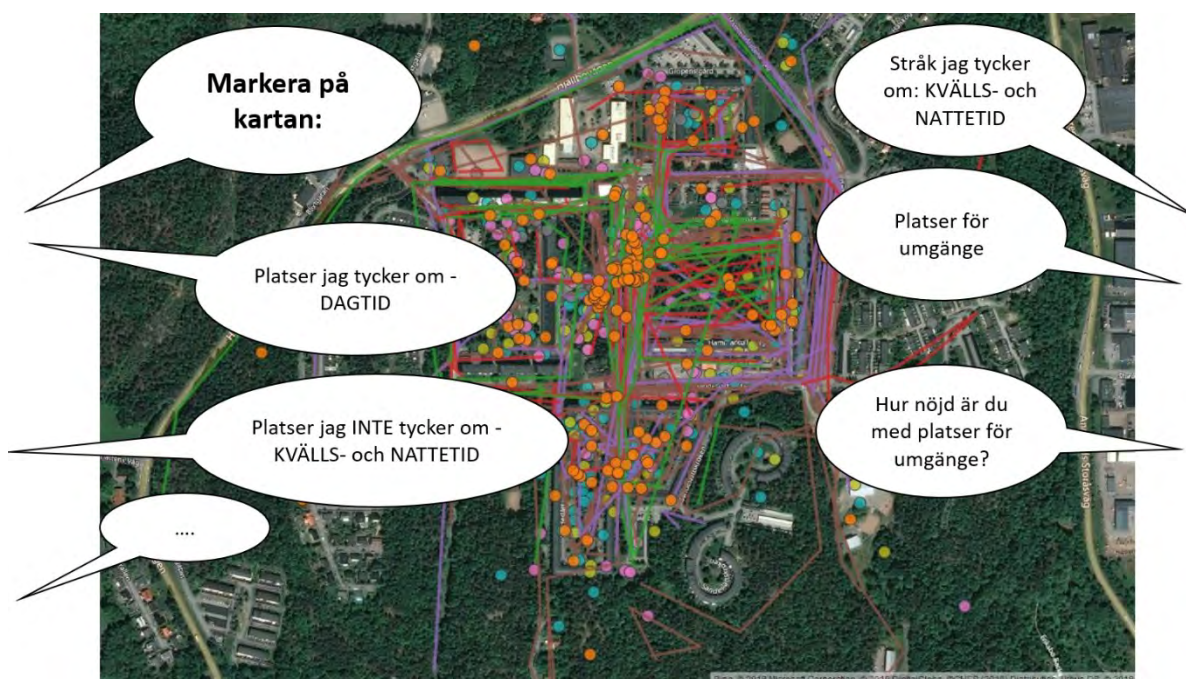

Bild 18. Kartbild med exempel av frågor som ställdes i enkäten kring förtätning.

För detta frågeområde vi fick överlag många svar. *Bild 19* och *Bild 20* visar exempel på hur boende upplever olika platser i Hammarkullen under dagtid. De boende fick markera flera platser och för platser som man tycker om dagtid är det 181 boende som markerade 247 olika platser. För platser som man INTE tycker dagtid så är det 81 boende som markerade 99 olika platser på kartan. När det gäller platser man tycker om så ligger de flesta längs med den centrala nord-syd axeln rund Gropens gård, Hammarkulletorget och Sandeslätt. Väldigt få platser pekas ut vid innergården Bredfjällsgatan, *Bild 19*. Platser som de boende INTE tycker om ligger framförallt runt centrala delar av Hammarkulletorget och innergården Bredfjällsgatan, *Bild 20*.

Intressant är att se är att det finns en viss överlappning i svaren, det vill säga att samma plats pekas ut som en plats som man både tycker om och inte tycker om. Detta gäller framförallt Hammarkulletorget som ligger centralt i området med affärer, Folkets hus, tillgång till spårvagnshållplatsen och stora öppna ytor. Vid åtgärder är det därför viktigt att också notera svaren på varför man tycker något, så att man löser problem men inte förstör kvaliteter.

För att få en djupare insikt i materialet är det också intressant att analysera vilka som har svarat, det vill säga var personerna bor i relation till platserna som de har pekat ut, och även om det finns skillnader när det gäller kön. Detta kan delvis göras som en visuell analys på kartan genom att välja svarande med en viss kön eller från en vald gatuadress eller som en statistisk sambandsanalys.

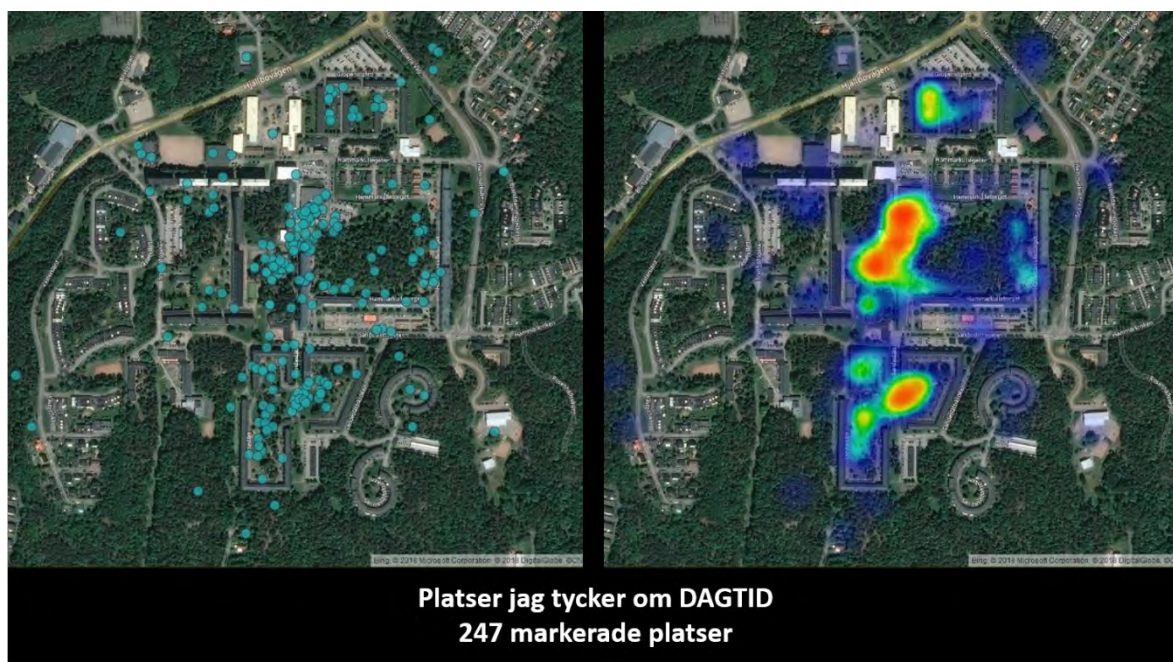

Bild 19. De boende markerade 247 platser som de tycker om dagtid. Till vänster: markering av enskilda platser. Till höger: heatmap som visar ansamling (hotspots) av platsförslag (blå = enstaka platser, orange = flera platser).

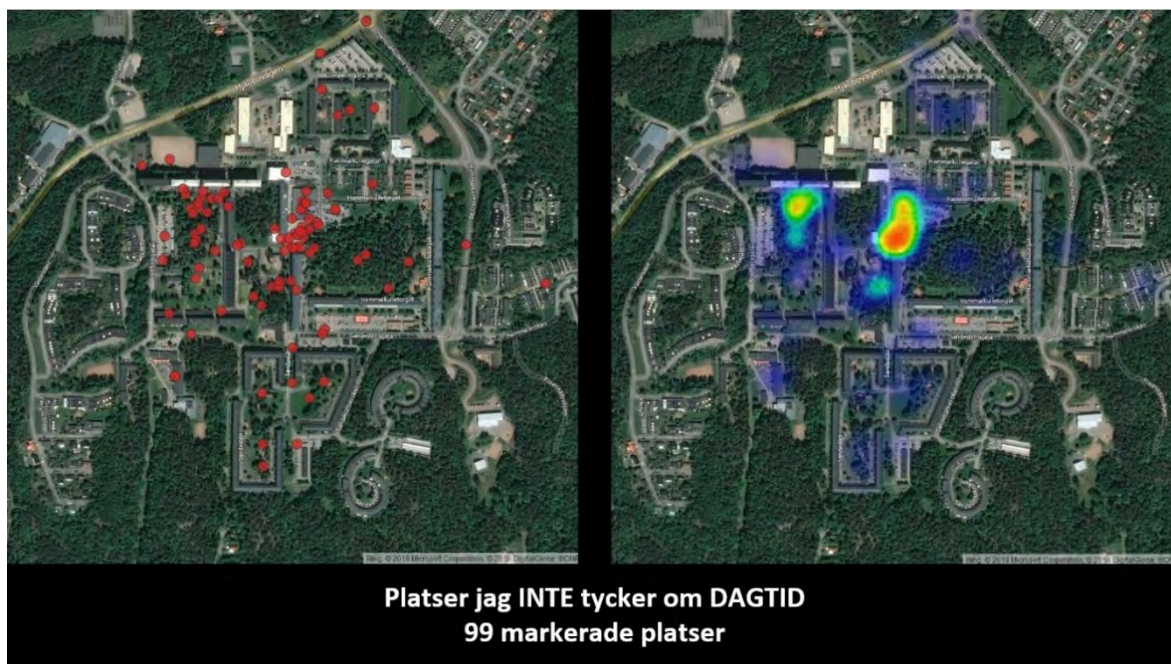

Bild 20. De boende markerade 99 platser som de INTE tycker om dagtid.

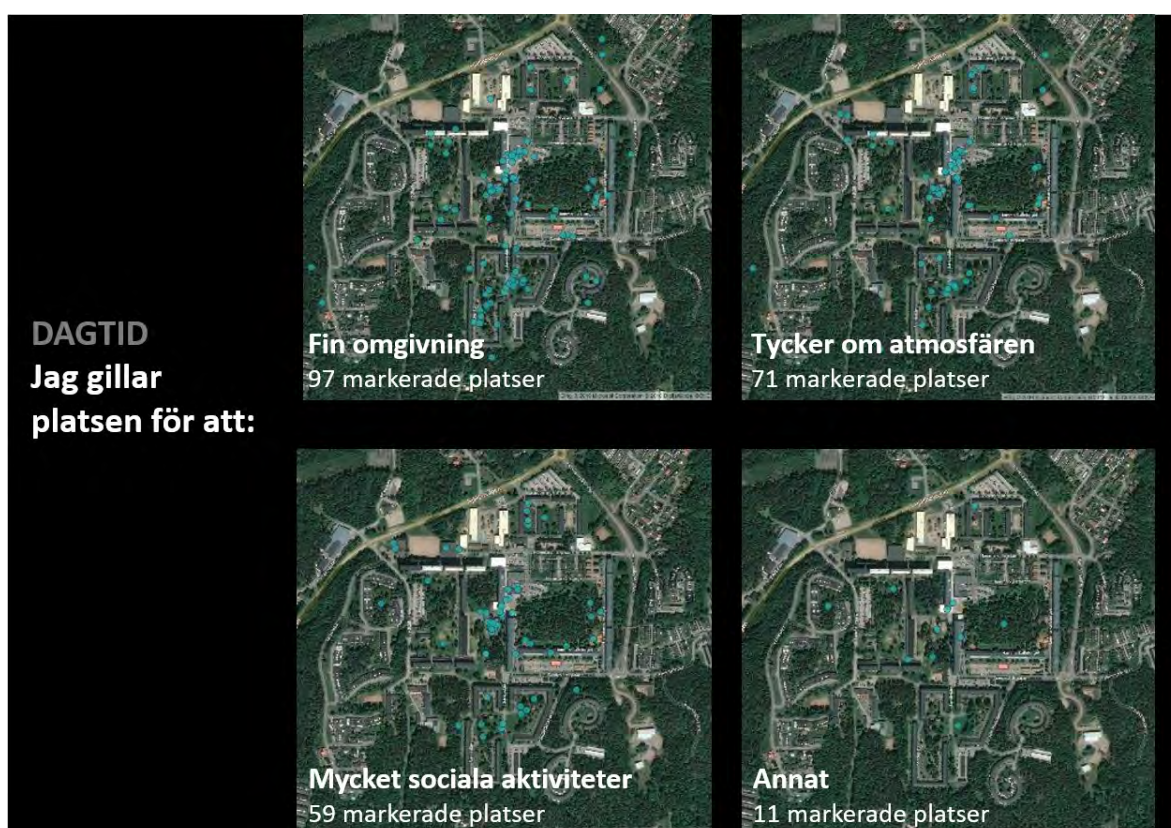

Bild 21. Motiv för varför boende gillar en plats på dagtid.

Det fanns också möjlighet att motivera varför man tycker om platserna dagtid. De förinlagda alternativen var: fin omgivning, tycker om atmosfären, mycket sociala aktiviteter, och annat. När vi tar en titt på motiveringar, *Bild 21*, så dominerar fin omgivning och atmosfären samt sociala aktiviteter. Bara ett fåtal väljer annat alternativ. Kommentarer till vad annat kan vara är exempelvis att träffa vänner, sitta framför sin lägenhet, naturen, stort, att det finns allt som barnen behöver, säkrast, att Café Hammarkullen anses vara en viktig mötesplats och skapar liv och rörelse på torget, att man gillar konceptet Fixoteket och hoppas att det blir välanvänt, och att man trivs i hela Hammarkullen.

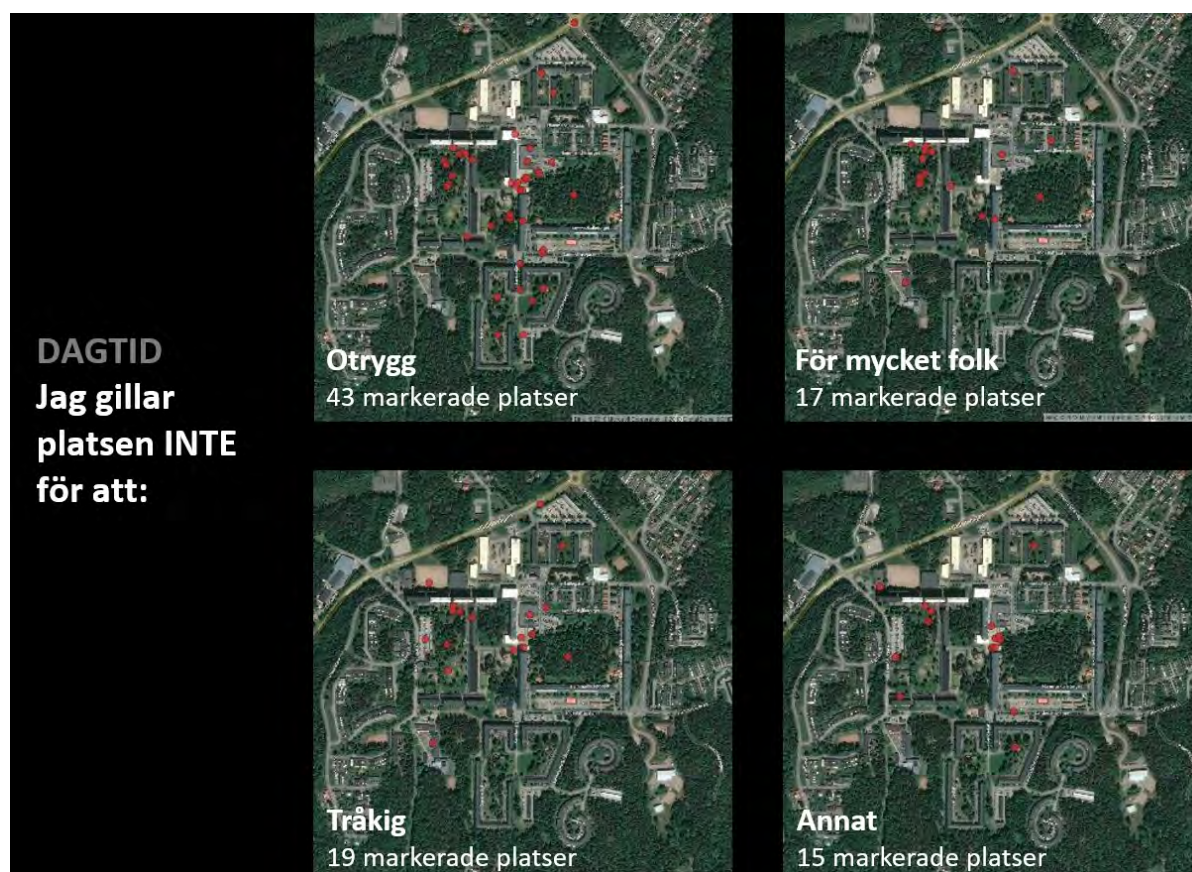

Bild 22. Motiv för varför boende INTE gillar en plats på dagtid.

Förinlagda alternativen som kunde kryssas i varför man INTE tycker om platsen dagtid var: otrygg, för mycket folk, tråkig och annat. Otrygg dominerade, se *Bild 22*. Exempel på annat som boende skrev i kommentarerna var att det var fult – ful spårvagnshållplats, kallt och allmänt fult torg, till fult och nergången Gropens gård, fula fasader och smutsigt utomhus hela Bredfjällsgatan eller särskilt skräpigt längs med Bredfjällsgatan 34–26. Andra motiv var att det är för mycket ljud, stinker fruktansvärt, och att narkotika förekommer, tråkigt att träden försvann och att det finns motorcyklar och cyklar som stör. Det påpekades också att det blivit bättre efter nya bommar, men att folk fortfarande kör bil vårdslöst och snabbt in på området. Utöver det nämndes att det saknades polis på platsen och att Hammarkullen har för många godis- och skräpbutiker som livnär sig på barnens sockerbehov.

För djupare analys behövs mer interaktiva studier av materialet och att titta närmare på enstaka markeringar.

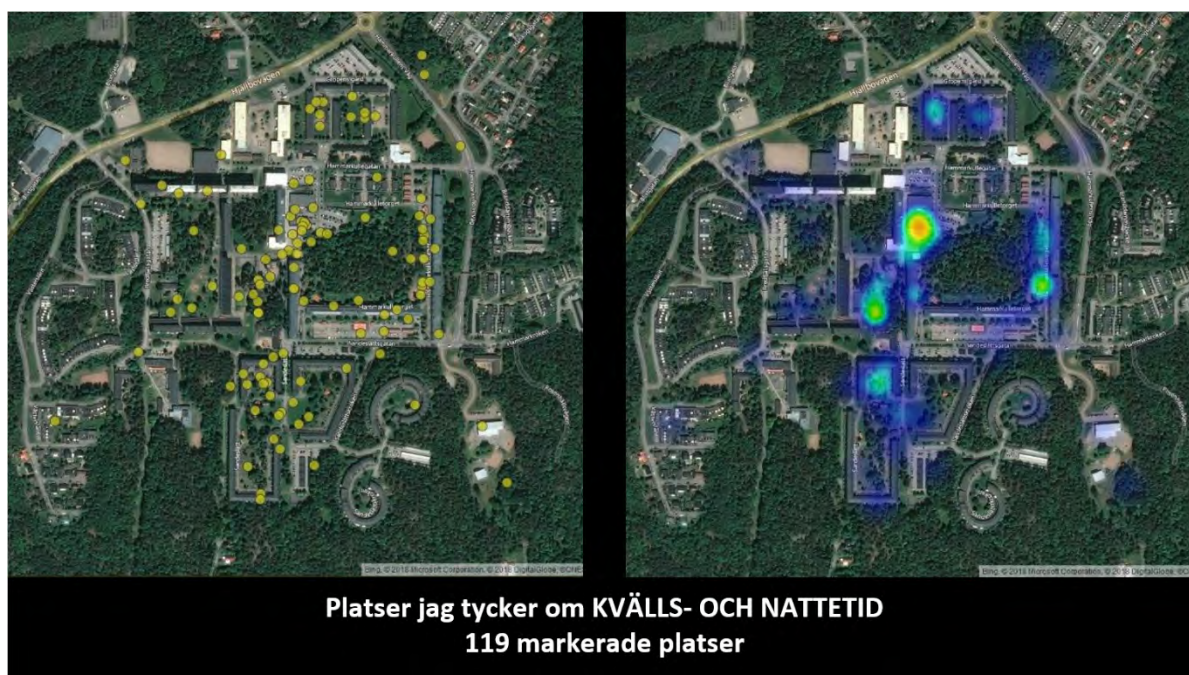

Bild 23. De boende markerade 119 platser som de tycker om kvälls- och natttid.

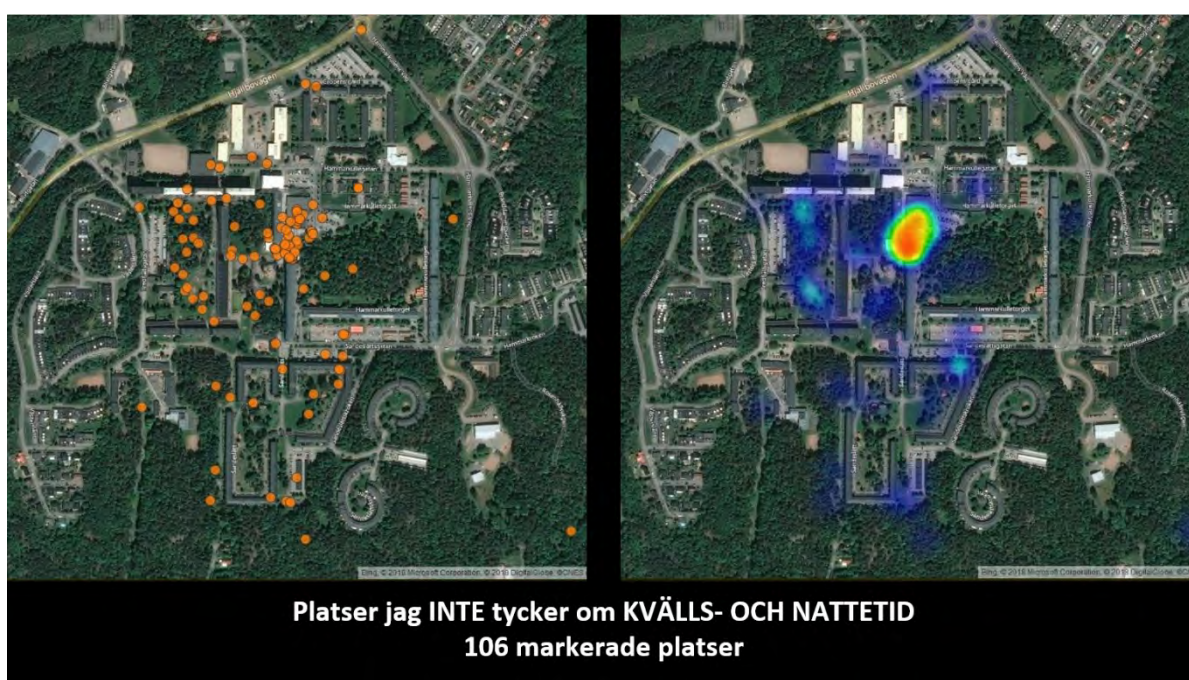

Bild 24. De boende markerade 106 platser som de tycker INTE om tycker om kvälls- och natttid.

Även för frågor som berör upplevelser av platser kvälls- och natttid (*Bild 23* och *Bild 24*) vi fick vi många svar men något färre än för frågorna om upplevelser dagtid. För platser som man tycker om kvälls- och natttid var det 107 boende som markerade 119 olika platser, det vill säga de flesta markerade en plats. För platser som man INTE tycker om kvälls- och natttid så är det 78 boende som markerade 106 olika platser på kartan.

När det gäller platser man tycker om så ligger de utspridda inom Hammarkullen och det finns flera hotspots, *Bild 23*. Platser som de boende INTE tycker om kvälls- och nattetid ligger återigen framförallt runt centrala delar av Hammarkulletorget, *Bild 24* men också i innergården Bredfjällsgatan, *Bild 23*.

Även kvälls- och nattetid finns det en viss överlappning i svaren, det vill säga att samma plats pekas ut som en plats som man både tycker om och inte tycker om. Detta gäller framförallt Hammarkulletorget som ligger centralt i området med affärer, Folkets hus, tillgång till spårvagnshållplatsen och stora öppna ytor. Men jämfört med dagtid, där en positiv upplevelse av platsen var dominerande så är det för kvälls- och nattetid den negativa upplevelsen som är framträdande. Det är särskilt viktigt att notera att områdets enda kollektivtrafikhållplats ligger där (de få bussar som trafikerar området går sällan).

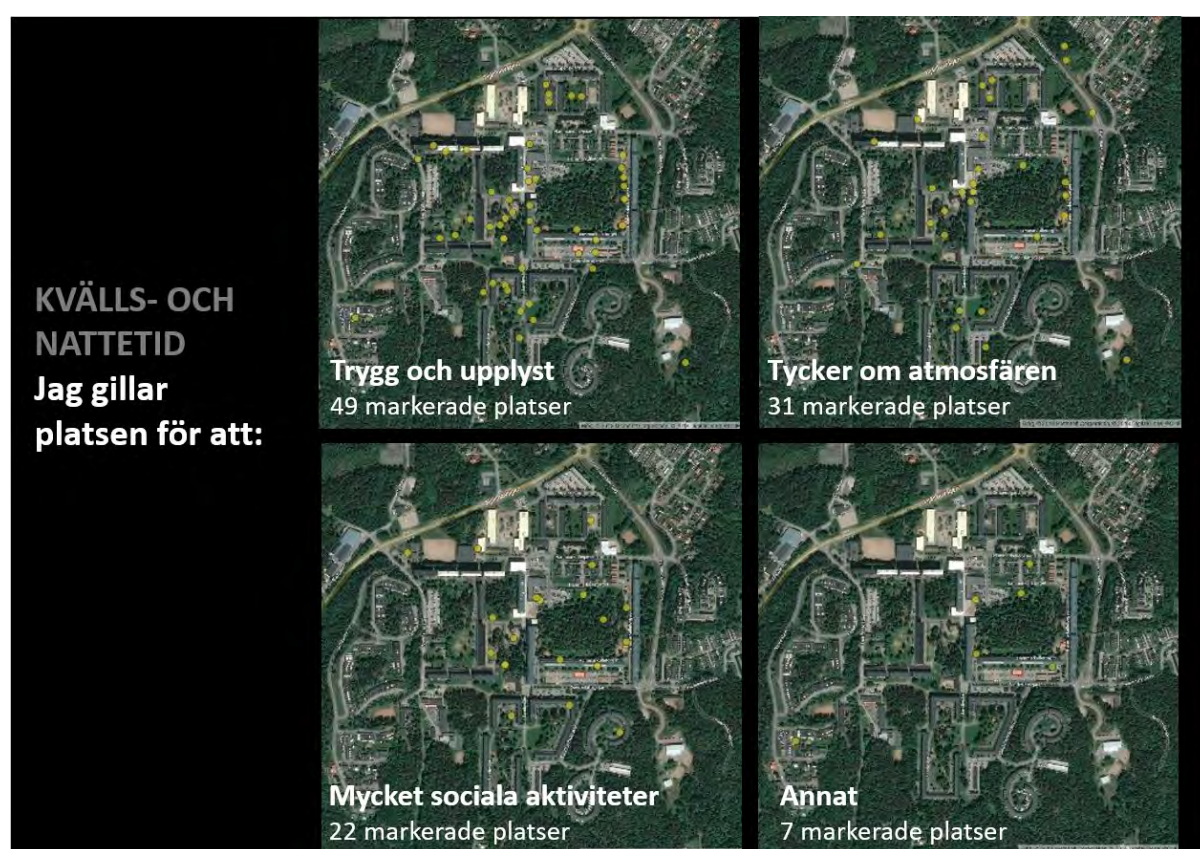

Bild 25. Motiv för varför boende gillar en plats på kvälls och nattetid.

Alternativen som kunde väljas för att motivera sina svar var: trygg och upplyst, tycker om atmosfären, mycket sociala aktiviteter, och annat. Den mest frekventa motiveringen som valdes av de boende var trygg och upplyst, drygt 40 procent kryssade för detta, *Bild 25*. Bland beskrivningarna för annat nämns vänner, fin utsikt, och att det finns somalier med fin kultur.

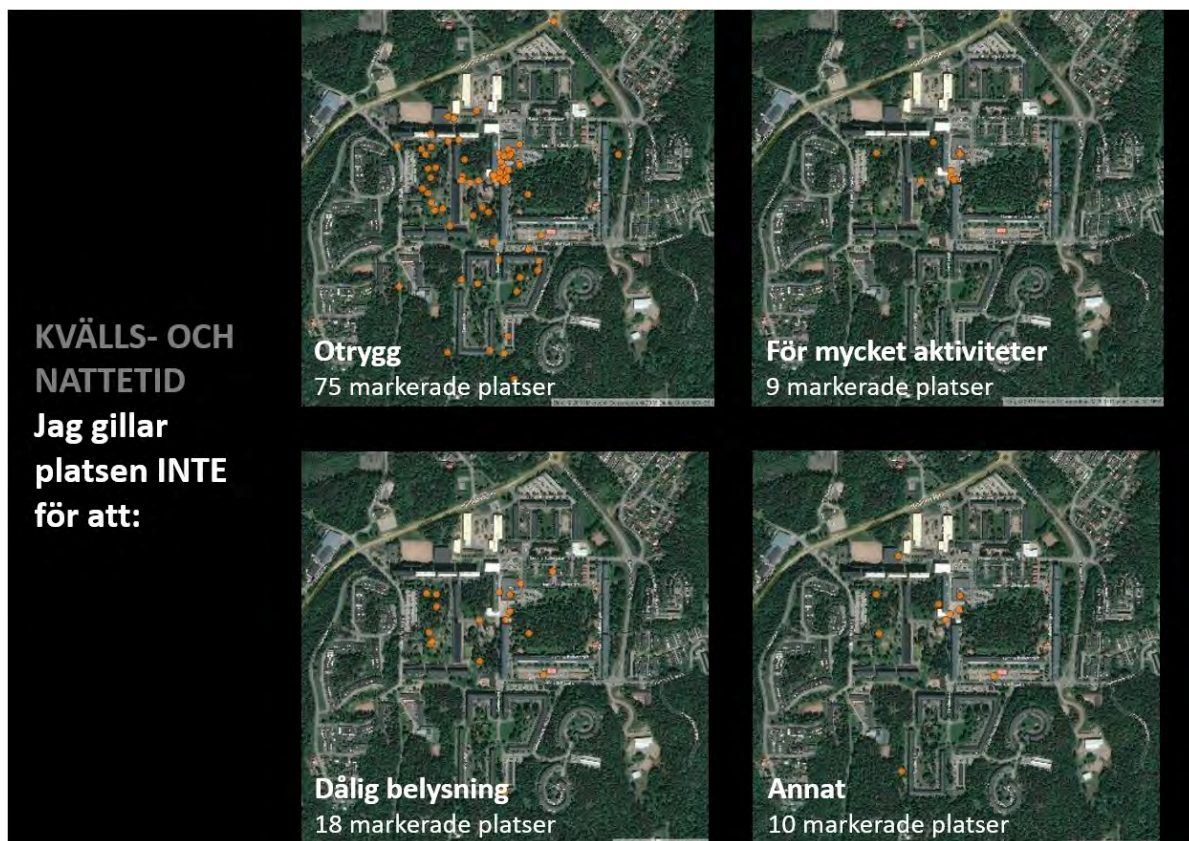

Bild 26. Motiv för varför boende INTE gillar en plats på kvällen och nattetid.

De boende markerade 106 platser som de inte gillar kvälls- och nattetid. Alternativen som kunde väljas var: otrygg, dålig belysning, för mycket aktiviteter, och annat. Den överlägset mest frekventa motiveringen som valdes var otrygg, nästan 70 procent kryssade för detta, *Bild 26*. Flera valde också att kryssa i flera alternativ, exempelvis att en plats var otrygg och dålig upplyst. Bland beskrivningarna för punkter som har markerats som annat nämns otryggast, tråkigt, rån, kriminalitet, fler nattvandrare önskas, och allmänt osäkert efter klockan 20.

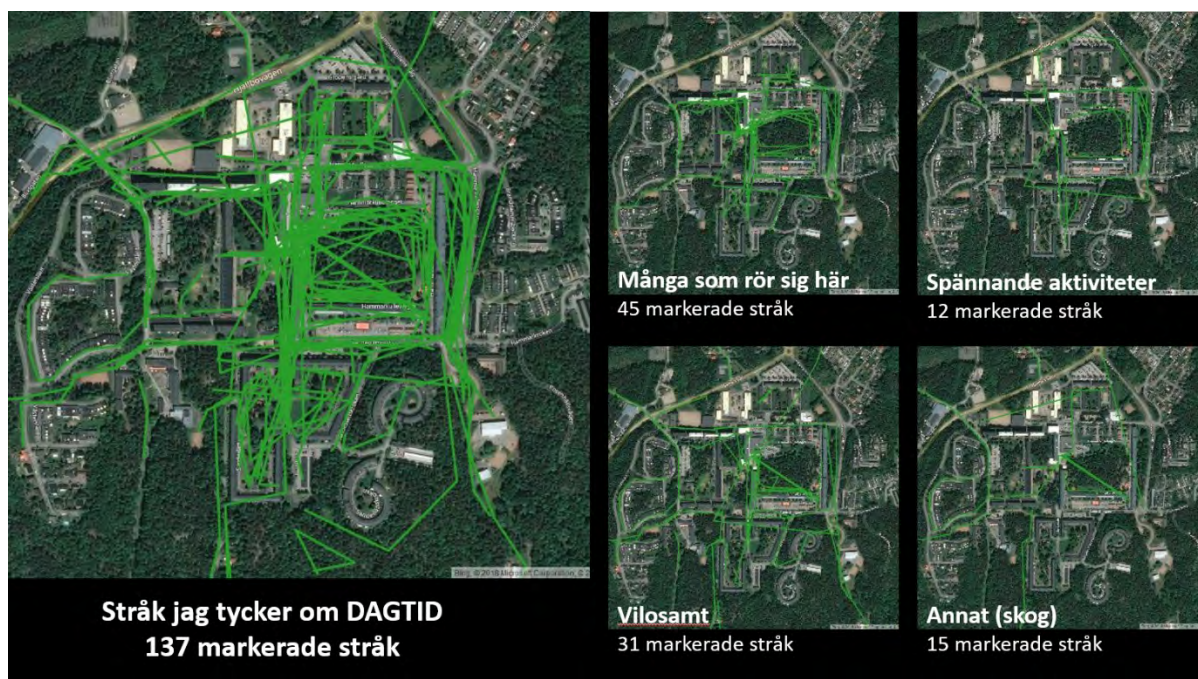

Bild 27. De boende markerade 137 stråk som de tycker om dagtid.

Vi frågade inte bara om platser utan även hur de boende upplever olika vägar eller stråk i området. Sammanlagt markerade 111 boende 137 stråk genom Hammarkullen som de tycker om dagtid, *Bild 27*. Stråken finns i hela Hammarkullen och inte helt oväntat framförallt i närheten till de byggnaderna och adresserna där de svarande bor. Även för stråken fanns det möjlighet att kryssa för olika alternativ varför man tycker om dem. Alternativen var: många som rör sig här, vilsamt, spännande aktiviteter, och annat, *Bild 27*. Den dominerande motiveringen var att det är många som rör sig där men också att det är vilsamt. I kommentarerna är det en hel del boende som motiverar sin markering med det är en skön promenadsträcka och att det är skönt med naturen. Andra motiveringar är att det är en vacker utsikt (men att man önskar bänkar vid utsikten), en fin väg och planteringar, fin plats att rasta hunden, att det är vägen till dagis, skolan med barnen, till jobbet, Angered, eller Hjällbo, att det är en snabb väg, ljust, tryggt, och fler sittplatser och ljusare efter renoveringen.

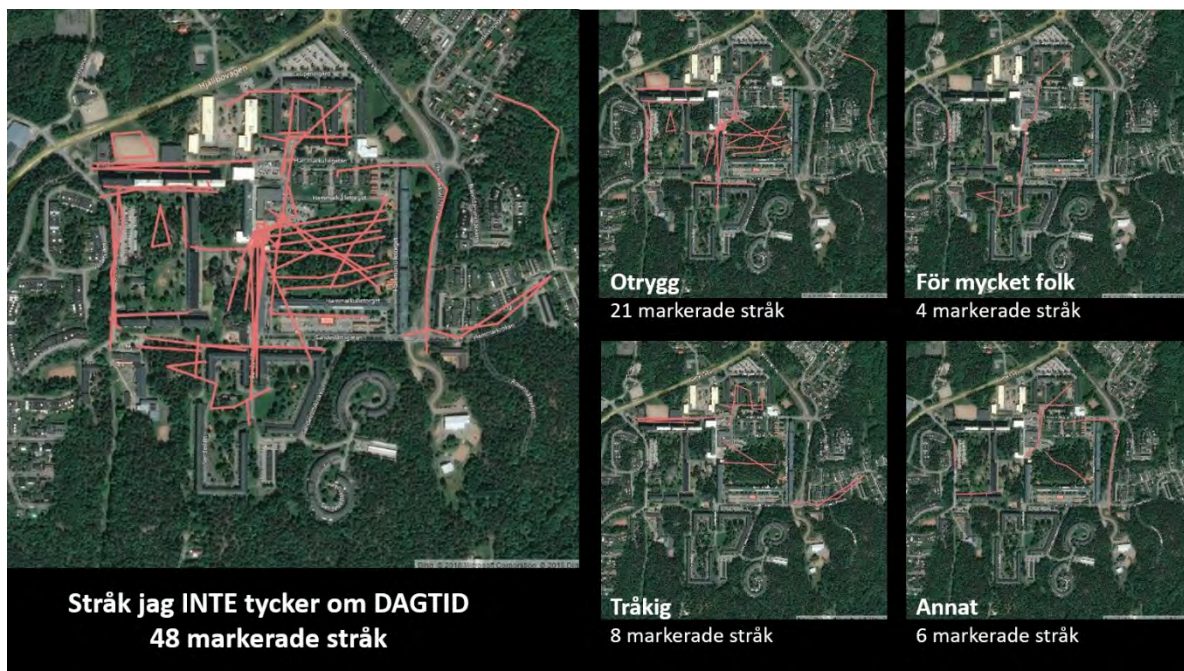

Bild 28. De boende markerade 48 stråk som de INTE tycker om dagtid.

När vi frågade de boende om stråk som de INTE tycker om dagtid var det 44 som markerade 48 stråk, Bild 28. Det var alltså fler boende som markerade stråk som de tycker om än de INTE tycker om dagtid. De markerade stråken finns på olika ställen i Hammarkullen men den centrala öppna platsen nära spårvagnshållplatsen sticker ut. Dessutom finns det markeringar genom det stora grönområdet öster om Hammarkulletorget.

Alternativ som fanns att kryssa i som motivering varför man INTE tycker om de olika stråken dagtid var: otrygg, för mycket folk, tråkig, och annat, Bild 28. Otryggt kryssades i oftast. I kommentarerna är det många boende som efterfrågar mer belysning och likaså är det många som tycker att mopederna stör – de kör vårdslöst och för snabbt och på fel ställen. Andra kommentarer att det är för många gäng som hänger längs vägen, att de använder eller säljer knark, att det är ofräscht och luktar illa, dåligt skick och fult, och för få människor.

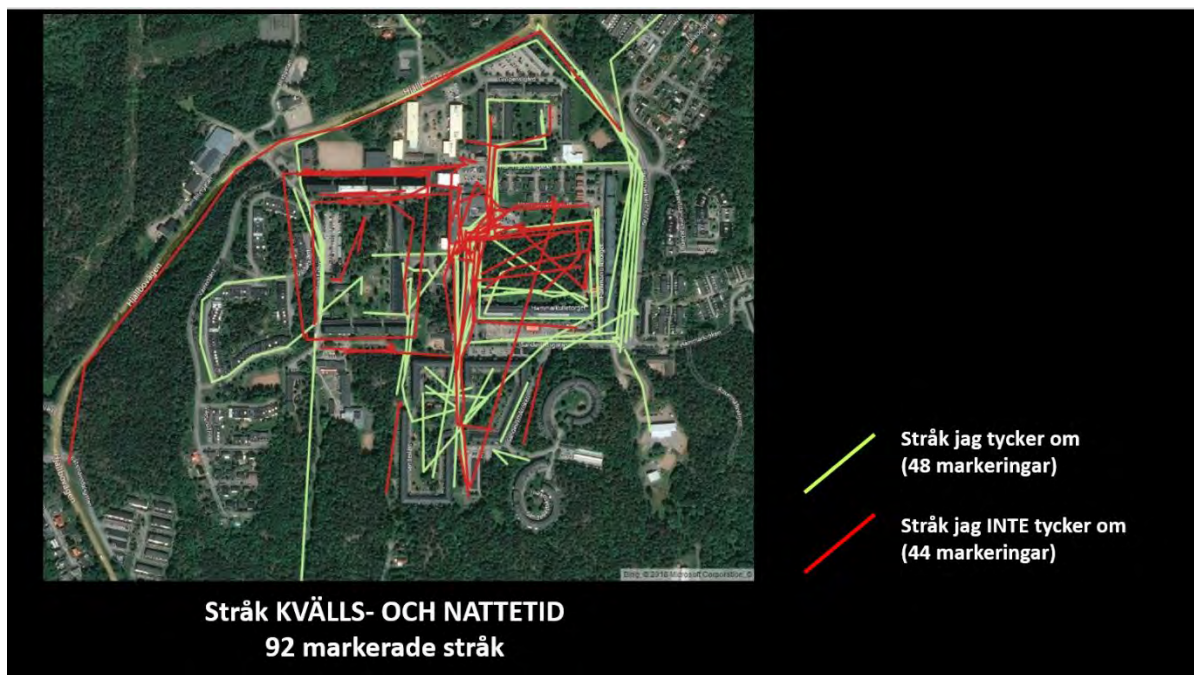

Bild 29. De boende markerade 92 stråk som de tycker alternativt INTE tycker om kvälls- och nattetid.

Sammanlagt markerade de boende 92 stråk kvälls- och nattetid, *Bild 29*. 48 stråk som man tycker om (markerade av 43 boende) och 44 stråk man INTE tycker om (markerade av 41 boende). Kommentarer kring den positiva upplevelsen var att det var skog och natur, skön promenadsträcka, det känns tryggt, bra promenadstig, fin atmosfär och bra belysning, snabb väg och väg till jobbet. Kommentarer om varför man INTE tycker om stråken kvälls- och nattetid var framförallt att det var mörkt och utan belysning.

Även platser för umgänge utomhus engagerar de boende, sammanlagt markerades 151 platser av 120 boende på denna fråga, *Bild 30*. Återigen ligger platserna utspridda i Hammarkullen med en större koncentration kring centrala delar av Hammarkulletorget samt innergården i Sandeslätt. När de boende fick kryssa motiveringar var det främst "Häng" som kryssades (27 procent), *Bild 31*. Det fanns följande andra motiv att välja mellan: lek, fika, grilla, sport, och annat. Lek var vanligt, liksom grilla. I kommentarsfälten nämns att det känns hemma, att Mixgården finns där, att man promenerar där, och att man handlar. Andra kommentarer var picknick, fotboll, plantering, svamplockning, att det är fin utsikt, fint där, eller att Hyresgästföreningens lokal finns där.

Det är viktigt att komma ihåg att vi riktat oss till alla vuxna i vår enkät, det vill säga att det troligen finns andra eller fler platser som skulle markeras om vi hade inkluderat personer under 16 år.

De boende fick avslutningsvis svara på hur nöjda de var med sina platser för umgänge. Mer än 50 procent var mycket nöjda, *Bild 32*.

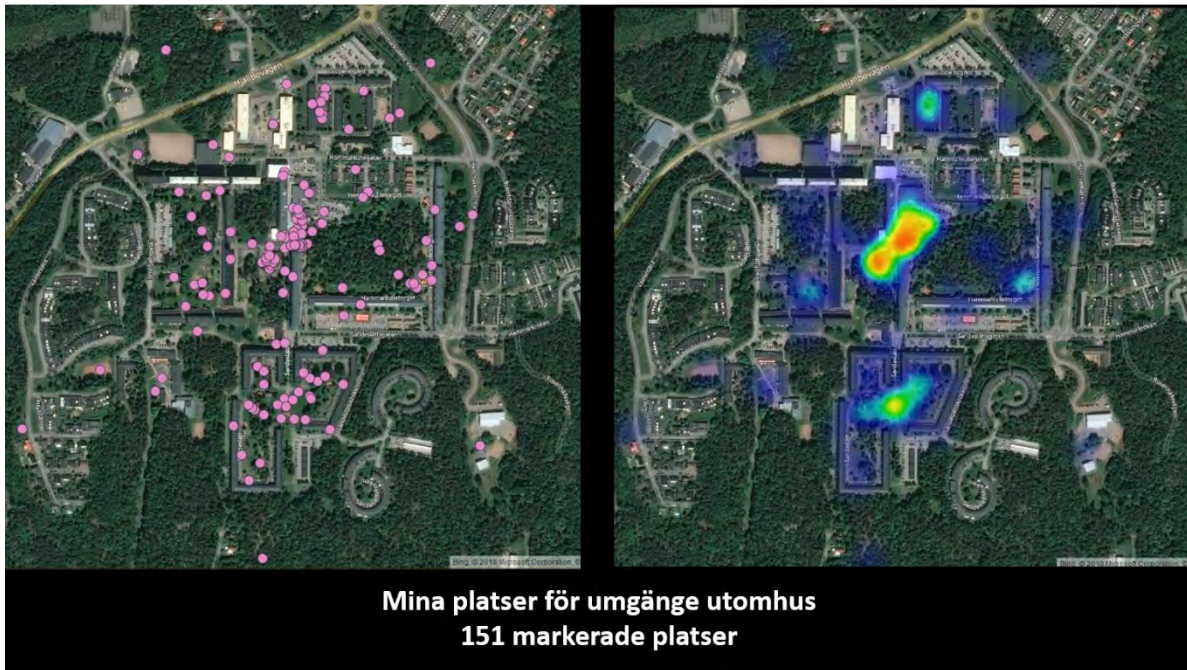

Bild 30. Boende markerade 151 platser för umgänge utomhus.

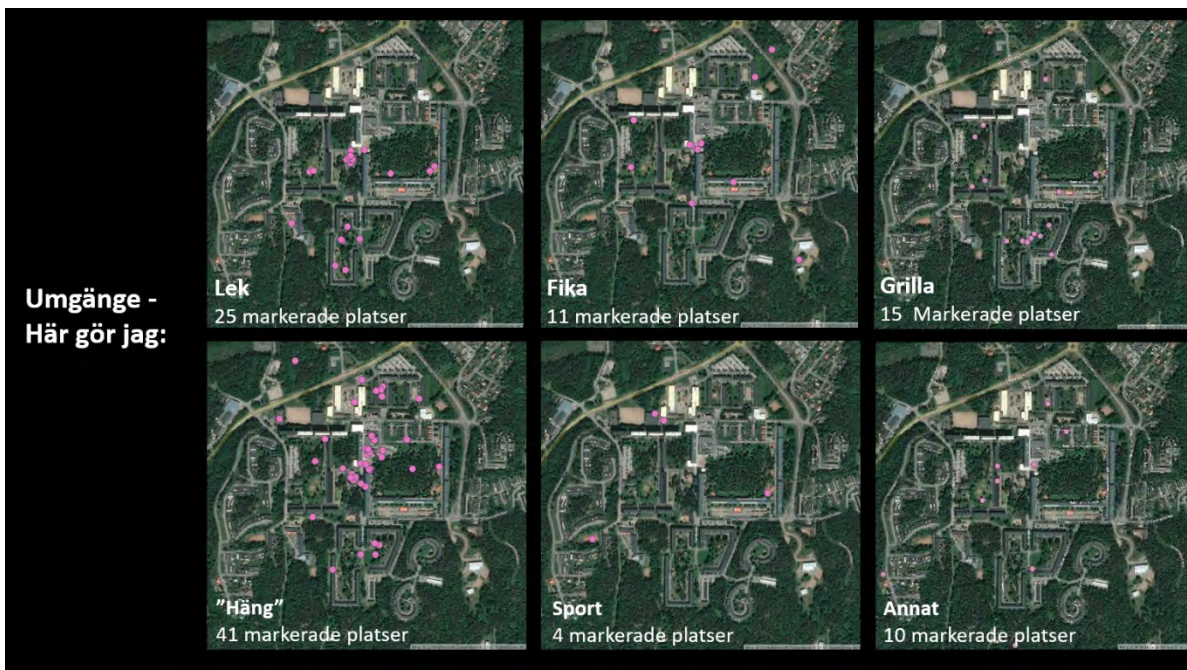
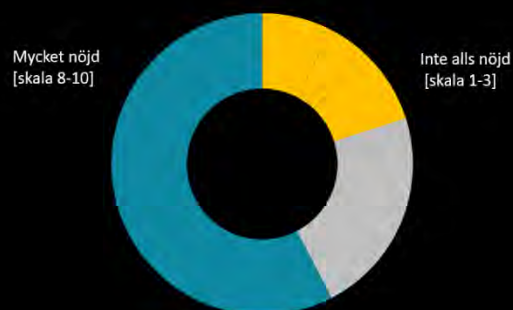

Bild 31. Vad de boende gör på platser där de umgås.

Hur nöjd är du med platser för umgänge utomhus i allmänhet?

[184 boende svarade på denna fråga]

Bild 32. Nöjdhet med platserna för umgänge. De boende är över lag mycket nöjda.

4.3 Förtätning av Hammarkullen

Ett annat frågeområde i enkäten handlade om förtätning med frågor kring vad som bör förtätas, exempelvis byggnader, service, grönområden och stråk, samt vilken typ av byggnad som de boende önskar förtätning med. Alternativa byggnadstyper som de boende kunde välja emellan var bostäder, skolor, servicebyggnader (kontor, butiker, etc.), samt bilparkering och annat. Bild 33 visar några exempel på frågor som ställdes i samband med förtätning.

Bild 33. Kartbild med exempel av frågor som ställdes i enkäten kring förtätning.

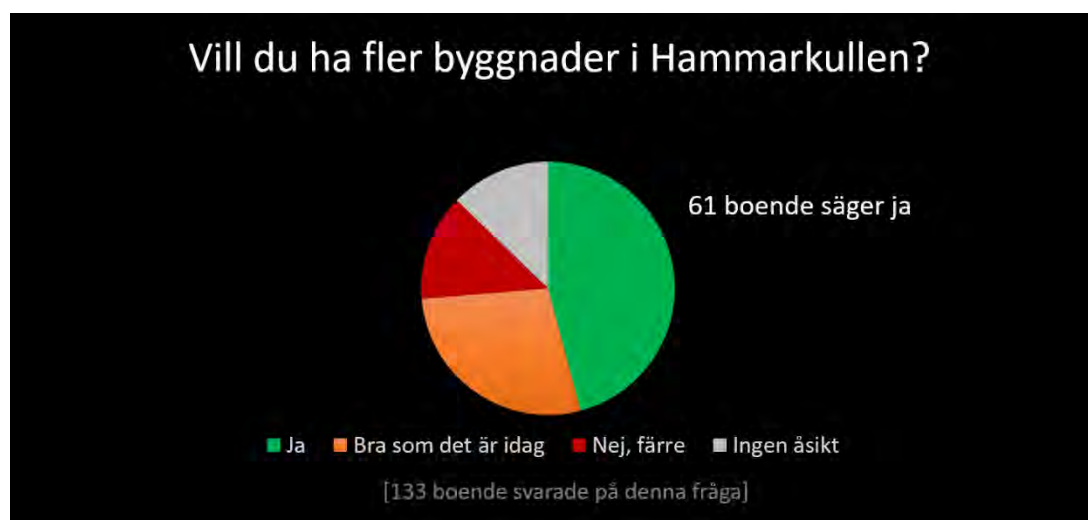

Bild 34. Svartsfördelning om huruvida boende vill ha fler byggnader eller ej i Hammarkullen.

Totalt svarade 133 boende på frågan om de ville ha fler byggnader i Hammarkullen, Bild 34. Nästan hälften svarade ja (61 boende, 46 procent). Dessa fick möjlighet att markera platser för önskade nya byggnaderna på kartan, Bild 35. De flesta markeringar hamnade nära Hammarkulletorget. 37 boende (28 procent) tyckte att tätheten är bra som den är, 18 boende (14 procent) att de vill ha färre byggnader och 17 boende (13 procent) hade ingen åsikt.

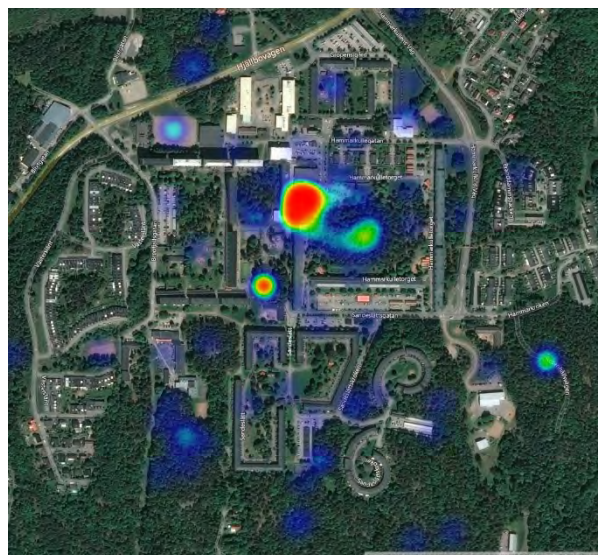
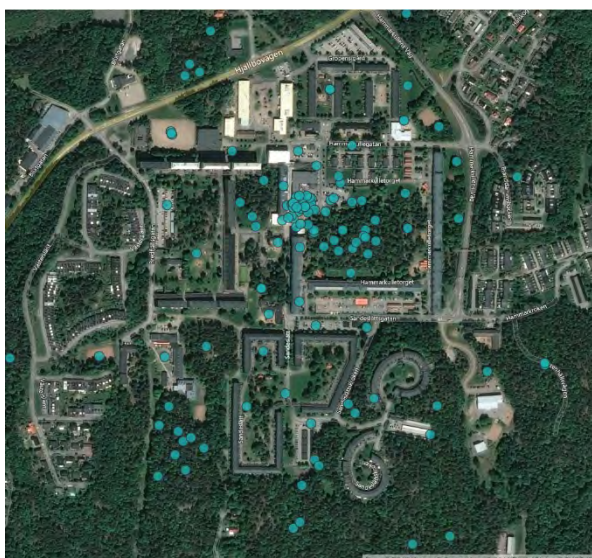

Bild 35. Alla platser som har markerats som lämpliga för nya byggnader, sammanlagt 135 stycken. Till vänster: markering av enskilda platser. Till höger: heatmap som visar ansamling av platsförslag (blå = enskilda platser, orange = flera platser).

Bild 36. De boende föreslår 59 platser för nya bostäder. Till vänster: markering av enskilda platser. Till höger: heatmap som visar ansamling av platsförslag (blå = enskilda platser, orange = flera platser).

De boende föreslog 59 olika platser för nya bostäder. Många olika platser valdes men två platser märkte ut sig lite mer, ett stort grönområde mellan flerbostadshusen med stora uppvuxna träd, samt området bakom en av grundskolorna i sydvästra delen av Hammarkullen, Bild 36.

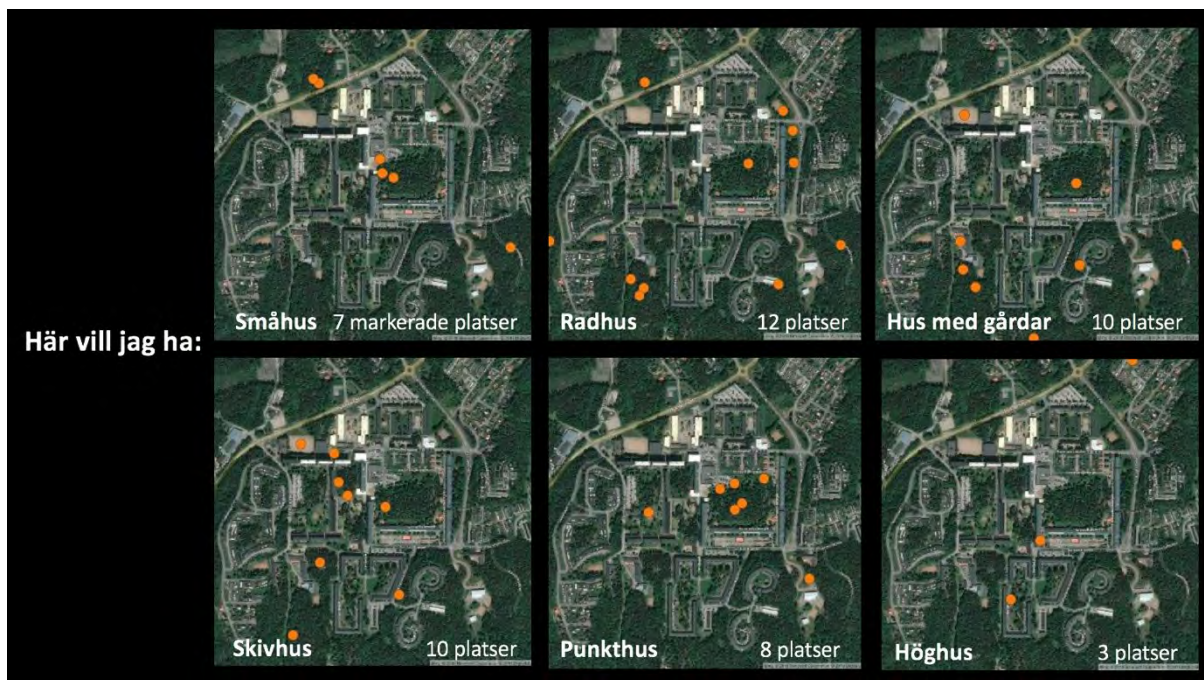

Bild 37. De boende föreslår olika typer av bostäder på olika platser.

De boende fick också föreslå olika typer av bostäder på de olika platserna, se *Bild 37*. Sammanlagt markerades flest platser för olika varianter av flerbostadshus, det vill säga hus med gårdar, skivhus, punkthus och höghus. De olika bostadstyperna illustreras i *Bild 38*, dessa förklarades också genom ett bildgalleri i enkäten, se bilaga A.

Bild 38. Bilderna i enkätens bildgalleri för att förklara de olika hustyperna. Från vänster till höger: småhus, radhus, hus med gårdar, skivhus, punkthus, höghus.

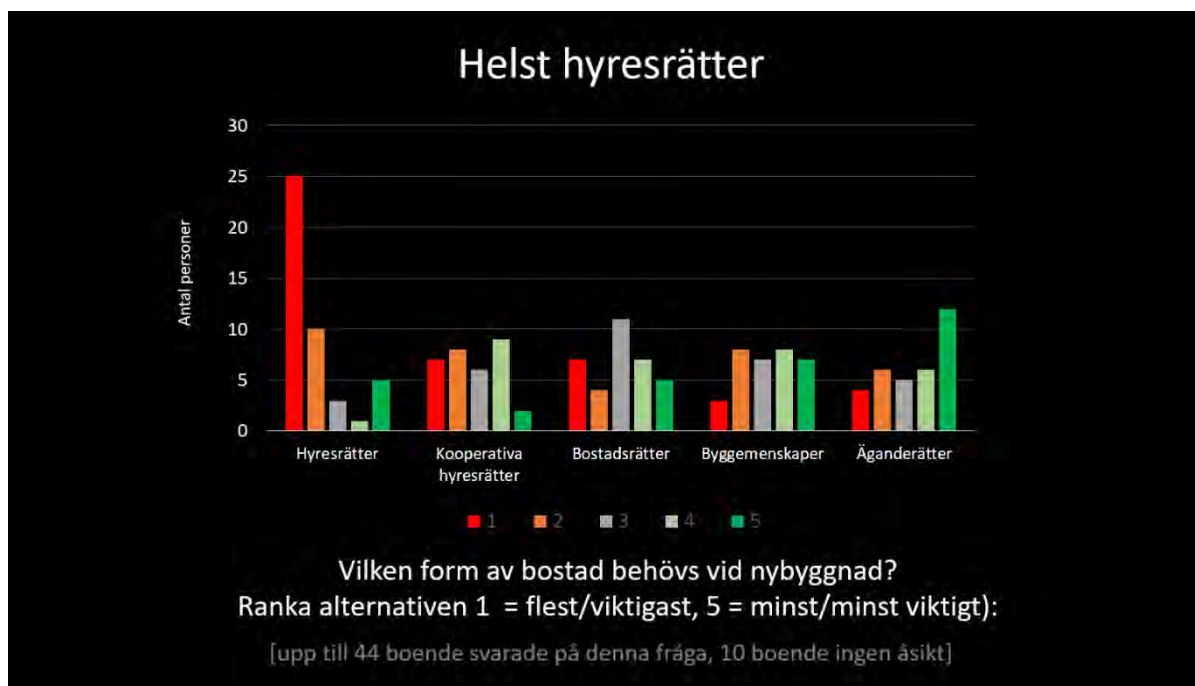

Bild 39. Form av bostäder som behövs vid nybyggnad enligt de boende. Rankning av olika alternativ.

Boende anser att det finns störst behov av fler hyresrätter i Hammarkullen. Men det finns även behov av övriga upplåtelseformer, det vill säga olika typer av ägandeformer av sin bostad, som kooperativ hyresrätt, bostadsrätt, byggemenskaper och äganderätt – i den ordningen, Bild 39. Det var 44 boende som svarade på denna fråga.

Bild 40. De boende förslår olika platser för olika typer av skolor. 14 platser markerades

När det gäller skolor markerade de boende 14 olika platser utspridda i området. Flest platser markerades nära Hammarkullens centrum, återigen i det stora grönområdet med stora uppvuxna träd mellan flerbostadshusen, Bild 40.

Bild 41 Föreslagna platser för nya servicebyggnader. 43 platser markerades.

Förutom fler bostäder, önskade många av de boende fler servicebyggnader, 43 platser markerades på kartan. Framförallt är det apotek (14 markeringar) och butiker (13 markeringar) som önskas. Servicebyggnaderna vill de boende helst ha nära Hammarkulletorget, se Bild 41.

Vi ställde inte bara frågan om de boende ville ha nya byggnader med servicelokaler i (som vi kallar här för servicebyggnader) utan också om boende ville ha fler servicelokaler i de befintliga byggnaderna. Servicelokaler är det som önskas mest av allt jämfört med frågorna om boende vill ha fler mötesplatser utomhus (platser för umgänge) eller fler grönområden (odlingar etc.). Av de 118 boende som har svarat på frågan om servicelokaler vill 82 boende (50 procent av de som svarat på denna fråga) ha fler lokaler, 16 anser att det är bra som det är (25 procent) och 7 boende (9 procent) vill ha färre. 13 boende (16 procent) har ingen åsikt om detta, *Bild 42*. Det är apotek som ligger i topp i tätt följd av mataffär och vårdcentral, *Bild 43*.

Vill du ha fler service- eller föreningslokaler i Hammarkullen?

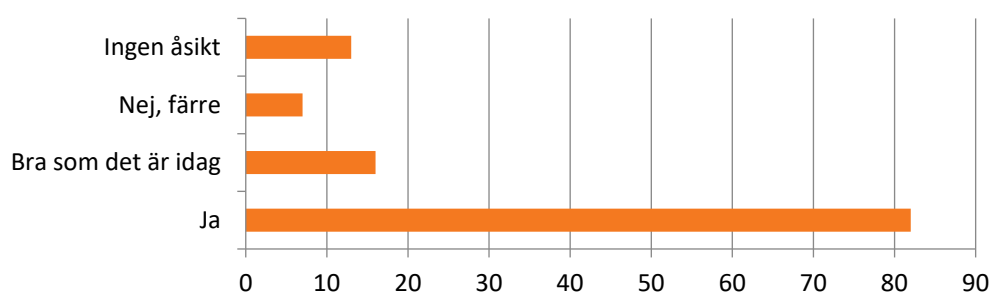

Bild 42. Många av de boende önskar fler service- och föreningslokaler i Hammarkullen.

Bild 43. Många av de boende önskar ett apotek, mataffär och vårdcentral i topp. Wordcloud.

Vill du ha fler mötesplatser utomhus i Hammarkullen?

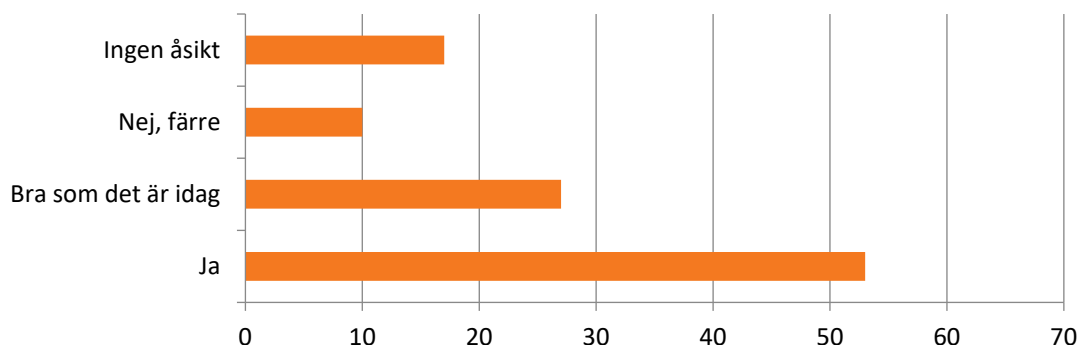

Bild 44. Många av de boende önskar fler mötesplatser utomhus i Hammarkullen. Hälften av de boende är nöjd med dagens situation, har inte någon åsikt om detta, eller vill ha färre.

Utöver servicelokaler vill de boende gärna ha fler mötesplatser för socialt liv och umgänge utomhus, *Bild 44*. Det är 53 boende som svarade att de ville ha fler mötesplatser (50 procent). 27 boende (25 procent) nöjda med situationen som den är idag, 17 boende (16 procent) har ingen åsikt och 10 boende vill ha färre mötesplatser utomhus (9 procent).

De boende markerade sammanlagt 53 platser där de vill ha nya mötesplatser utomhus, *Bild 45*. Platserna ligger utspridda i Hammarkullen, flest i de stora innergårdarna. Önskade aktiviteter som markerades var lekplatser, idrottsplatser och grillplatser, se *Bild 46*.

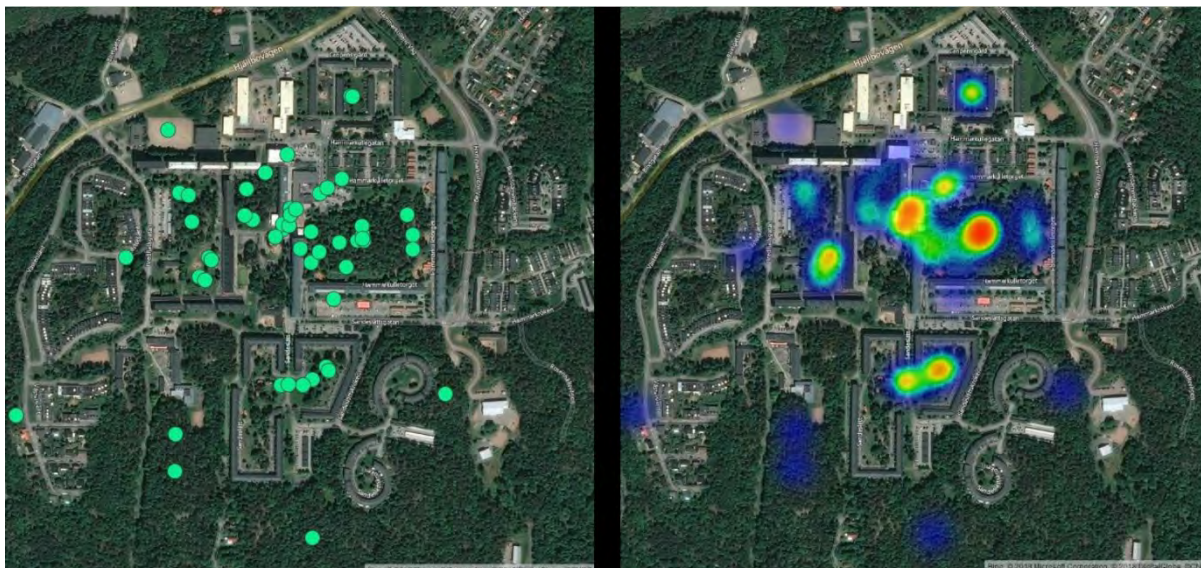

Bild 45. Föreslagna platser för socialt liv och umgänge utomhus. 53 platser markerades.

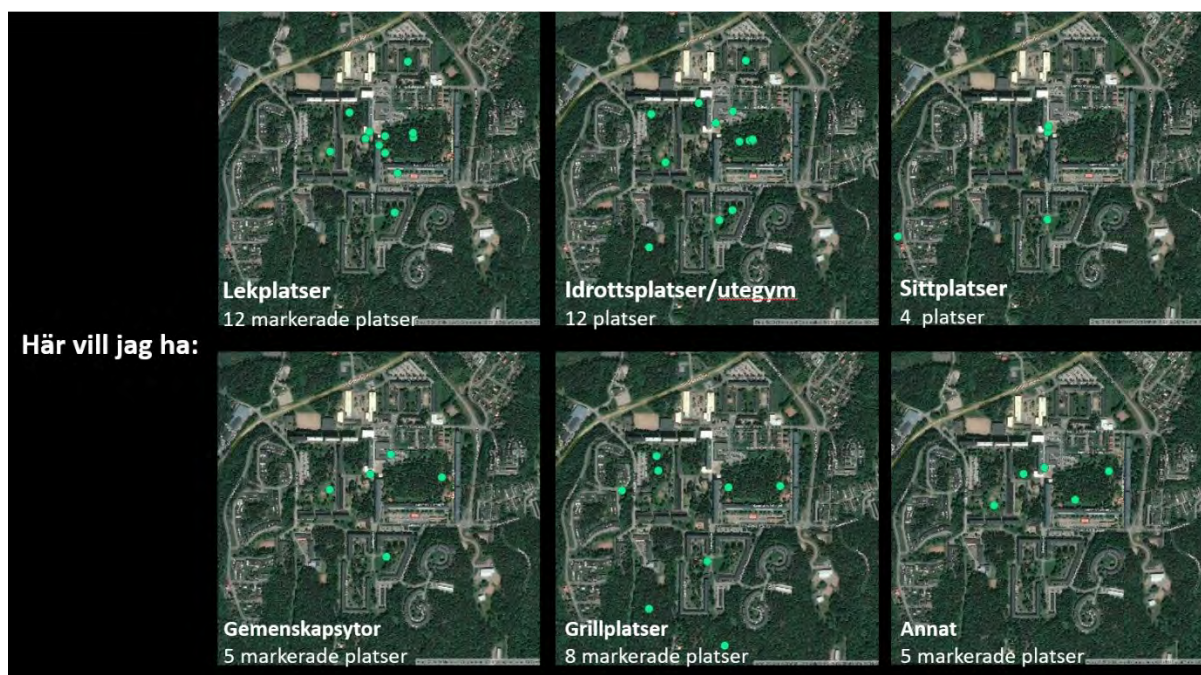

Bild 46. Önskemål boende fick välja mellan ett antal alternativ.

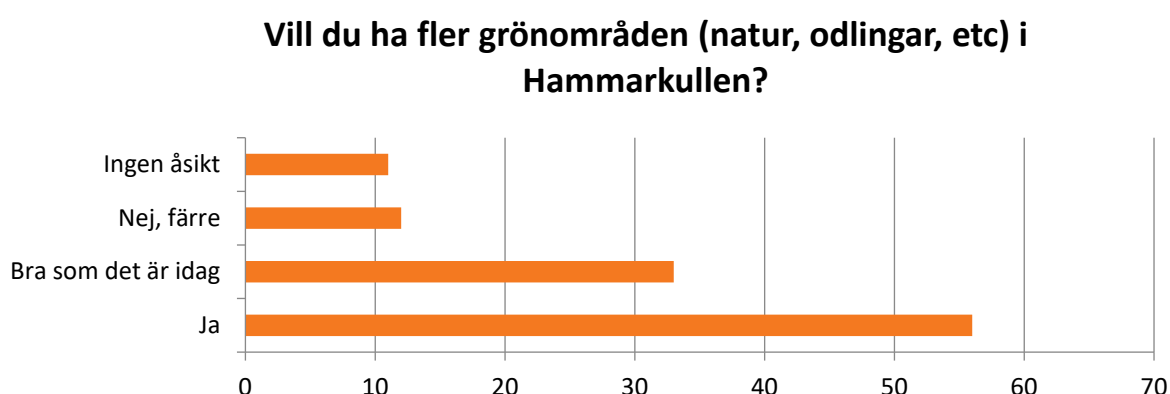

Bild 47. Hälften av de boende som svarat önskar fler grönområden i Hammarkullen. Hälften är nöjda med dagens situation, har inte någon åsikt om detta eller vill ha färre.

På frågan om de boende vill ha fler grönområden, svarade 56 boende (50 procent av de som svarat på frågan) att de ville ha det, se Bild 47. I likhet med önskemålen om mötesplatser och socialt liv utomhus, är många boende nöjda med situationen som den är idag – 33 boende (29 procent). Därutöver har 11 boende (10 procent) ingen åsikt och 12 boende vill ha färre mötesplatser utomhus (11 procent).

Sammanlagt markerade de boende 107 platser där de vill ha nya grönområden, Bild 48, dubbelt så många markeringar som för mötesplatserna vilket tyder på ett stort engagemang bland de som pekat ut platserna. Även dessa platser ligger utspridda i Hammarkullen och flest ligger i de stora innergårdarna. Helst vill de boende använda de markerade grönområdena för odlingar och som parkområde, Bild 49.

Bild 48. Föreslagna platser för olika typer av grönområden (odlingar, parkområden, naturområden, vattenlek). 107 platser markerades.

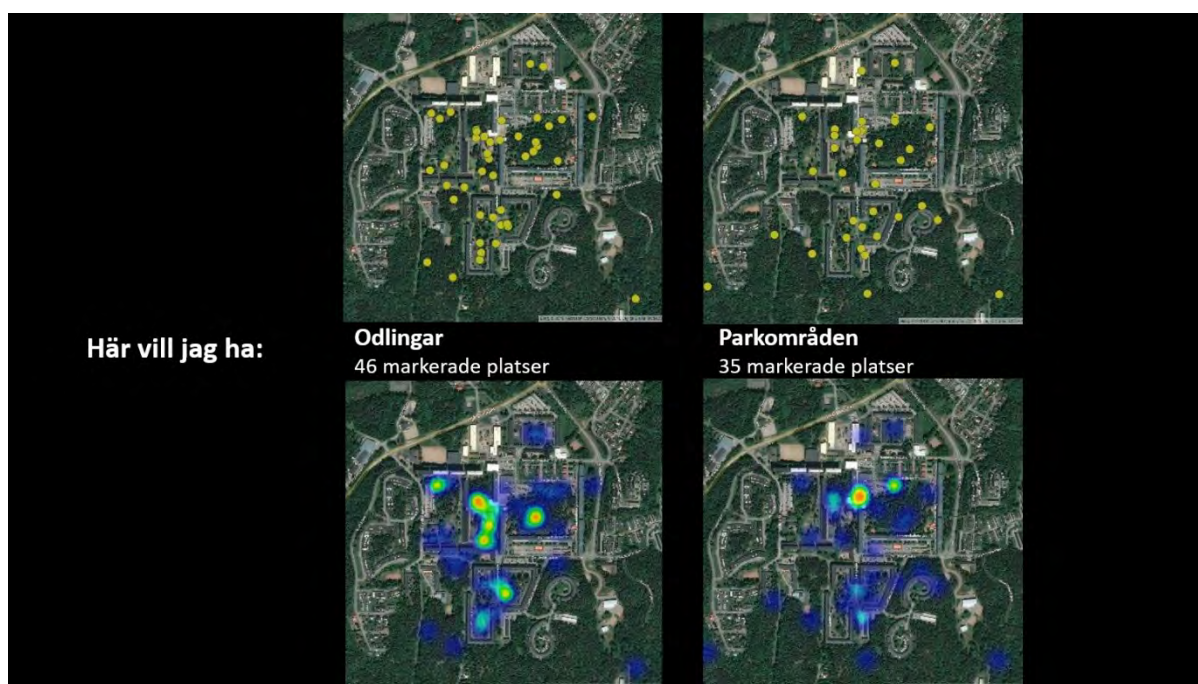

Bild 49. Användning av grönområden för odlingar och parkområden dominerar bland de markerade platserna.

Bild 50. Markerade platser för bilparkering.

Bild 51. Markerade platser för annat.

Vi frågade också om de boende ville ha fler bilparkeringar eller annat om det fanns något som borde byggas i området. Här var det bara ett fåtal platser som markerades, 11 platser för bilparkeringar (*Bild 50*) och 6 markerade platser för annat (*Bild 51*).

Vill du ha fler stråk i Hammarkullen?

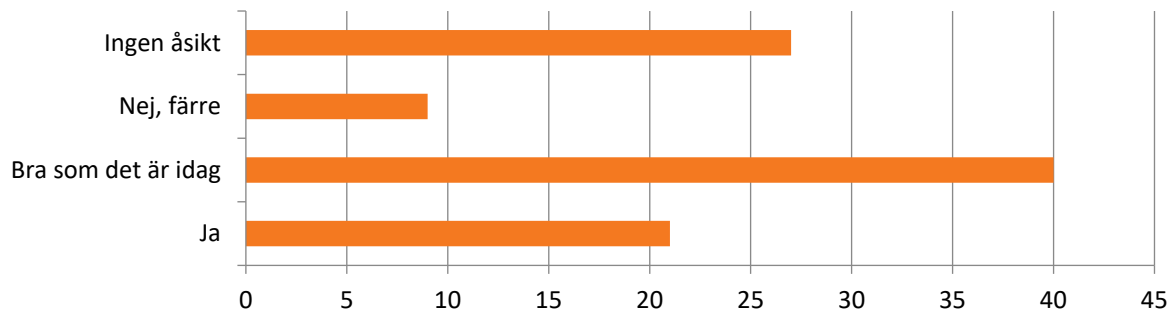

Bild 52. De flesta av de boende är nöjda med antal vägar och stråk i Hammarkullen idag.

Vägar och stråk fungerar i stort sett bra som de är idag. Av de 97 boende som svarade på denna fråga är det 40 boende (41 procent) som är nöjda med dagens situation. 21 boende vill ha fler stråk (22 procent), 27 boende (28 procent) har ingen åsikt och 9 boende (9 procent) vill ha färre stråk, Bild 52. Bild 53 och Bild 54 visar exempel på föreslagna stråk. Gångstråken som markerades är dels genvägar genom grönområden som förbinder husen mer direkt och dels kringvägar, Bild 53. De föreslagna cykelvägarna är passager mellan husen och längs med husen.

Bild 53. Exempel på föreslagna gångstråk.

Bild 54. Exempel på föreslagna cykelvägar.

Förtätningsfrågorna avslutades med möjligheten att ge några generella kommentarer eller att nämna andra önskemål i samband med förtätning som inte tagits upp tidigare. 34 boende hade olika sorters kommentarer, se bilaga B. Dessa handlade bland annat om att man var nöjd med Hammarkullen som det är idag, att ta hand om det som finns, hur det ska byggas nya bostäder respektive inte, om odlingar, säkerhet och trygghet, lokaler, plaster för barn och ungdomar.

4.4 Bostaden

Några av frågorna berörde bostaden och dess renoveringsbehov. Bland annat frågade vi om lägenhetens storlek, nöjdhet med bostaden och utrymmen runt bostaden såsom trapphus, tvättstugor, förråd. Vi frågade också om renoveringsbehov och om något utrymme var viktigare att renovera än något annat samt möjligheten att klara av höjda hyror. Bild 55 visar några exempel på dessa frågor. Inom detta frågeområde angavs svaren ofta på en skala mellan 1 till 10, som sedan översattes till hur nöjd man är eller vilka preferenser man har.

Bild 55. Snedbild med exempel av frågor som ställdes i enkäten kring bostaden.

När det gäller lägenhetens storlek så tycker de flesta av de 174 boende som har svarat på denna fråga att de är nöjda (69 procent). 51 boende (29 procent) är inte nöjda och 4 boende (2 procent) hade ingen åsikt, *Bild 56*.

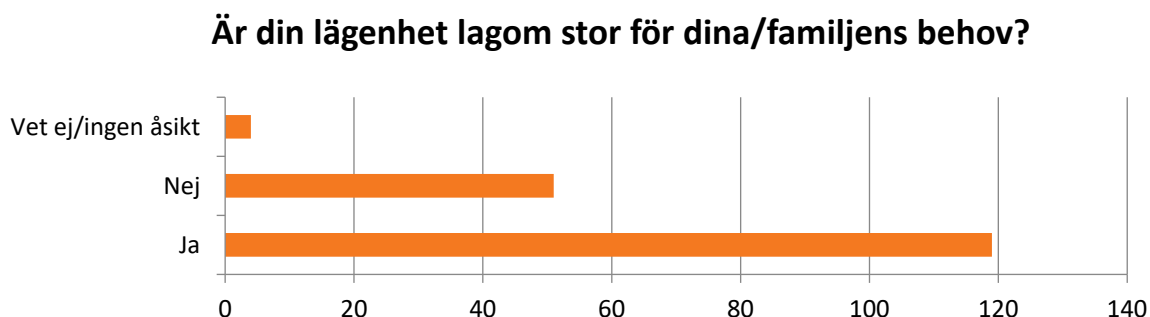

Bild 56. De flesta boende som svarat på enkäten anser att lägenheten är tillräcklig stor för familjens behov.

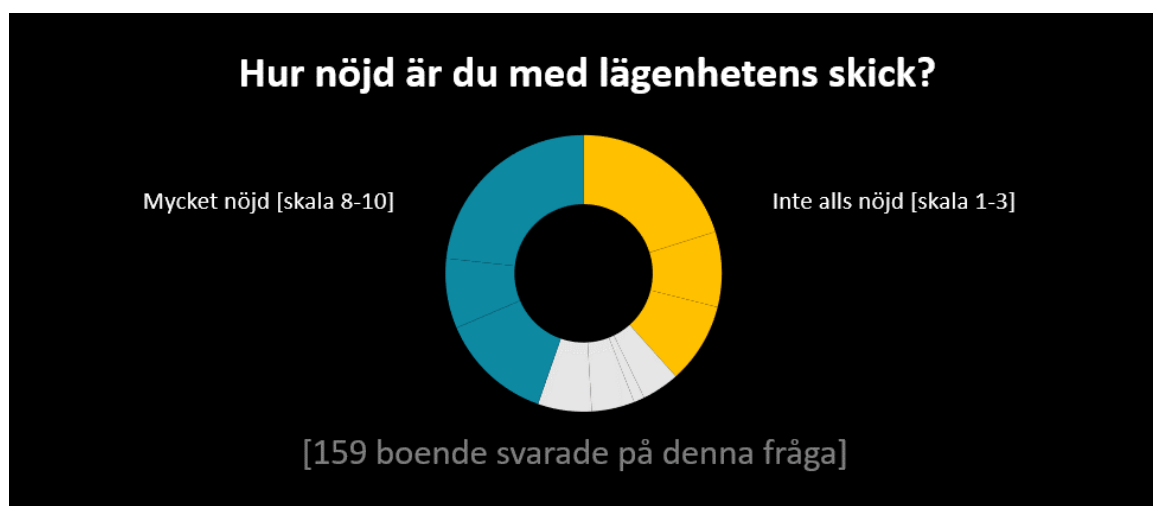

Bild 57. Knappt hälften av de boende är antingen nöjda eller inte all nöjda med lägenhetens skick.

På frågan hur nöjd de boende är med lägenhetens skick svarade 159 boende. Av dessa var det 71 boende (44 procent) som var mycket nöjda samtidigt som det var 61 boende (38 procent) som var inte alls nöjda, *Bild 57*. Av de boende som har svarat på denna fråga så är det 72 (47 procent) som bor på Bredfjällsgatan, *Bild 58*. Vid en närmare titt på hur svaren om nöjdhet fördelar sig på de olika adresserna så varierar det något. Boende på Bredfjällsgatan och Gropens gård är minst nöjda och boende på Hammarkulletorget är mest nöjda, *Bild 59*. *Nöjdhet med lägenhetens skick fördelat på de olika adresserna.*

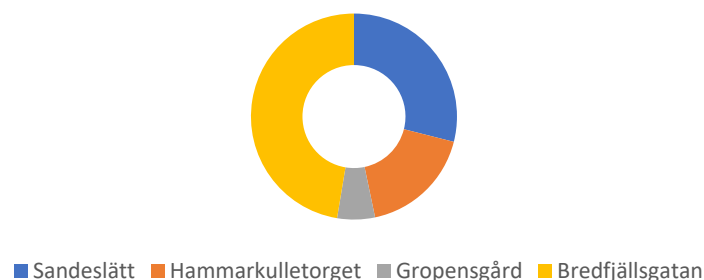

Bild 58. Fördelning av adresserna av de boende som har svarat på frågan om lägenhetens skick.

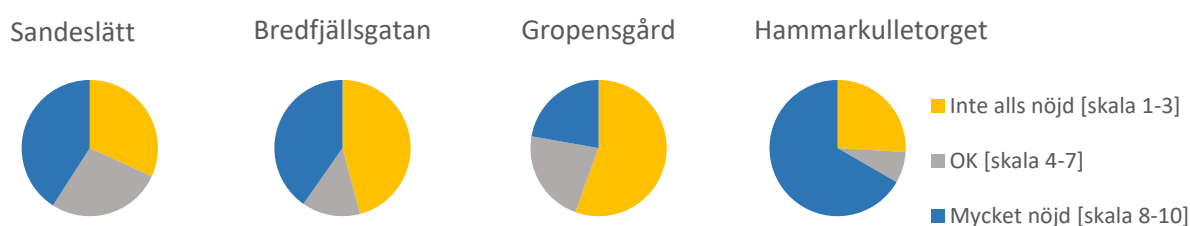

Bild 59. Nöjdhet med lägenhetens skick fördelat på de olika adresserna.

Nästan hälften, 71 av de boende, kommenterade lägenhetens skick, se även bilaga B. Det påpekas att det finns ett förbättrings- eller renoveringsbehov i lägenheten generellt. Man pekar ut badrum, kök och garderobsdörrar, att det är kallt i lägenheten, att läckage förekommer, att det finns fuktskador och behov av bättre ventilation. Flera önskar större lägenhet. Enstaka boende har synpunkter på material och kvalitet. Några boende kommenterar också att man älskar lägenheten och att man är nöjd med planlösningen.

Åsikter kring trapphusens skick och skötsel går isär, ungefär lika många är mycket nöjda som inte alls nöjda. För en fördjupad förståelse behöver svaren analyseras mer detaljerat. Husens fasader är man mer nöjda med Bild 60.

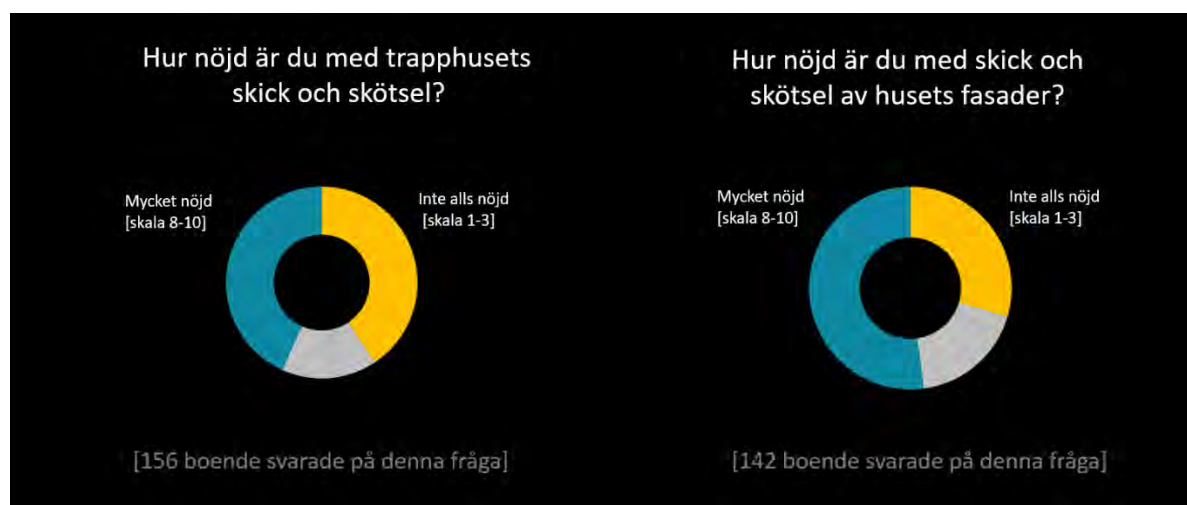

Bild 60. Nöjdhet med trapphusen och fasaden.

De boende är inte nöjda med sina externa lägenhetsförråd, gemensamma förråd, bilparkeringen och tvättstuga, *Bild 61*. Framförallt är det de gemensamma cykel- och barnvagnsförråden som behöver förbättras, mer än hälften av de svarande är inte alls nöjda med dem. Samtidigt är det lika många boende som antingen inte har något förråd alls, alternativt inte använder förrådet eller inte har någon åsikt. De boende verkar vara rätt så nöjda med sophanteringen generellt. De anser också att det är mycket viktigt att det finns möjlighet till källsorteringen, *Bild 61*.

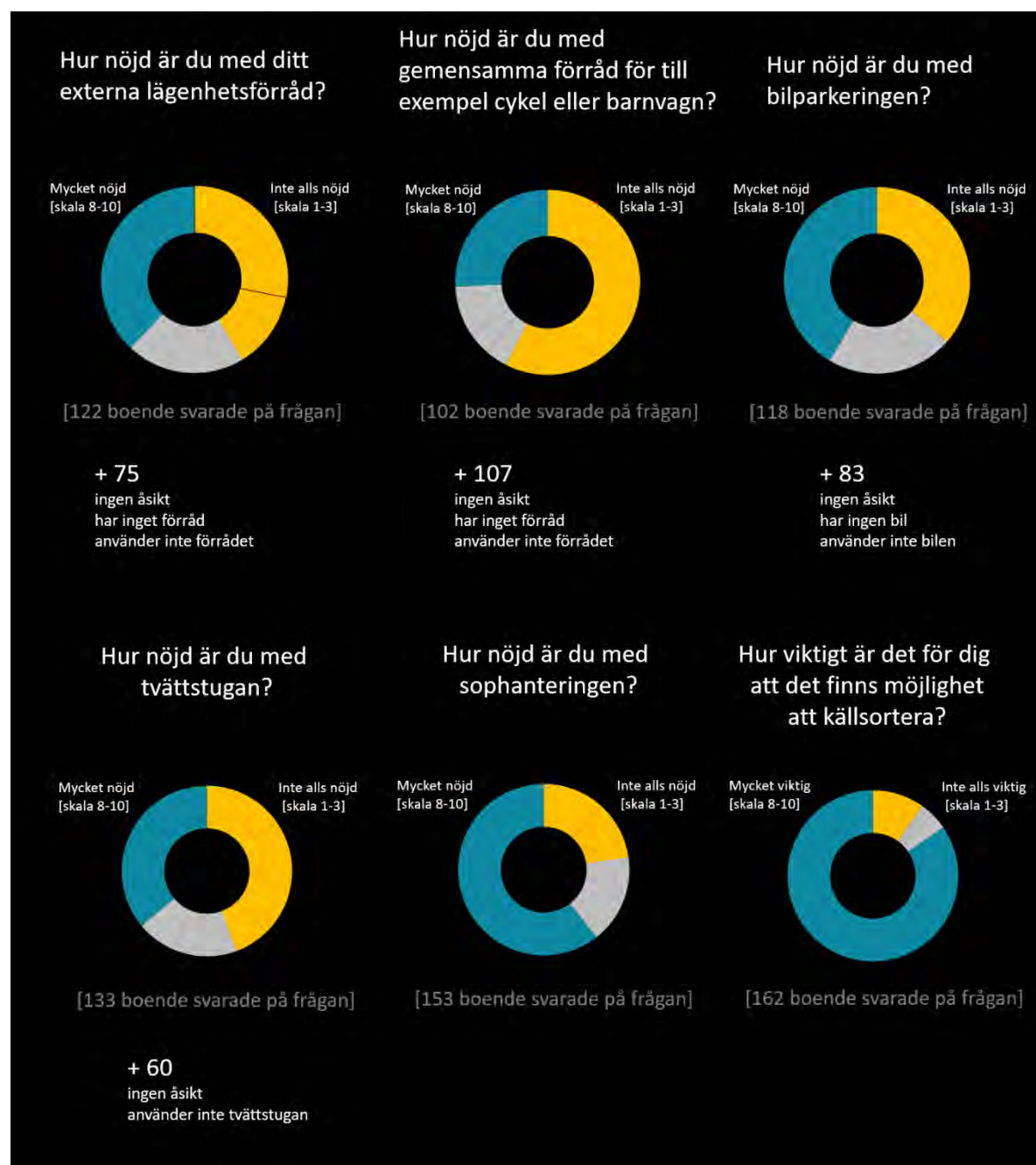

Bild 61. Nöjdhet med olika förråd, bilparkeringen, tvättstuga och sophanteringen.

Några av frågorna rörde de boendes ekonomi, hur nöjda de är med sin materiella standard, möjligheten att betala oväntade räkningar och huruvida en eventuell hyreshöjning kan betalas. Av de svarande är det 63 procent av de boende som är nöjda med sin ekonomiska situation, det vill säga att de kan köpa saker de behöver såsom boende, möbler, bil, resor, etc., *Bild 62*. Samtidigt är det en stor majoritet, 67 procent av dem som svarat, som inte har möjlighet att utan större problem betala en oväntad räkning på 20 000 kr inom en månad, *Bild 62*.

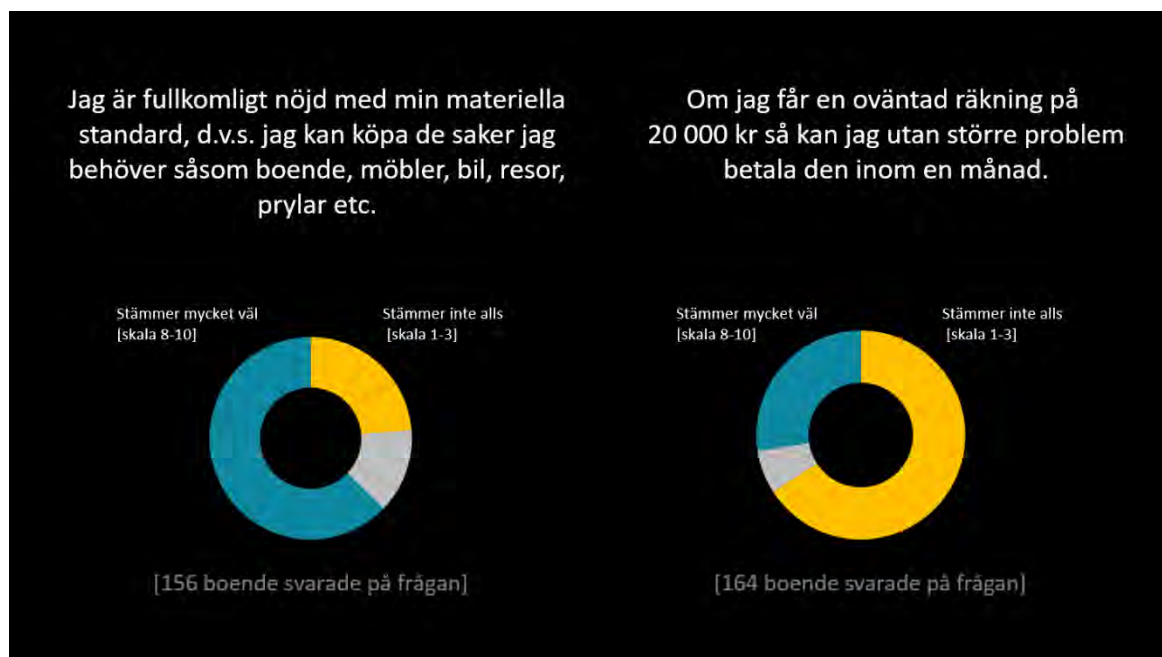

Bild 62. Nöjdhet med materiell standard och betalningsförmåga vid oväntade utgifter.

Bilden om huruvida de boende klarar av en hyreshöjning vid eventuell renovering varierar. Lika många säger att de klarar av en hyreshöjning som dem som inte klarar av det – 41 procent (68 boende) och 44 procent (73 boende) *Bild 63*. De boende som svarade ja på frågan om hyreshöjning, fick också frågan om hur många procent eller många kronor hyreshöjning som de skulle klara av. Utifrån svaren som vi fick, var frågeställningen väldigt svår att bedöma för de boende, därför redovisar vi inte svaren här.

Bild 63. Möjlighet att klara av en höjd hyra vid en eventuell renovering.

De boende fick sedan ranka renoveringsbehov för olika utrymmen: lägenheten, trapphuset, tvättstuga, entré, husens fasader, och hiss. Av dessa alternativ rankade en majoritet av de boende lägenhetens renoveringsbehov som viktigast, *Bild 64*. När vi ställde en liknande men omvänd fråga, om det finns några utrymmen som inte behöver renoveras, var det hissarna som är av minst intresse, *Bild 65*. Här bör vi påpeka att alla hus inte har hiss och därmed är alternativet inte relevant för alla boende.

Bild 64. De boendes rankning av renoveringsbehov för olika utrymmen.

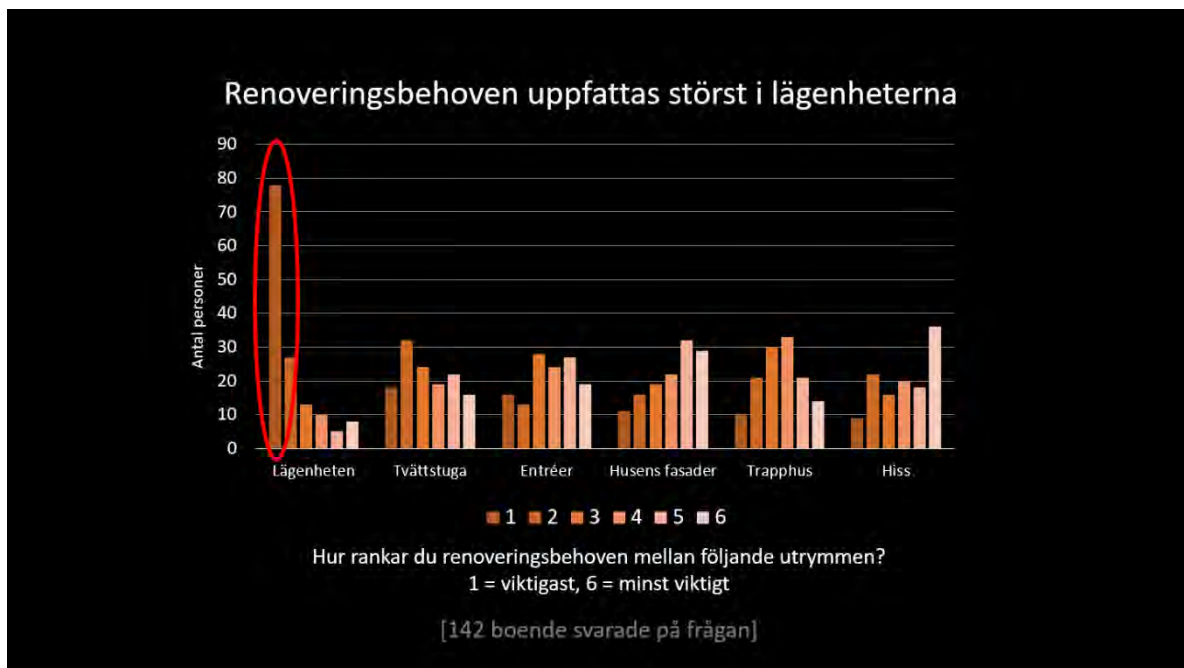

Bild 65. Utrymmen som inte behöver renoveras enligt de boende. Flera svar kunde kryssas.

Enkäten avslutades med några frågor om vad som anses viktigt i bostadsområdet. Dessa aspekter ansågs mycket viktiga: kommunala transportmedel, lägenhetens kvalitet, privathet / lugn och ro, social gemenskap, områdets kvalitet, och social gemenskap, Bild 66. Egen bil uppfattas som mindre viktigt.

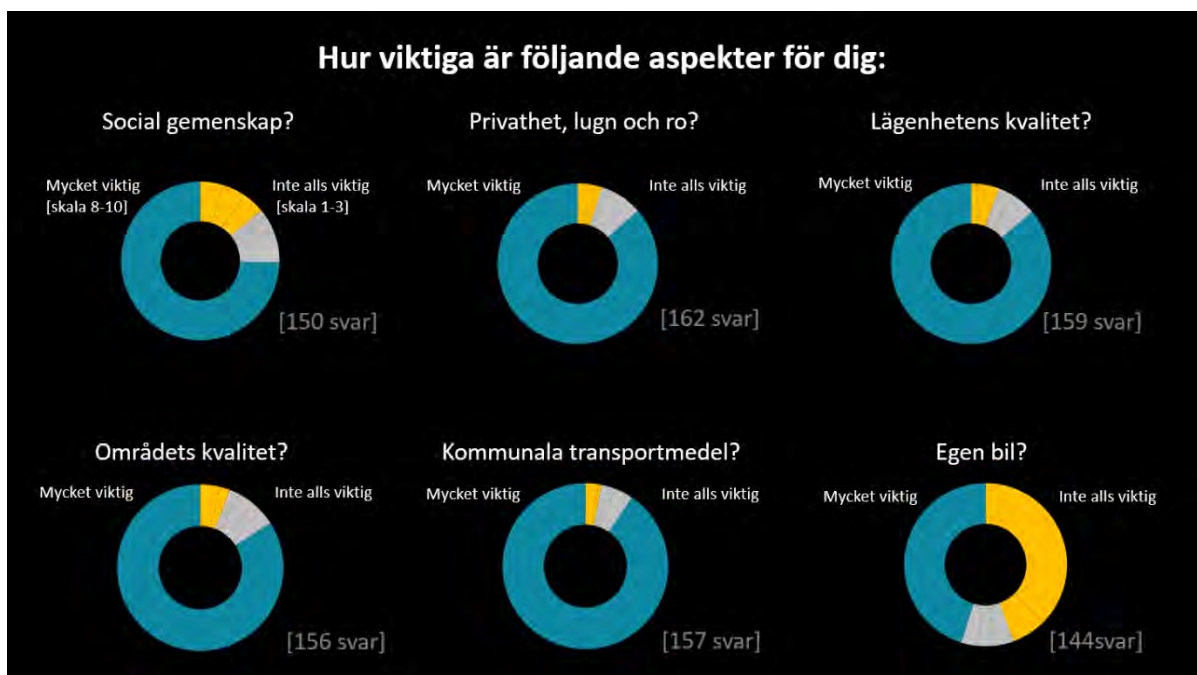

Bild 66. De boendes rankningar av olika aspekter som är viktiga i bostadsområdet.

4.5 Om datan från enkäten och generella kommentarer från boende

Enkäten avslutades med möjligheten för de boende att ge en allmän kommentar om enkäten. Sammanlagt var det 21 boende som valde att fylla i kommentarrutan. 9 kommentarer rörde själva enkäten, allt från att man tyckte att enkäten var viktig, att det var svårt att svara på plats, att det var svårt att orientera sig på kartan, att vissa frågor var dåligt formulerade, eller att man kryssat fel och inte visste hur man skulle ta bort krysset. 2 kommentarer rörde området som helhet, att man trivdes i Hammarkullen respektive att det fanns ”skumma killar”. Resterande kommentarer rörde lägenhetens skick och renoveringsfrågor som till exempel att det är kall i lägenheten, att köksluckor behöver bytas, golv och väggar har renoveringsbehov, tvättstugan är smutsig, att man känner sig otryggt och att man inte vill ha några upprustningar som leder till höjd hyra. Alla kommentarer finns även bilaga B.

Bra sätt att få fylla i och fundera. Skulle behöva göra enkäten igen och fundera en gång till. Säkert mycket nytt som skulle komma upp då. Och hade varit bra att kunna ge kommentarer på det man önskar ska finnas/bli bättre. Tex utformandet av lekplats, gångstråk... Men bra formulär. [Boende]

Det är många platser som blivit markerade i enkäten, sammanlagt 1318 platser, Bild 67. Av alla markerade platser, är de flesta markeringar satta för platser man tycker om, platser för umgänge och stråk man tycker om dagtid, det vill säga framförallt positiva upplevelser.

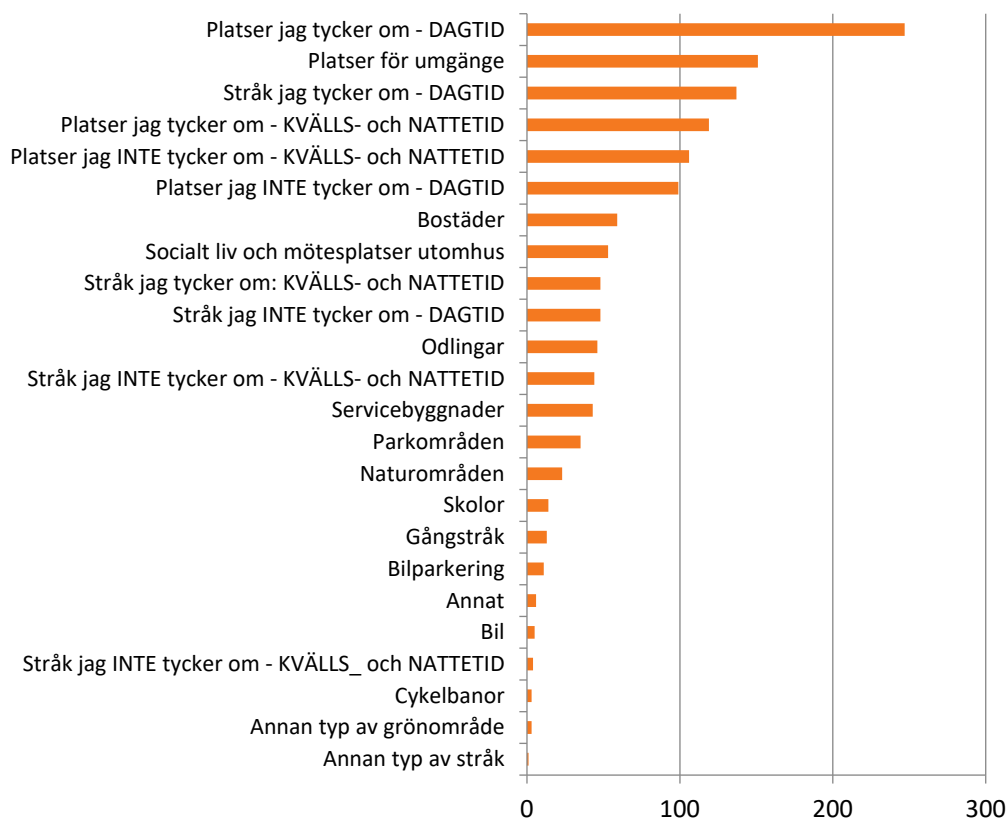

Bild 67. Sammanfattning av antal platser som markerades på kartan för olika frågor.

4.6 Återkopplingsworkshop

Den första delen av återkopplingsworkshopen handlade om att diskutera olika teman och i samband med det tolka några av de bilderna som tagits fram i enkätstudien: platser jag tycker om dagtid (*Bild 19*), platser jag inte tycker om dagtid (*Bild 20*), platser för umgänge (*Bild 30*), föreslagna platser för bostäder (*Bild 36*), föreslagna platser för servicebyggnader (*Bild 41*) och platser för olika typer av grönområden (*Bild 48*). Sammanställning av tema och hur bilderna har tolkats på återkopplingsworkshopen finns i bilaga H.

Diskussionen kring temat platser man tycker om dagtid kretsade mycket om Sandeslätt,

Bild 68. Sandeslätt är lugnare och tryggare än andra delar i Hammarkullen och det är färre kriminella som bor där. Det finns möjlighet att spela fotboll och basket och det är många barn som bor i Bredfjäll som går till Sandeslätt för att leka. Annat som lyftes fram av de boende i samband med platser man tycker om var att man gärna ser fler verksamheter för alla så att området blir tryggare, aktiviteter som lockar unga. Även promenadstråket mot Storås nämndes och att det är lätt att ta sig från Hammarkullen.

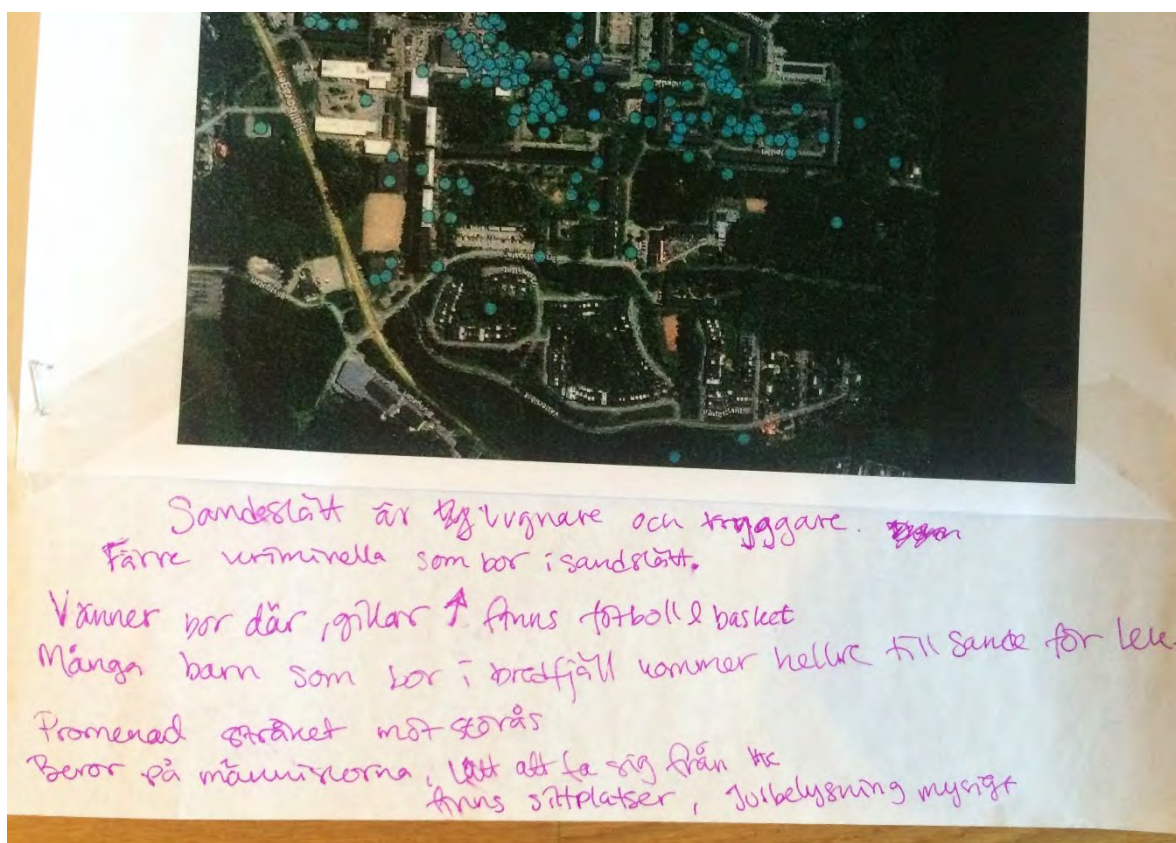

Bild 68. Exempel på anteckningar från workshopen för platser man tycker om dagtid.

När det gäller platser man inte tycker om dagtid var det istället Bredfjällsgatan som diskussionen kretsade kring, *Bild 69*. Ungdomsgång och gäng med motorcyklar gör att de boende känner sig rädda och att man inte vill att barnen ska leka där. Det finns kriminella som bor där, avfall slängs och avföring från hundar ligger här och var. Bland platserna man

inte tycker om diskuterades också Gropens gård, bland annat att lägenheterna är tråkiga och att det saknas belysning till exempel i källaren och på svalarna. På både Gropensgård och Bredfjällsgatan tyckte de boende att det inte fanns något som lockar, ingen fin natur eller park.

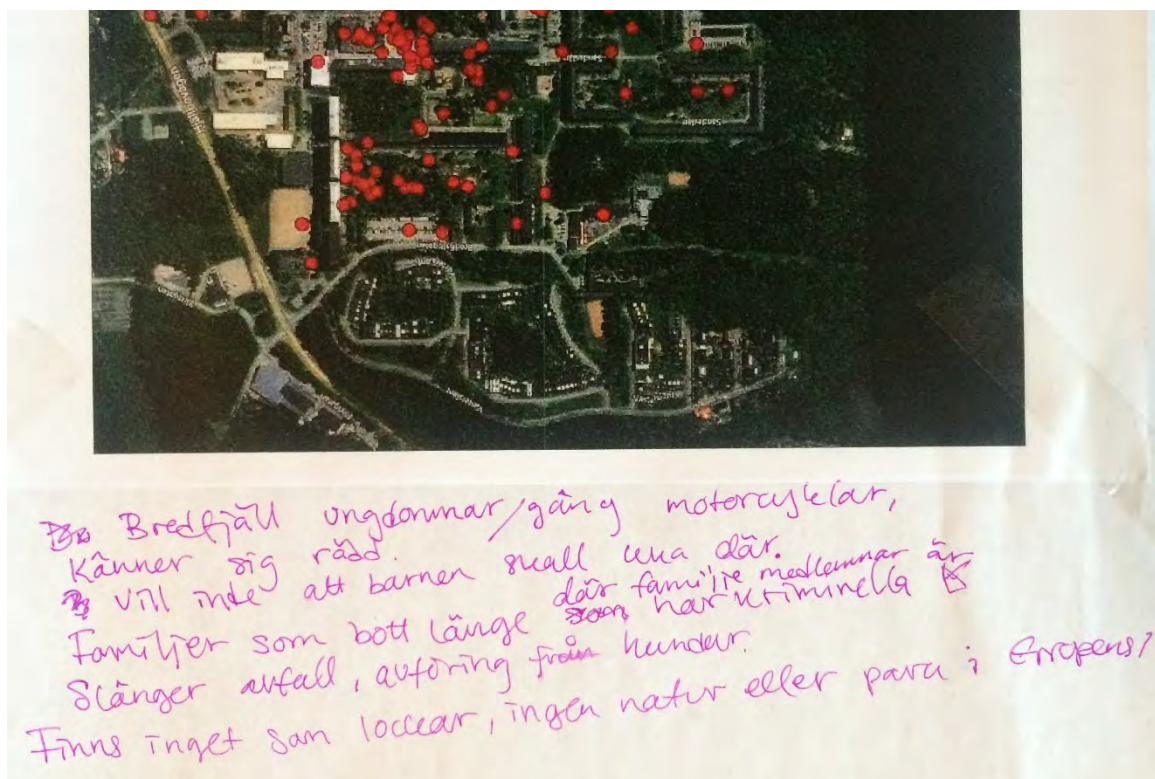

Bild 69. Exempel på anteckningar från workshopen för platser man inte tycker om dagtid.

Vid tolkningen av platserna för umgänge så var anledningarna till att dessa platser hade fina gårdar och lekmiljöer, att det finns bänkar där och det är platserna man sitter och att det var mötesplatser för unga.

Önskemålen som uttrycktes för platser för umgänge var att de boende vill gärna ha samma känsla som man har i Sandeslätt i hela Hammarkullen, Bild 70. En stor del av diskussionen handlade om behovet av bättre belysning. Runt Hammarkulletorget önskas vindskydd, regnskydd, fler sittplatser och gärna fler platser som man kan sitta på som grupp. Generellt tycktes att torget behöver rustas upp. Andra ändringar som ansågs kunna bidra till förbättrade plaster för umgänge var en vattenlek och en fotbollsplan på mittengården. Vid Gropensgård önskas kameraövervakning, bättre lekplatser och grillplatser.

Bra lekplatser
 Finns bänkar och lekplatser
 Gårdar och lekmiljöer
 Mötesplats för unga
 ...

Samma känsla i Hammarkullen som i Sandeslätt
 Fotbollsplan på mittengården
 Borde finnas en vattenlek
 Vindskydd och regnskydd vi torget
 Vi har pratat om bättre belysning länge
 Fler sittplatser på torget
 Fler platser man kan sitta på som grupp
 Torget behöver upprustas
 Bättre belysning
 Kameraövervakning på Gropens gård
 Bättre lekplatser på Gropens gård
 Grillplatser på Gropens gård
 Större p-platser

Bild 70. Exempel på anteckningar från workshopen för platser för umgänge. Tolkning av varför platser har markerats.

Servicebyggnader engagerade återigen många boende. I diskussionen kring de föreslagna platserna för servicebyggnader tryckte de boende på behovet av ett apotek, gärna på torget och/eller nära äldreboendet samt en vårdcentral, eller en kombinerad vårdcentral med apotek, *Bild 71*. Det önskades också en tandläkarmottagning, gärna en ny bankomat, och mataffärer både Netto och ICA. De boende ger också förslaget att samla servicen i en galleria liknande som det finns i Hjällbo och Bergsjön och att gallerian bör vara nåbar med bilar, exempelvis vid Bredfjäll eller ett höghus med service och parkering. De boende anser också att de befintliga lokalerna inte räcker och att det därför behövs byggnad av nya lokaler.

Utöver de nämnda aktiviteterna önskas också en festlokal eller en större restaurang som man kan hyra för egna fester och en restaurang som inte är en pizzeria. För barnen ser de boende ett behov av en nattförskola och ungdomar ser behovet av fler fritidsgårdar inte bara för att göra saker tillsammans utan även för att få läxhjälp och skriva CV. En mötesplats där till exempel tjejgrupper kan träffas (liknande det som finns på Angeredstorget), träningsplatser både inne och ute som till exempel innebandy, och en replokal är andra aktiviteter som togs upp i diskussionen. Det nämndes att Boservice kanske borde utlokaliseras eller byggas ut och att det vore bra att informera om vad som finns var, till exempel danslokaler. Man är också nöjd med Fixoteket.

Det sista tematiska området som diskuterades var olika typer av grönområden, *Bild 73*. Här önskade de boende mer blommor runt om i Hammarkullen generellt, fler träd runt och gärna blommor på torget för att få mer färg och liv. Hammarkullehuset anses vara en bra plats för ett grönområde. Åsikterna kring odlingar var lite delade. Vissa tyckte att det är roligt med odling på sommaren. Man vill ha odlingar vid Bredfjällsgatan, men helst inga odlingar på torget för att området tillhör alla. Att ha odlingar i Sandeslätt kan vara för långt för vissa. Andra tyckte att behovet av att odla är inte så stort. Lekplatser var ett annat tema som diskuterades inom ramen för grönområden. De boende tycker att det är viktigt för barn och föräldrar att kunna leka ute. De önskar till exempel en liten park för barn runt Hammarkulletorget och bättre utrustning på befintliga lekplatser - fler roliga gungor och där två kan sitta samtidigt. Det skulle också vara kul med en vattenlek vid Bredfjäll, en vattenfontän inne i rondellen och att vattenleken eller fontänen invigs med ett event, exempelvis ett vattenkrig. Annat som diskuterades var ett "riktigt konstverk", ett utegym och behovet att reparera trasiga saker snabbare utomhus.

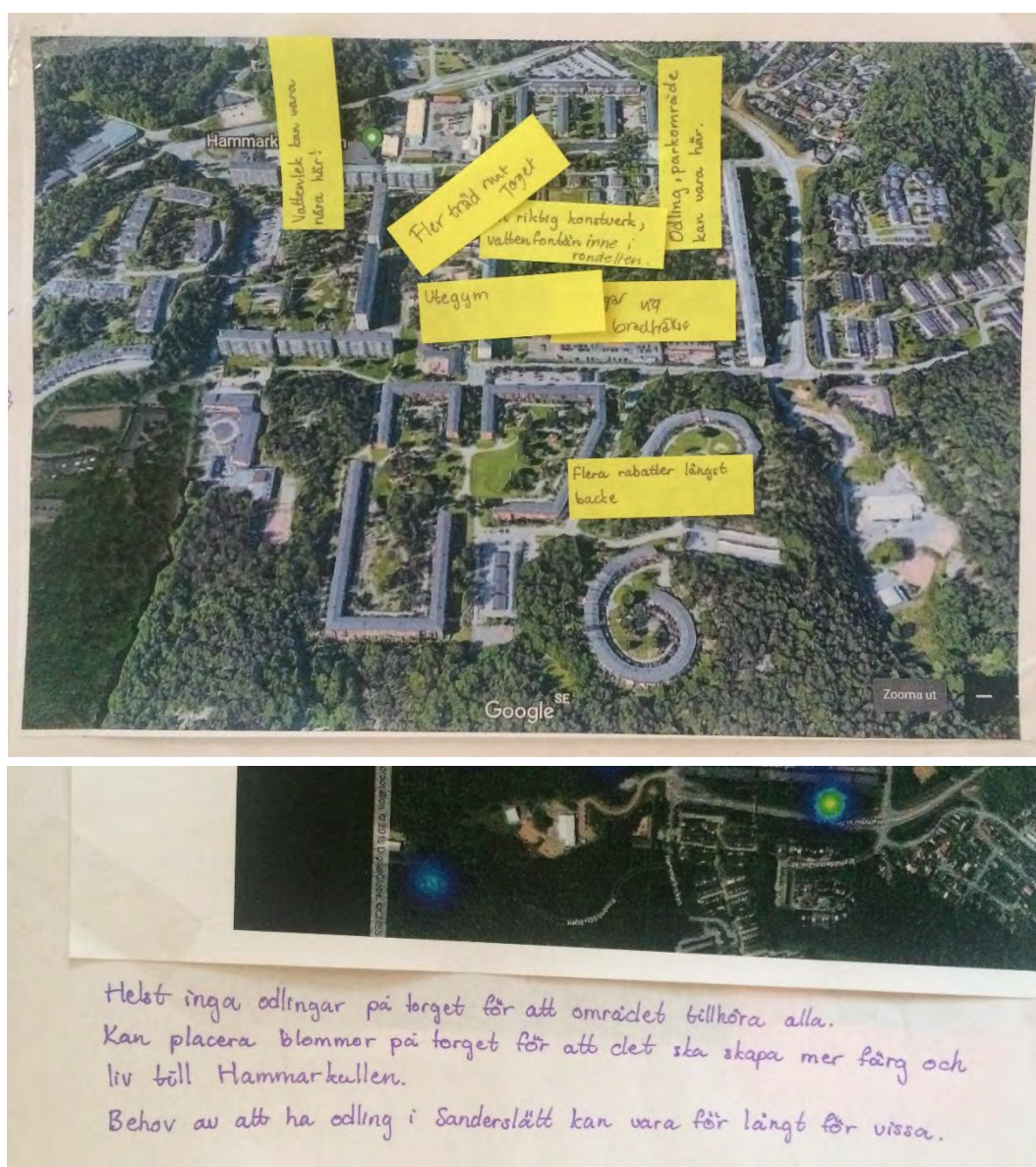

Bild 73. Exempel på anteckningar från workshopen för platser för olika grönområden.

I den andra delen av workshopen fick de boende diskutera 5 mer generella frågor om Hammarkullen som handlade om vad man var mest stolt över, vad som är unikt, vad Hammarkullen ska vara känt för i framtiden, satsningsområden, och resurser som finns i området. Sammanställning av alla svar finns i bilaga I.

Vad med Hammarkullen är du mest stolt över? – På denna fråga lyfter många boende i de olika workshopgrupperna fram karnevalen, de olika nationaliteterna som finns i Hammarkullen, det vill säga mångfalden och den mångkulturella gemenskapen, samhörigheten och att man trivs med varandra, invånarnas engagemang samt att man känner sig hemma i Hammarkullen. De boende är också stolta över andra pågående aktiviteter än karnevalen exempelvis dansföreningar, basket och fotboll. Även närheten till naturen nämns som något man är stolt över, muralmålningarna (målningarna på väggarna) uppskattas och någon grupp tar upp att det är nära till stan, att det finns folkliv på kvällstid och en viss trygghet, miljöstationen och medborgarkontoret bakom Bredfjäll 72 och inte minst att en känd dirigent väljer Hammarkullen för att utbilda.

Vad har Hammarkullen som inte andra har? – Återigen nämner de boende Karnevalen och naturen med fina promenadstråk och en fjälltopp, gemenskapen, respekt och hjälpsamheten mellan människorna, men också föreningsliv och event. Utöver det lyfter boende fram den långa rulltrappan och spårvagnstunnel (svalt på sommaren, varmt på vintern) som något andra områden inte har. Säkra gångstråk från hem till skola och Hyresgästföreningens engagemang för unga är ytterligare aspekter som de boende anser är speciella för Hammarkullen.

Vad vill du att Hammarkullen ska vara känt för i framtiden? – Hammarkullen ska vara känt för sin lokala demokrati och medborgarinflytande, konstnärer och kulturutövare. Det ska vara en trygg och säker plats att bo på där mångkulturalitet, gemenskap, integration och grannsämja är ledstjärna och inte kriminalitet. Det ska finnas olika bostadsformer och moderna byggnaderna med smarta lösningar kopplat till boende. Samtidigt ska platsens historia synliggöras exempelvis i ett museum.

På vad och var borde staden satsa mer på Hammarkullen? – Här vill de boende gärna se ett ansiktslyft av området allmänt och en satsning på byggnaderna mer specifikt. Vissa upplever färgerna tråkiga och att graffitin sänker området som helhet. Mer lägenheter nämns också. Men det är butiker och service med bland annat mataffärer, apotek, vårdcentral och fler bankomater med större säkerhet kring dessa (exempelvis inomhus med kamera) som efterfrågas. Skolan är ett annat viktigt satsningsområde enligt de boende, framförallt önskas fler lärare, en bättre miljö med bättre lokaler. Utöver det vill de boende också ha ökade miljöinsatser exempelvis bättre sophantering samt satsningar på trygghet.

Finns det någon resurs bland människor som bor i området som vi kan använda för att utveckla Hammarkullen? – Ja det finns många! Det finns många utbildade boende som skulle kunna bidra till mycket. Att genomföra inspirationskvällar med till exempel läkare, psykologer, socionomer, ingenjörer skulle generera förebilder. Konst, musik, och globala kontakter är andra resurser som nämns. Det är också många boende vill bidra till områdets utveckling. Många vill jobba som volontärer, det är ungdomar från fritidsgården vill hjälpa

till men även daglediga och nattarbetare ses som grupper som skulle kunna hjälpa till. Om de boende får vara med och exempelvis måla, städa, bygga skapas en känsla av att det är de boendes område och det bidrar till gemenskapen. Bostadsbolaget skulle kunna ställa frågan till de boende. Även om man inte kan få betalt uppskattas det att få något symboliskt som exempelvis biobiljetter.

En kommentar som kom upp under diskussionen, kanske inte direkt länkat till frågorna men relaterad till hur platser upplevs och skulle kunna utvecklas, är konsthallen i hållplatsen. Den upplevs som mörk och skulle bli finare med mer färg och ljus och en mer levande hållplats. Nya målningar vore bra. Det bör också stå att det är en konsthall.

Workshopen avslutades med en *reflektionsrunda*. Här uttryckte de boende det givande att få träffa grannar, att få berätta vad man vill förändra och att se att det är många som delar samma drömmar om Hammarkullen och som uppskattar mångkulturer. Detta gav känslan av ”jag är inte ensam” och tron på att tillsammans kan vi förändra. Särskilt ungdomarna tyckte att det var roligt och lärorikt att vara med. Det upplevdes också som positivt att boendes funderingar och idéer tas tillvara på och lyssnas på samtidigt är de boende också nyfikna på och vill höra vad staden kommer att göra för Hammarkullen.

DEL III

5 Diskussion

I vår studie har vi testat det kartbaserade enkätverktyget Maptionnaire som metod för att underlätta boendeflyttande och samla in data och ge visuella resultat för att presentera och återkoppla till boende samt påverka kommuntjänstepersoner och politiker. De boende har genom verktyget fått möjlighet att uttrycka vad de tycker om i sitt bostadsområde, vad de vill ska utvecklas och var, och på så sätt påverka hur området förändras.

I diskussionen belyser vi dels vad som fungerade bra i pilotstudien och bör bibehållas, dels vad som bör ändras och utvecklas om metodiken tillämpas vid fler tillfällen och i andra bostadsområden.

5.1 Metodiken som helhet

Metodiken som helhet har fungerat bra, det vill säga samspelet mellan enkätstudien, återkoppling av resultaten till boende och resultatkommunikation till andra aktörer.

Det är viktigt att de boende har möjlighet att prata om resultaten, det vill säga att resultaten inte bara blir ett papper eller en rapport som förmedlas utåt.

5.2 Enkätens utformning

Vi avsatte initialt mycket tid på att ta fram ett tydligt syfte för enkäten och hur metodiken skulle kunna användas, att identifiera lämpliga frågeområden och att formulera själva frågorna för enkäten. Att utveckla frågorna tog längre tid än väntat. Dels tog det tid att hitta en balans mellan olika frågeområden: bostaden, platser, förtätning. Det tog också tid för att vi ville ha så få frågor som möjligt. Det var svårt att formulera frågorna så att alla skulle förstå. Användartestet var en viktig del i utvecklingen, det användes för att få en bekräftelse på om frågorna var bra. Trots testet upplevdes några frågor fortfarande som svåra (svåra ord som ”fasad”, krångliga formuleringar, etc.) och ibland upprepande, eftersom vi ställde likande frågor för olika tider på dygnet (dagtid respektive kvälls- och nattetid).

Eftersom vi inkluderade tre frågeområden blev enkäten ganska lång. Detta resulterade i att ganska få som fyllde i hela enkäten och att intervjuarna blev stressade när de inte hann gå genom alla frågor inom den tidsram som hyresgästen hade till förfogande. För att hantera situationen koncentrerade sig intervjuarna på vissa delar av enkäten. Framöver bör man ställa sig frågan om man vill täcka in de boendes åsikter brett, eller om man vill ha djupare svar om de olika varje frågeområdena. Man kan också göra flera olika enkäter som ställs vid olika tillfällen.

De som har svarat på enkäten är vuxna över 16 år. Vi valde att inte fråga barn om deras upplevelser, vilket innebär att vi inte täcker in alla perspektiv i den här pilotstudien. Vuxna, barn, ungdomar använder olika platser och kan uppleva samma platser på olika sätt. Valet av målgruppen och konsekvenserna av detta bör beaktas i tolkning av resultaten. En enkät riktad till barn behöver utformas annorlunda.

I den här studien inkluderade vi av tidsbegränsande skäl bara hyresrätterna i Hammarkullen men inte äganderätterna. Då boendemöten anordnas i Hammarkullen brukar det finnas medverkande även från äganderätterna vilket är viktigt då alla åsikter behövs för att forma en bra utveckling av området. Vid en ny enkätstudie vore det bra att inkludera alla invånare i området.

Att tänka på:

- Avsätt tillräckligt med tid för att ta fram enkäten
- Testa enkäten flera gånger
- Sikta på att få en hög svarsfrekvens och vidta åtgärder för att nå dit: informera innan, välj teman som berör
- Formulera enkla frågor och undvika svåra begrepp
- Var medveten om målgruppen och vad det innebär för tolkningen av resultaten
- Fundera på vilka invånare som bör inkluderas i studien, exempelvis baserade på geografiska avgränsningar eller upplåtelseformer och i relation till syftet med studien

5.3 Datainsamling

En återkommande utmaning är att få en högre svarsfrekvens. Det är viktigt för att resultaten ska få en så bra representativitet som möjligt. Det var ett problem att många boende inte öppnade dörren, trots flera besök vid olika tidpunkter, och att ganska många inte ville svara på enkäten av dem som öppnade. Anledningarna kan variera. Man kanske bor i andra eller tredje hand utan kontrakt, man är osäker eller misstänksam eftersom man inte känner personen som knackar på, eller man tror att det är en försäljare. Även om de boende informerades skriftligen innan om att vi skulle genomföra enkäten, upplevde vi att många boende inte kände sig helt förberedda på att svara på denna typ av frågor.

Ett sätt att minska eventuella misstankar mot ungdomar som knackade på kan vara att utrusta ungdomar med en väst eller med Hyresgästföreningens emblem och ett kort med namn och bild på ungdomarna. På så sätt kan de boende se var ungdomarna kommer ifrån. Möjligtvis kan detta bidra till att öka svarsfrekvensen.

Få av de boende som öppnade och sa att de skulle fylla i enkäten själva vid ett senare tillfälle gjorde detta (42 av 277 boende). Frågan är om denna valmöjlighet ska vara med i framtida studier då den inte har lett till en högre svarsfrekvens. Alternativet är skicka ut fler påminnelser men det är tveksamt om det ger fler svar. Dörrknackning fungerade generellt bra för att initiera en dialog och förstå vilka frågor som är angelägna eller svåra att förstå för de boende. Ungdomarna kunde förklara studiens bakgrund, förklara hur man svarar på frågorna samt markera och anteckna åt de boende. På så sätt ger den personliga kontakten ett mervärde för både boende och intervjuperson och omvandlar en enkätstudie till en dialog. Det är därför viktigt att behålla dörrknackningsmomentet även i kommande studier.

Ungdomarna gick i stort sett alltid i par och om möjligt en tjej och en kille. Dessutom parades ungdomarna ihop så att de pratade olika språk. Ungdomarna upplevde att dessa strategier fungerade bra och att de uppfattades som förtroendeingivande av de boende. Tyvärr

matchade inte alltid språken med behoven men det är svårt att ändra på så tillvida inte fler ungdomar går till samma dörr vilket är tidsödande.

För datainsamling med dörrknackning är det okey med en enkät på svenska. Det hade ändå varit fördelaktigt om enkäten fanns på olika språk: engelska, arabiska, somaliska, spanska, bosniska, kurdiska, etc. Detta hade fungerat som ett dialogstöd när enkäten fylls i. Funktionen finns i programmet men kräver en del arbete. Frågorna behöver matas in manuellt på de olika språken men i vår pilotstudie har vi inte haft utrymme tidsmässigt för att testa den funktionen. En nackdel som det kan medföra är om kommentarerna och textsvar fylls i på ett annat språk, då det skulle innebära mer tid för analysen.

Även om det i det stort sett fungerade bra rent tekniskt att fylla i enkäten, fanns det saker att förbättra. Exempelvis är det inte alla som förstod flygfotot/kartan, de svarande behövde hjälp med att orientera sig. Det som var svårast för övrigt var att rita stråk. En fundering är om man skulle kunna ha fördefinierade valbara stråk och att kommentera olika egenskaper (dag eller nattetid) för att minska antal stråk som behöver ritas. Nackdelen är att man då missar invånarnas egna utpekande av stråken.

Surfplattorna fungerade bra. Efter inlärningsfasen där ungdomarna behövde hitta sina egna rutiner och initiala problemet med programmet, kunde de jobba på bra. De lärde till exempel att det är viktigt att bara öppna en flik (en enkät) i taget. När fler flikar är öppna samtidigt finns det risk att det som skrivits inte sparas på servern och därmed försvinner.

Koderna funkade bra. I den här enkäten valde vi att ha en kod per lägenhet för att ha kontroll över vilka som har svarat på enkäten och för att kunna gå tillbaka. Ungdomarna tilldelade koden vid dörrknackningen och kopplade den därmed till lägenhetsnumret. Koden matades in manuellt av ungdomarna. På dörrarna stod dock två olika nummer och det var svårt för ungdomarna att välja vilket nummer som skulle registreras. När ungdomarna gick tillbaka till vissa lägenheter, så hade tidigare intervjuare ibland inte registrerat våningsplan vilket försvårade processen att hitta rätt dörr att knacka på. Det är viktigt att alla nödvändiga uppgifter registreras för att kunna identifiera rätt lägenhet. I framtida studier kan det vara värt att fundera på om det är lägenhetsnummer eller någon annan uppgift som ska vara länkat till kod för enkäten.

Att tänka på:

- Informera om studien innan via olika kanaler och vid olika tillfällen
- Hitta en rutin för hur man ska välja dörrnummer eller annat sätt för att länka enkäten till hushåll
- Fylla i enkäten i dialogform och inte som en vanlig enkät som bara skickas ut via en länk eller i pappersform
- Utrusta ungdomar med en väst och/eller kort med foto så att förtroendet ökar
- Knacka dörr i par, helst en tjej och en kille, och försök att täcka olika språk
- Ha enkätfrågorna på de vanligaste språken som talas i området men tänk på att svaren inte kan översättas automatiskt i programmet (ännu)
- Se till att flygfoton förklaras väl så att de boende kan orientera sig

5.4 Resultattolkning, -presentation och -kommunikation

Som en pilotstudie är resultaten mycket givande. Något som fungerade mycket bra var att snabbt kunna presentera resultaten på ett enkelt och visuellt sätt, inte bara som diagram utan även som information på flygfoto eller karta.

Maptionnaire är ett bra komplement till fastighetsägarnas hyresgästenkät (se t ex www.bostadsbolaget.se/hyresgastenkaten) som delas ut som en pappersenkät via dörrknackning. Maptionnaire tar upp kompletterande frågor, till exempel frågor som är kopplade till utveckling av området som helhet. Maptionnaire visar också kartbaserad information vilket fastighetsägarnas hyresgästenkät inte gör.

Som mest har vi 15 procents svarsfrekvens, dvs drygt 300 hushåll av 2 036 som vi knackade på. Av dem som öppnade dörren (60 procent) var det 25 procent som svarade. Även om det är många röster och åsikter som vi inte fångar, visar våra resultat vissa mönster som t ex samstämmighet kring platser som behöver fokus på för att de upplevs som otrygga men ändå används mycket för att de har kvaliteter som socialt liv eller närhet till service och kollektivtrafik.

En aspekt att fundera över i samband med resultatpresentation och tolkning, som delvis relaterar till datainsamling, är precisionen på de olika markeringarna som de boende sätter på kartan. Några boende som ville att markeringar ska representera hela Hammarkullen (platser man tycker om/inte tycker om) satte dem på Hammarkulletorget. För framtida enkäter kan det vara intressant att fundera över om det finns andra sätt att fånga upp helheten, exempelvis som ett svarsalternativ istället för en markör på kartan. Maptionnaire erbjuder en funktion som möjliggör att markerar större areor men denna funktion kan inte kombineras med platsmarkeringarna och analysen av punktmarkeringar. På så sätt är denna funktion mindre intressant att använda för att visa att man menar ett helt område (som man tycker om/inte tycker om).

Redovisningen av svaren i den här rapporten och på återkopplingsmöten har än så länge varit aggregerad, det vill säga vi redovisar inte explicit korrelationer mellan kön, åldrar, hushållssammansättning och platserna som pekas ut eller där man bor. Anledning till detta är att vi fokuserat på att få en helhetsbild. Vårt material ger emellertid möjlighet att även studera mer specifika frågor som t ex vilka platser kvinnor alternativt män tycker om; vilka platser man inte tycker om i relation till sin egen bostad; om det är platser som är nära och som man brukar passera, eller platser längre bort som man inte använder.

Två av frågeområdena, *Hammarkullen idag* och *Förtätning* är väldigt fördelaktiga att hantera med hjälp av Maptionnaire eftersom fokus ligger på att markera platser och stråk och ge motiveringar till varför man har valt dessa. Frågeområdet *Din bostad och renovering* bygger på mer ”klassiska” enkätfrågor som kan ställas i vilket digitalt enkätverktyg som helst. Dock finns det en potential i att utveckla platsmarkering även av bostadsbeskrivningar, t ex att visualisera vilka byggnader som har ett stort renoveringsbehov och även att relatera det till utomhusbeskrivningar. Det är en fördel om olika frågeområden kan kombineras i en och samma enkät eftersom de förstås har en relation för de boende i vardagslivet. Vid utveckling

av metodiken skulle det vara intressant att öka verktygets kapacitet så att man kan komma ner i skala och visa planlösningarna för enskilda lägenheter och markera platser i lägenheter och trapphus.

Datainsamling med hjälp av Maptionnaire möjliggör att resultat kan presenteras via olika medier, i rapportform, som powerpoint-presentation, interaktivt på hemsidor och att det är mycket fördelaktigt att resultaten kan snabbt visas på olika aggregeringsnivåer och vid utvalda parametrar. Vid digital redovisning av resultat kan även metadata för varje markering tas fram när man klickar på markeringen. Det är särskilt intressant att Maptionnaire-resultat relativt enkelt och snabbt kan föras in i kommuners GIS-baserade planeringssystem och på så sätt göras tillgängliga som planeringsunderlag för tjänstepersoner och politiker.

Att tänka på:

- Se till att resultaten presenteras på olika sätt och via olika kanaler för en större spridning och utnyttja programmets potentialer
- Fundera på hur detaljkunskapen om de olika platserna kan användas i analysen
- Diskutera med de boende vilka samhällsaktörer som har nytta av resultaten och hur dessa ska nås

5.5 Tydlig avsändare och samordning med andra aktiviteter

Ungdomarna fick lära sig mycket om Hyresgästföreningen i samband med Maptionnaire-studien för att kunna berätta för boende som inte visste vad Hyresgästföreningen är eller gör. Det är alltså viktigt att ungdomarna kan berätta om vem som är studiens avsändare, varför studien görs, av vem och hur resultaten kommer att användas.

Första omgången när Hyresgästföreningen engagerade ungdomarna för dörrknackningen var även Bostadsbolaget ute med en förfrågan till sina hyresgäster vilket ledde till en del förvirring och kanske också till att några boende inte öppnade eller ville svara på enkäten – för att man inte förstod att det handlade om två olika studier. Om det är olika aktörer som gör undersökningar samtidigt kan det alltså leda till förvirring och det är därför viktigt att stämma av planerade aktiviteter med varandra.

Reaktionerna från fastighetsförvaltaren har annars varit positiva. Man anser att det är bra att Hyresgästföreningen driver sina frågor, men man påpekar också att det är viktigt för fastighetsförvaltaren att ha sin egen enkät.

Att tänka på:

- Var tydlig med vem som är avsändare
- Förklara vad Hyresgästföreningen är i informationsmaterialet
- Var tydlig med syftet och hur resultaten kommer att användas
- Stäm av med andra lokala aktörer vilka aktiviteter de planerar för att undvika förvirring och att flera studier pågår samtidigt

5.6 Utbildning och lärandet

Studiens resultat är intressant, liksom metodiken som vi testat med en kombination av interaktiv enkätundersökning med återkopplingsmoment. Lika intressant och värt att lyfta fram är att den utbildning och det lärande som har skett i projektet.

Ungdomarnas engagemang och det personliga mötet med de boende var viktigt för studiens resultat liksom att ungdomarna kunde prata olika språk. Samtidigt gav ungdomarnas deltagande ett mervärde för dem själva. Ungdomarna deltog i ett forskningsprojekt och i en verklig demokratiprocess. De fick lära sig hur Hyresgästföreningen fungerar och vad grannar uppskattar och ser som problematiskt. Ungdomarna fick också en del aha-upplevelser när de fick se hur folk bor. Ungdomarna visste inte att det fanns boende som hade det mycket trångt, med madrasser på golven i alla rum, eller att det fanns väldigt många barn på liten yta. Genom att knacka dörr fick de lär sig mycket om sitt eget område.

Den 4 timmar långa utbildningen inför dörrknackningen var en mycket viktig del av arbetet. Inte bara för att man lärde sig hur man använder Maptionnaire och rutiner för hur man ska tänka när man går runt och knackar dörr, hur man presenterar sig och hur man agerar så att det blir en säker situation, utan också för att ungdomarna fick kunskap om delaktighet och inflytande.

När metodiken tillämpas i nya områden är det viktigt med överföring av kunskap och erfarenheter från dessa ungdomar som nu är experter på Maptionnaire. En ny, lokal projektledare behöver utbildas och nya ungdomar behöver rekryteras och utbildas. I detta arbete bör Hammarkullens projektledare få en nyckelroll.

Att tänka på:

- Utbilda ungdomarna inför dörrknackningen, både om verktyget och agerande vid dörrknackningen – inte minst ur ett säkerhetsperspektiv
- Lärandet är relaterat till mycket mer än själva datainsamlingen i området
- Inkludera några ungdomar som varit med i Hammarkullen när metodiken ska tillämpas i andra områden

5.7 Empowerment

Förutom att ta fram och visualisera kunskap och åsikter från de boende om vad de tycker om sitt eget bostadsområde, har vi sett att metodiken ger en kraftsamlande effekt. Den ger ”empowerment” vilket inte har någon bra översättning till svenska men det betyder ungefär att involverade människor får styrka från att medverka, på ett sätt som underlättar för dem att vara eller bli samhällsbyggare. Dels gav metodiken empowerment åt de ungdomar från området som utbildades i att genomföra enkäten, de upplevde att deras engagemang spelar roll för grannar och boende i området och de lärde sig en metod för det som de kan använda i framtiden. Metodiken gav också empowerment åt hela området. Tjänstepersoner från stadsbyggnadskontoret började efterfråga resultaten när de skulle göra planer för området,

dess resultat ansågs nämligen mer legitima att lyssna på än deras egna tidigare undersökningar som hade blivit gamla och inte involverat så många boende som denna metodiken.

6 UTBLICK

Vad har vi lärt oss och vad behöver utvecklas för att kunna tillämpa metodiken på andra bostadsområden i Göteborg och nationellt? Vilka är intresserade eller berörda av resultaten och hur kan dessa aktörer samverka? Lärandet från pilotstudien är viktigt för att kunna ta nästa steg och sprida arbetssättet till andra stadsdelar och städer.

6.1 Utveckling av metodiken framöver och tillämpning i andra områden

Hur de boende uppmärksammas och informeras kring att enkätstudien genomförs, medvetenheten om vilka målgrupper man har (vuxna, barn, ungdomar, äldre), och längden på enkäten är viktiga synpunkter att ta med sig till kommande arbeten och en viktig del i vidareutvecklingen av metodiken.

När metodiken, datainsamlingen med återkopplingar används i olika projekt i olika stadsdelar behöver det finnas en struktur för att kunna länka ihop de olika strategierna. Det är också viktigt att vara medveten om vad det huvudsakliga syftet med tillämpningen är. Handlar det mest om empowerment eller handlar det mest om att ta fram information? Om fokus är på *empowerment* kan verktyget *användas olika* i olika områden. Om fokus däremot är *jämförande av information* bör verktyget och metodiken *användas lika* i alla områden.

Den största utmaningen är att få en bra svarsfrekvens. En viktig del i detta är att ta fram en strategi hur de boende kan bli informerade och intresserade. Ett förslag på procedur är:

- Sätt upp en lapp med information i trapphuset några dagar innan datainsamling börjar och berätta att Hyresgästföreningen kommer snart
- Efter första knackningen/efter andra knackningen, om boende inte öppnar: lägg informationspappret i brevlådan.

Parallellt behöver verktyget Maptionnaire anpassas för att svara mot Hyresgästföreningens behov, till exempel att bädda in verktyget på den lokala Hyresgästföreningens hemsida, lägga till husens planlösningar på kartan (en programutvecklingsfråga), tillhandahålla olika språk (upp till 20 olika) och utveckla en direkt och visuell återkoppling av resultaten till de svarande när de fyllt i enkäten. Metodiken behöver också implementeras i Hyresgästföreningens organisation så att den kan användas som rutin i dialog med boende. Det är också fördelaktigt om metodiken kan kopplas som en rutin till Hyresgästföreningens samrådsmodell för renoveringsprojekt, exempelvis till Förprocessen eller Dialogfasen, *Bild 74*, eller ännu hellre att den föregår Förprocessen.

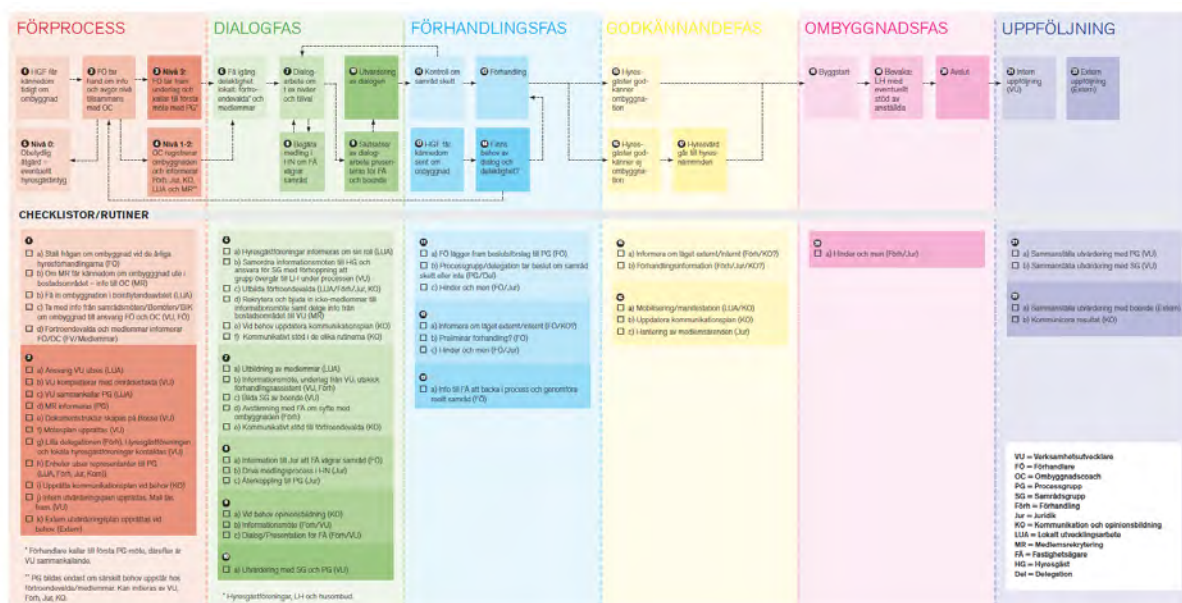

Bild 74. Modell för samråd mellan hyresgäster och fastighetsägare i renoveringsprojekt. Hyresgästföreningen Region Väst.

För att utveckla och tillämpa metodiken i andra områden, är det viktigt att erfarenheterna från pilotprojektet förs vidare till den projektledare som blir ansvarig i området där metodiken ska tillämpas. Gärna med ett gemensamt uppstartsmöte för lärande. Det är viktigt att ha ett tydligt syfte och en målgrupp samt att hela processen inklusive återkoppling till boende och andra intressenter planeras från början. Vilka bor i området? Hur ska de boende kontaktas? Vem ska knacka dörr och när? Hur och var ska resultaten presenteras och återkopplas? Dessa aspekter påverkar hur enkätfrågorna formuleras och hur datainsamling sker. Även om metodiken är generell, behöver den alltså anpassas till varje områdes förutsättningar.

Vi rekommenderar vi följande steg:

- Erfarenhetsåterföring till nästa projektledare
- Identifiera tema och fokus för studien (t ex förtätning, inventering upplevelser av platser, renovering) och börja identifiera vilka som ska bli mottagare av resultaten utöver de boende
- Identifiera strategi för att kontakta och nå de boende
- Fundera på framtida analyser hur resultaten ska presenteras
- Genererar frågor för enkäten (grupp av förtroendevalda behöver vara med)
- Bekräfta frågorna inom organisationen och bland förtroendevalda
- Testa enkäten
- Rekrytera ungdomar
- Utbilda ungdomar
- Kontakta boende
- Genomför datainsamling
- Återkoppling – sammanställning av resultat till boende
- Återkoppling – gemensam tolkning med boende, bjuda in brett, inte bara dem som svarat på enkäten
- Sammanställning och dokumentation av resultat

6.2 Vem är mottagare av resultaten?

Resultaten ger en snabb förståelse av området även för dem som inte känner till det så bra. För personer som kan mycket om området ger resultaten mycket goda möjligheter till fördjupad kunskap.

Generellt ser vi att det förutom boende finns olika potentiella användare av resultaten. I vår pilotstudie har utvalda delar av studien presenterats för polisen, Bostadsbolaget och Stadsbyggnadskontoret, samt använts i forskningsprojekten Lärande Lab Hammarkullen och Barn som medskapare av stadens rum.

Stadsbyggnadskontoret med ansvar för stadsutveckling använder resultaten som planeringsunderlag. Polisen med ansvar för trygghets- och säkerhetsfrågor är intresserad av informationen om platser man inte tycker om och motivation för varför. Inför renovering kan resultaten komplettera fastighetsägares tekniska inventering med ett mer socialt inriktat kunskapsbyggande – gjort av hyresgästerna själva. Maptionnaire-studier som invånarna själva har makt över kan också komplettera årliga boende-undersökningar som bostadsföretagen styr innehållet i.

7 Slutsatser

Rapporten sammanställer resultat och lärdomar från ett pilotprojekt där det kartbaserade enkätverktyget Maptionnaire har testats som en metodik för att underlätta boendeinflytande. Sammantaget anses resultatet lyckat och det finns goda förutsättningar för att vidareutveckla metodiken så att den kan tillämpas i andra bostadsområden i Göteborg och nationellt. De intervjuande ungdomarnas engagemang och det personliga mötet är viktigt för resultaten, liksom att ungdomarna kunde prata olika språk.

Genom de konkreta resultaten i form av aggregerade flygfoton/kartor där alla svar syns direkt efter införandet, visualiseras vad alla svarande anser. Detta är ett planeringsverktyg innehållande lokal kunskap och åsikter, som kan användas av kommunens tjänstepersoner vid planering av insatser för att lösa problem. Den kan även användas mer långsiktigt för stadsutveckling. Kunskapen kan också användas av invånarna själva för att lyfta fram lokala behov uttryckta av många invånare. Det senare är intressant med tanke på den maktförskjutning som invånare i Hammarkullen och i flera andra utsatta områden anser behövs för att påverka utvecklingen i områdena i positiv riktning. Maptionnaire har i detta pilotprojekt visat sig vara ett intressant verktyg för maktförskjutning. Ett exempel på att verktyget verkar fungera i ett maktperspektiv är att Stadsbyggnadskontoret efterfrågade resultaten inför en pågående detaljplaneprocess för Hammarkullen. Det är ovanligt att samråd med invånare sker i förväg på detta sätt – alltså innan det är lagstadgad dialog – och det är mycket lovande att verktyget har gett detta som resultat.

Ur forskningssynpunkt har pilotprojektet gett många intressanta lärdomar, framför allt när det gäller frågor om genomförbarhet i verkliga situationer och kunskap om hur verktyget behöver utvecklas och integreras i en process för att fungera på ett bra sätt. Hyresgästföreningens

fokus på det personliga mötet har varit värdefullt för att utveckla verktyget. Den potentiella nyttan när det gäller empowerment är intressant, det vill säga att verktyget kan bidra till en maktförskjutning där hyresgäster och invånare i större utsträckning tar rodret i stadsutveckling.

Pilotstudien har varit tidskrävande och därmed krävt en del extra resurser eftersom en ny metodik behövde utvecklas: enkätfrågorna, dialogformer, användning av verktyget Maptionnaire, utbildning av ungdomar och återkoppling. När metodiken tillämpas i nya projekt och blir en mer integrerad del i Hyresgästföreningens arbete, kan tiden för användningen av metodiken kortas ner betydligt.

Det finns en stor potential i att använda verktyget som ordinarie dialogmetod i Hammarkullen, dvs att fortsätta användningen på ett strukturerat återkommande sätt. Dessutom ser vi det som mycket intressant att börja implementera verktyget i de andra områden som Hyresgästföreningen satsar extra på i Göteborg: Rannebergen, Lövgärdet, Hjällbo, Tynnered och Biskopsgården. På sikt kan verktyget komma till användning i alla de områden i Sverige som Hyresgästföreningen behöver göra särskilda insatser i, och på ännu längre sikt i alla områden där Hyresgästföreningen har medlemmar. Bättre samråd och maktförskjutning till hyresgästers fördel behövs i alla områden.

8 Referenser

Boverket (2014). *Flyttmönster till följd av omfattande renoveringar*. Rapport 2014:34, Regeringsuppdrag, Boverket, Karlskrona.

Göteborgs Stad (2014). *Göteborgs principer för medborgardialog*. Kommunfullmäktiges handling 2014: 52.

Göteborgs Stad (2018a). *Göteborgsbladet – områdesfakta 2018 SDN Angered*. Tillgänglig: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/7bce3071-b34d-4c7c-b272-4b397c4490a6/131+Angered_Pri_2018.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=7bce3071-b34d-4c7c-b272-4b397c4490a6

Göteborgs Stad (2018b). *Göteborgsbladet – områdesfakta 2018*. Tillgänglig: https://goteborg.se/wps/wcm/connect/e81af4a2-2917-4367-af19-08b6e789c61c/Göteborg_SDN_2018.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=e81af4a2-2917-4367-af19-08b6e789c61c

Senbel M. & Church, S. P. (2011). Design Empowerment: The Limits of Accessible Visualization Media in Neighborhood Densification, *Journal of Planning Education and Research*, December 2011 31: 423-437.

Wallin S, Horelli L & Saad-Sulonen J (2010). "Digital tools in participatory planning", *Centre for Urban and Regional Studies Publications C79*, Aalto University, Espoo.

Young, L. & Barrett, H (2001). Adapting visual methods: Action research with Kampala street children. *Area* 2001, 33.2, 141- 152.

Stenberg, J. (2018). *Dilemmas associated with tenant participation in renovation of housing in marginalized areas may lead to system change*. Cogent Social Sciences 4: 1528710, 2018. Open access doi.org/10.1080/23311886.2018.1528710.

Weinehammar, Kim; Torrez, Alfredo; Terlegård, Ola, et al (2017). *Vårt Hammarkullen - vi bjuder in till dialog. En sammanställning av dialogworkshop 9 mars 2017*. Hyresgästföreningen, Vårt Hammarkullen, Göteborg.

BILAGOR

Bilaga A: Enkätfrågor

Name and Description

Questionnaire number: 2913

Tala om vad du tycker om Hammarkullen

Detta är ett frågeformulär för oss som bor i Hammarkullen om hur vi vill utveckla vårt område.

Vi som står bakom detta är Hyresgästföreningen i samverkan med forskare på Chalmers. Resultatet presenteras på Vårt Hammarkullens hemsida.

[Vill du veta mer klicka här.](#)

Pages

Bakgrund

Är du boende eller projektassistent HGF?

- ☐ Boende
- ☐ Projektassistent HGF

Adressinformation

Var bor du?

Gatuadress

12345

Gatunummer

1234

Våningsplan

1234

Lägenhetsnummer

1234

Kontakt med boende

Boende öppnar

- ☐ Ja, och vill fylla i enkäten
- ☐ Ja, men vill fylla i själv
- ☐ Ja, men vi ska återkomma senare
- ☐ Ja, men vill inte vara med på enkäten
- ☐ Nej

Biobiljetter

Vill du vara med i en utlottning för att få biobiljetter som tack att du svarat på enkäten?

☐ Ja

☐ Nej

Teman

Vi önskar ditt svar kring följande tema:

- Om mig
- Upplevelser av platser och stråk
- Förtätning av Hammarkullen
- Din bostad och renovering

Om mig

Hur länge har du bott i området?

☐ Kortare än 1 år

☐ 1 - 5 år

☐ 6 - 10 år

☐ 11 - 15 år

☐ Mer än 15 år

Hur många personer finns i hushållet?

☐ 1 person

☐ 2 personer

☐ 3 personer

☐ 4 personer

☐ 5 eller fler personer

Har du barn som bor hemma?

☐ Ja

☐ Nej

Vilka åldrar har barnen? (fyll i antal barn inom varje åldersklass)

0-5 år

6-12 år

13-18 år

Äldre än 18 år

Hur gammal är du?

- ☐ 16 - 30 år
☐ 31 - 45 år
☐ 46 - 60 år
☐ 61 - 75 år
☐ Äldre än 75 år

Är du...

- ☐ Man
☐ Kvinna
☐ Annat
☐ Vill inte uppge

Vilken är din högsta utbildningsnivå?

- ☐ Folkskola/grundskola
☐ Realskola
☐ Folkhögskola
☐ Läroverk/gymnasium
☐ Yrkesutbildning/KY
☐ Högskola/universitet

Annat, nämligen:

Är du medlem i Hyresgästföreningen?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej

Vill du att vi kontaktar dig för återkoppling?

- ☐ Ja
☐ Nej

Om ja, fyll i:

Namn

e-post adress

Upplevelser av platser och stråk

Hammarkullen idag: upplevelse dag- och nattetid - plats

Markera på kartan platser du tycker om/inte tycker om. Klicka på markören och placera den sedan på kartan.

Om du vill markera flera platser, klicka en gång till på markören.

Platser jag tycker om - DAGTID
Flera platser kan väljas.

Platser jag tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera platser kan väljas.

Platser jag INTE tycker om - DAGTID
Flera platser kan väljas.

Platser jag INTE tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera platser kan väljas.

Hammarkullen idag - upplevelse dag- och nattetid - stråk

Markera på kartan stråk du tycker om/INTE tycker om. Klicka på symbolen och rita sedan på kartan.

Om du vill markera flera stråk, klicka en gång till på symbolen.

Stråk jag tycker om - DAGTID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag tycker om: KVÄLLS- och NATTETID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag INTE tycker om - DAGTID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag INTE tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera stråk kan väljas.

Platser jag tycker om - DAGTID
Flera platser kan väljas.

Platser jag tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera platser kan väljas.

Platser jag INTE tycker om - DAGTID
Flera platser kan väljas.

Platser jag INTE tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera platser kan väljas.

Stråk jag tycker om - DAGTID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag tycker om: KVÄLLS- och NATTETID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag INTE tycker om - DAGTID
Flera stråk kan väljas.

Stråk jag INTE tycker om - KVÄLLS- och NATTETID
Flera stråk kan väljas.

Varför gillar du platsen?
☐ Fin omgivning
☐ Jag tycker om atmosfären
☐ Mycket sociala aktiviteter
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför gillar du platsen?
☐ Tryggt och upplyst
☐ Jag tycker om atmosfären
☐ Mycket sociala aktiviteter
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du INTE om platsen?
☐ Otryggt
☐ För mycket folk
☐ Tråkigt
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du INTE om platsen?
☐ Otryggt
☐ För mycket aktiviteter
☐ Dålig belysning
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du om stråken?
☐ Många som rör sig här
☐ Spännande aktiviteter
☐ Viosamt
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du om stråken?
☐ Många som rör sig här
☐ Spännande aktiviteter
☐ Viosamt
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du INTE om stråken?
☐ Otryggt
☐ För mycket folk
☐ Tråkigt
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Varför tycker du INTE om stråken?
☐ Otryggt
☐ För lite folk
☐ För mörkt
☐ Annat
Om annat, ange vad:

Hammarkullen idag - platser för umgänge

Markera dina platser för umgänge utomhus på kartan. Klicka på markören och placera den sedan på kartan.

Platser för umgänge
Flera platser kan väljas.

Hur nöjd är du med platser för umgänge utomhus i allmänhet (lek, fika, grilla, sporta, etc)?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Flytta knappen på skalan så att den representerar din åsikt.

Platser för umgänge
Flera platser kan väljas.

Pop-up

Vilken aktivitet utför du på denna plats?

- ☐ Lek
- ☐ Fika
- ☐ Grillning
- ☐ "Hang"
- ☐ Sport
- ☐ Annat

Om annat, ange vad. Kommentera också vilken typ av sport.

Förtätning av Hammarkullen

Förtätning - Byggnader

Vill du ha fler byggnader i Hammarkullen?

☐ Ja
☐ Bra som det är idag
☐ Nej, färre
☐ Ingen åsikt

Om du vill ha fler byggnader, var ska det byggas?

Klicka på markören och placera den sedan på kartan där du vill ha fler byggnader. Flera platser kan markeras för varje typ av byggnad.

Bostäder

Skolor

Servicebyggnader
kontor, butiker, etc.

Bilparkering

Annat

Bostäder

Pop-up

Vilken typ av hus vill du ha? Nedan ges exempel för att illustrera de olika hus typerna.

Småhus

Radhus

Hus med gårdar

Skivhus

Punkthus

Höghus

Förtätning - Byggnader och upplåtelseformer

Vilken form av bostad behövs vid nybyggnad? Ranka alternativen (1 = flest/viktigast, 5 = minst/minst viktigt):

Hyresrätter	
Kooperativa hyresrätter	
Bostadsrätter	
Byggemenskaper	
Äganderätter	

eller

☐ Vet ej/ingen åsikt

Förtätning - Mötesplatser utomhus

Vill du ha fler mötesplatser utomhus i Hammarkullen?

☐ Ja
☐ Bra som det är idag
☐ Nej, färre
☐ Ingen åsikt

Om du vill fler mötesplatser och socialt liv, var ska det bli fler mötesplatser eller socialt liv? Klicka på markören och placera den sedan på kartan. Flera platser kan markeras.

Socialt liv och mötesplatser utomhus

Skolor

Vilken typ av skola vill du att den här byggnaden ska innehålla? Du kan välja flera alternativ.

☐ Vuxenstudier
☐ Grundskola klass 1-3
☐ Grundskola klass 4-6
☐ Grundskola klass 7-9
☐ Färdskoleklass
☐ Förskola
☐ Annat

Om annat, ange vad:

Servicebyggnader
kontor, butiker, etc.

Välj typ av service

☐ Kontor
☐ Butiker
☐ Apotek
☐ Bankomat
☐ Annat

Om annat, ange vad:

Bilparkering

Vilken typ av parkering vill du ha?	Parkeringsplats	Parkeringshus
Lösbar parkering	☐	☐
Öppen parkering	☐	☐
Gästparkering	☐	☐

Annat

Skriv vad annat kan vara:

Socialt liv och mötesplatser utomhus

Vilken typ av aktivitet vill du ha på denna plats?

☐ Lekplats
☐ Hundrastgård
☐ Idrottsplatser
☐ Utegyrn
☐ Sittplatser
☐ Gemenskapssyta
☐ Grillplats
☐ Annat
☐ Äventyrslekplats
☐ Föreningsliv

Om annat, ange vad:

80

Förtätning inomhus - service och föreningslokaler

Vill du ha fler service- eller föreningslokaler i Hammarkullen?

- ☐ Ja
☐ Bra som det är idag
☐ Nej, färre
☐ Ingen åsikt

Om ja, vilken typ av service eller föreningslokal?

Förtätning - Grönområden

Vill du ha fler grönområden (natur, odlingar, etc) i Hammarkullen?

- ☐ Ja
☐ Bra som det är idag
☐ Nej, färre
☐ Ingen åsikt

Om du vill ha fler grönområden, var ska det bli mer grönområden? Klicka på markören och placera den sedan på kartan. Flera platser kan markeras.

Odlingar

Parkområden

Naturområden

Annan typ av grönområde
till exempel plaskdamm eller annat.

Förtätning - Stråk

Vill du ha fler stråk i Hammarkullen?

- ☐ Ja
☐ Bra som det är idag
☐ Nej, färre
☐ Ingen åsikt

Om du vill ha fler stråk, var behövs fler stråk? Markera på kartan. Klicka på symbolen, placera den på kartan och rita sedan stråket du vill ha. Flera stråk kan markeras.

Gångstråk

Cykelbanor

Moped

Bil

Annan typ av stråk

Förtätning

Har du några andra kommentarer eller andra önskemål i samband med förtätning?

Din bostad och renovering

Bostaden

Är din lägenhet lagom stor för dina/familjens behov?

☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej/ingen åsikt

Hur nöjd är du med lägenhetens skick? Flytta knappen på skalan så att den representerar din åsikt.

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Har du några kommentarer kring lägenhetens skick?

Hur nöjd är du med trapphusets skick och skötsel?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Har du några kommentarer kring trapphusets skick och skötsel?

Hur nöjd är du med skick och skötsel av husets fasader?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Har du några kommentarer kring skick och skötsel av husets fasad?

Hur nöjd är du med ditt externa lägenhetsförråd?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Mitt förråd

☐ Jag har inget externt förråd/använder inte förrådet
☐ Ingen åsikt

Hur nöjd är du med gemensamma förråd för till exempel cykel eller barnvagn?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Gemensamt förråd

☐ Jag har inget gemensamt förråd/använder inte förrådet
☐ Ingen åsikt

Gemensamt förråd

- ☐ Jag har inget gemensamt förråd/använder inte förrådet
☐ Ingen åsikt

Hur nöjd är du med bilparkeringen?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Bil användning

- ☐ Jag har ingen bil/använder inte bil
☐ Ingen åsikt

Hur nöjd är du med tvättstugan?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Tvättstugan

- ☐ Använder inte tvättstugan
☐ Ingen åsikt

Hur nöjd är du med sophantering?

Inte alls nöjd Mycket nöjd

Hur viktigt är det för dig att det finns möjlighet att källsortera?

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Har du några kommentarer kring ovanstående frågor?

Jag är fullkomligt nöjd med min materiella standard, d.v.s. jag kan köpa de saker jag behöver såsom boende, möbler, bil, resor, prylar etc.

Stämmer inte alls Stämmer mycket väl

Om jag får en oväntad räkning på 20 000 kr så kan jag utan större problem betala den inom en månad.

Stämmer inte alls Stämmer mycket väl

Klarar du höjd hyra vid eventuell renovering?

- ☐ Ja
☐ Nej
☐ Vet ej/ingen åsikt

Om du klarar av en hyreshöjning, hur många kronor eller procent?

Kronor (kr)

Procent (%)

Bostaden

Hur rankar du renoveringsbehoven mellan följande utrymmen? (1 = viktigast, 5 = minst viktigt)

Entréer

Hiss

Husens fasader

Lägenheten

Trapphus

Tvättstuga

Är det något utrymme som inte behöver renoveras? Flera alternativ kan väljas.

☐ Entréer

☐ Hiss

☐ Husens fasader

☐ Lägenheten

☐ Trapphus

☐ Tvättstuga

Hammarkullen - Vad föredrar du?

Hur viktiga är följande aspekter för dig?

Flytta knappen på skalan så att den representerar din åsikt.

Social gemenskap

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Privathet, lugn och ro

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Lägenhetens kvalitet

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Områdets kvalitet

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Kommunala transportmedel

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Egen bil

Inte alls viktigt Mycket viktigt

Tack för din tid!

Här kan du skriva eventuella kommentarer kring enkäten:

Tanken är att enkätverktyget ska fortsätta utvecklas under året och sedan finnas kvar och kontinuerligt användas av invånarna.

Har du några frågor? - Kontakta:

Alfredo Torrez, alfredo.torrez@hyresgastforeningen.se, 0727 084717

eller

Jenny Stenberg, jenny.stenberg@chalmers.se, 0730-445790

Bilaga B: Enkät svar – kommentarer och data

Generella kommentarer och önskemål kring förtätning.

Har du några andra kommentarer eller andra önskemål i samband med förtätning?

Nej, jag tycker att det är bra som det är

Jag trivs i Hammarkullen

Jag e 100% nöjd

Renoverar det som finns, Hammarkullen

Det som vi har ska ta hand om mer

Förbättring i hk

Ej högt och tätt i centrum!

Gärna färgglada byggnader, byggnader med konstverk eller byggnader med intressant arkitektur. Gillar street-arten i området, mer i den stilen. Men för mig känns det viktigt att det förblir mycket grönt och skogigt. Men det gröna kan gärna ta sig in mer bland huset och på torget.

Bygg inte bostäder på torget

Flera bostadshus behövs allra minst. Det stora huset norr om torget revs ju då det blev för instängt och tätt mellan husen. Grönområdena och det luftiga är bland områdets största tillgångar.

Bostadsrätter, tycker inte att det ska var för stora lägenheter, tycker inte heller att det ska förtätas

[förtätning] Hade inte passat Hammarkullen mer öppna platser skulle göra Hammarkullen finare

Plocka ner lite träd på baksidan av Hammarkulletorget 13 - 35

Ingen odling folk förstör hela tiden. Fick klagomål för att andra drar ut odlingarna.

Mer odlingsbar mark, odlingslotter.

Bastu i Hammarkullen

Platser för ungdomar som kan hänga istället för att hänga överallt där dom kan känna sig trygg

Mer säkerhet vakter eller några gånger i veckan poliser som man kan se område så att vi kan gå ut säkrare

Mer integration i samhället

Säkerheten fattas

Att nykomlingarna ska sättas före dom som missköter sig

Hundrastgård! Mer poliskontroll.

Dåliga jobb med städning. Dålig med hyrande lokaler för något firande

Belysning saknas

Önskar en Ica supermarket, nära, tempo, eller, netto. Alldeles för dyrt i dessa butiker som finns

Apotek en Ica att parkerna är smutsiga vissa gamla

Brist på tillgång till tvätt

Idrottsplatser för barn i åldern 5+: fotboll, dans, simning, inomhusbyggnad

Investera i mer möjligheter fler barn och deras utveckling

Önskar inte fler lekplatser men en del behöver rustas upp

Flera lokaler

Förbättra bostadsbolaget och bli bra att höra av sina medlemmar

Inga bilar

Kommentarer som har getts i samband med lägenhetens skick

Har du några kommentarer kring lägenhetens skick?

Mycket plast i lägenheterna, Vill förbättra Renovera toalett	Renovering, jättedåligt skick Renovering behövs Det är dragit, köksfläkten är svag, balkongen behöver renoveras
Behöver renovering Jag vill en stor lägenhet	Badrummets skåp är hålt så det blir mögel Företaget innan sa att dom ska renovera men dom gjorde inte det
Tycker det är fel att betala hyra när man byter skåpsluckor Byta garderob,	Borde renovera köket och badrummet Vi är 6 personer och bor i två sovrum och ett vardagsrum med köket + att vi har ingen källare
Inte så dåligt skick på lägenheten	Vet inte hur det ser ut i det stora hela i området men är nöjd med min lägenhet
Liten dom är många behöver större 7 barn har bara 3 rum Renovera köket måla om Vill helst hjälp med nära vänner Min lägenhet är lite jag vill en stor lägenhet Bättre ventilation Mer plats i lägenhet	Gammalt Golv behöver fixas dörrar och skåp För mycket krångel med bostadsbolaget Dålig kommunikation. Kallt pga bottenvåning Har bara tvåglasfönster även om nästan alla andra har treglas. Ändå vill värden inte byta.
Man kan få mer hjälp av vaktmästare när säger till Det som byts ut får dålig eller sämre kvalitet. Plastigt.	Dåligt arbete Försökt, men ingen gör något åt det. Problem med läckage. Håll i grannens tak. Bostadsbolaget är dåliga.
inte renoverat på mer än tio år, så vi önskar renovering. Kallt Alla skåp är trasiga och smutsiga inne och ute Ett grovt kök och klädkammare Dåligt kök, gammalt kök, trädet får insekter dålig ljudisolering drar ner hur nöjd jag är med lägenhetens skick Mycket trasigt/slitet. Ska få vissa saker fixade, men det har tagit flera månader. Gummiband för dörren, kall luft kommer in Är extremt nöjd med planlösningen. Måste renoveras Gammalt och slitet. Skåpluckor är slitna och garderobsdörrarna svåra att stänga. Nytt golv, nytt kylskåp, spis, nya elkontakter i el-väggarna, ny ytterdörr och nya skruvar i fönstren Mycket som är skadat i toan vardagsrum köksdörren	Behöver renovera Kallt, ingen fixar Slitna dörrar Golv är gammalt Mer dörrar Värme och ventilationen är dåliga
Golv behöver renoveras. Dåligt kontakt gällande renovering	Första gången var dålig Älskar lägenhet men den är liten De kommer att renovera Större lägenheten Läcker när det regnar. Dålig placering av badrum
Tvättstugan Byta dörr Bättre besiktad Dålig kontakt och info gällande flytning för större lägenhet. Dåligt jobb gällande bygg av möbler, i hallen och köket Allt behöver renoveras	Renovera utan kostnad för hyresgäster Lite slitet golv i hallen + linoleumgolv i det stora sovrummet som ser lite tråkigt ut. Balkongerna som inte är byggda Köket behöver renoveras och köksbordet, badrummet, balkongen målas dörrkammaren Inte ändrat något skit Dålig kontakt och arbete Ingen köksfläkt Mögel vattenskada. Råttorna har gnagat på lådorna och det fattas några

Kommentarer från de boende om enkäten

Här kan du skriva eventuella kommentarer kring enkäten

Bra sätt att få fylla i och fundera. Skulle behöva göra enkäten igen och fundera en gång till. Säkert mycket nytt som skulle komma upp då. Och hade varit bra att kunna ge kommentarer på det man önskar ska finnas/bli bättre. Tex utformandet av lekplats, gångstråk... Men bra formulär.

Jätteroligt det hyresgästförening gör

Mycket bra :) //Mer

Ja det va bra det är viktigt med sånt här

Viktigt

Svårt att svara på plats.

Första delen där man skulle markera platser på kartan var väldigt svår använt. Svårt att se vilket hus som var vilket och svårt att se var man markerade. Föreslår att ni markerar ut husnummer på kartan så man kan leta upp sin egen port och veta var man är.

Jag råkade kryssa ett alternativ på frågan om förråd och kunde inte avkryssa mitt svar.

Diverse frågor dåligt formulerade

Hammarkullen är ett fint område att bo på! Jag är mycket nöjd.

Problem med skumma killar med grannar

Bostadsbolaget jobbar för dåligt

Resultat av enkäten. Bostadsbolaget ska göra bättre jobb.

Golvet bör fixas och väggen

Skaffa stor lägenhet på bottenvåning eller få hiss

Inte om enkäten. Hon sa att lägenhet var för kallt och allt är sönder

Tvättstugan är alltid smutsig, känner sig otryggt.

jag har velat byta mina köksluckor o stommen .de e gamla o luktar illa var tvungen att måla inne men det hjälpte inte. synd att man måste ta det som val o betala mera hyra när det e ett jobb som måste göras. kylan o frysen har man valt måste betala extra hyra dem e helt nya men ingen bra kvalitet dem måste bytas ut ofta dem går sönder fort

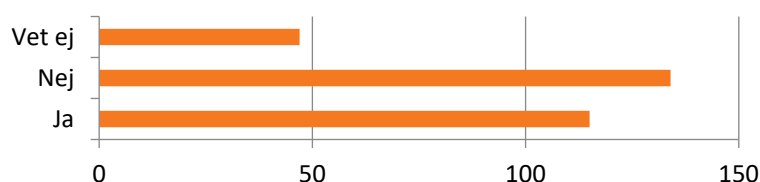
Elementen funkar ej VIKTIG!,

Jag vill inte ha några upprustningar som leder till höjd hyra

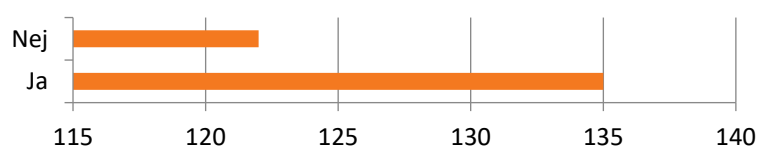
Tar för lång tid att fixa min lägenhet vill helst kunna ha en renovering så snart som möjligt är inte nöjd med något vill att ni ska ta hand om lägenheten, bättre koll på min lägenhet

Hejdå

Är du medlem i Hyresgästföreningen?

Vill du att vi kontaktar dig för återkoppling?

Bilaga C: Möten och workshops

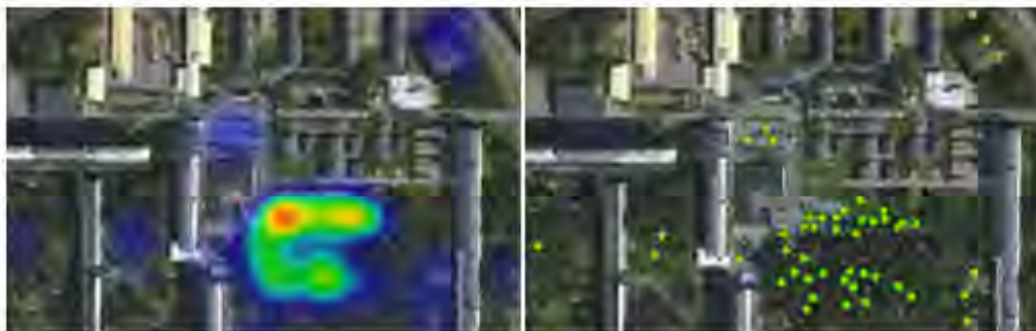
Typ av aktivitet	Datum, lokal, längd	Antal deltagare	Vem (namn/företag)	Syfte/tema
Startmöte	24 oktober 2016, Hammarkullen 2h	9	Alfredo Torrez, HGF Jesper Bryngelsson, HGF Kim Weinehammar, HGF Tony Petrov, HGF Kristofer Lundberg, Förtroendevald, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald HGF Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers Daniel Persson, gäst från Lund	Introduktion projektet. Diskussion: övergripande frågeställningar (syftet med att använda Maptionnaire), kravspecifikation och behov, datainsamling, enkätfrågor.
Projektmöte	20 februari 2017 HGF Arena 2 h	6	Alfredo Torrez, HGF Jesper Bryngelsson, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Diskussion syfte med enkäten och vilka frågor som ska ställas.
Workshop inom "Vårt Hammarkullen"	9 mars 2017 Hammarkullen	Ca 120	~ 100 boende ~ 20 representanter från olika organisationer (SBK, politiker, tjänstemän från stadsdelen, Bostadsbolaget, forskare, och intresserade invånare)	Test av verktyget Maptionnaire med boende som en del av workshopen.
Projektmöte	21 mars 2017 HGF 1,5 h	5	Alfredo Torrez, HGF Jesper Bryngelsson, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Liane Thuvander, Chalmers	Diskussion avgränsningar, samordning med andra processer (samråd). Tidsplan görs.
SBK	4 april 2017 HGF 1,5 h	6	Frida Stenberg, SBK Martin Sten, SBK Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Liane Thuvander, Chalmers	Diskussion koppling av dialogprocesser med samrådsprocessen.
Projektmöte	20 april 2017 HGF Arena 2 h	5	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Förbereda användartest. Genomgång enkätfrågor.
Projektmöte	11 maj 2017 HGF 1,5 h	5	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Erfarenheter från Kenya. Testenkäten: enkätfrågor och utvärderingsfrågor till testpersoner.

Projektmöte	22 maj 2017 Hammarkullen 1 h	3	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Liane Thuvander, Chalmers	Justeringar testenkäten.
Projektmöte	31 maj 2017 HGF 2 h	3	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Liane Thuvander, Chalmers	Genomgång enkätfrågor.
Projektmöte	12 juni 2017 HGF 2h	3	Alfredo Torrez, HGF Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Genomgång enkätfrågor.
Användartest	24 augusti 2017 Hammarkullen 3 h	5 + 4	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers 4 testpersoner	Test hur enkäten fungerar för de boende både gällande frågorna och användning av verktyget Maptionnaire.
Projektmöte	20 september 2017 HGF 2 h	2	Alfredo Torrez, HGF Liane Thuvander, Chalmers	Genomgång av testresultaten som underlag för revidering av enkäten.
"Slutmöte"	20 oktober 2017 HGF 2h	7	Alfredo Torrez, HGF Kim Weinehammar, HGF Jesper Bryngelsson, HGF Gabriela Cachi, dörrknackare, boende ungdom Hammarkullen Mimoza Jahiu, dörrknackare, boende ungdom Hammarkullen Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Diskussion av resultaten och återkoppling av erfarenheter från dörrknackningen samt metodiken för att höja svarsfrekvensen.
"Slut-slutmöte"	23 januari 2018 HGF 3 h	5	Alfredo Torrez, HGF Jesper Bryngelsson, HGF Britt Dagoberth, Förtroendevald Jenny Stenberg, Chalmers Liane Thuvander, Chalmers	Presentation och diskussion av utfört arbete och resultat samt frågor om och lärdomar från resultaten. Fortsättning.
Projektmöte	27 juni 2018 HGF 1h	2	Alfredo Torrez, HGF Liane Thuvander, Chalmers	Rapportering och återkoppling till boende.
Återkopplingsintervjuer	4 juli 2018 HGF 2h + 1,5 h	2 + 4	Alfredo Torrez, HGF Liane Thuvander, Chalmers 4 ungdomar som knackat dörrar	Erfarenhetsåterföring från datainsamlingen i Hammarkullen
Återkopplingsmöte med boende	11 oktober 2018 Hammarkullen Folket Hus 1h + 2h	Ca 40 Presentation Ca 25 Workshop	~ 30 boende ~ 10 representanter från olika organisationer (HGF, forskare, intresserade invånare)	Återkoppla enkätresultaten till boende. Gemensam tolkning och diskussion.

Bilaga D: Informationstext till de boende

Tala om vad du tycker om Hammarkullen

Hur kan olika kvaliteter och problem i en boendemiljö kartläggas och hur kan sådan information kommuniceras till såväl fastighetsägaren som stadsbyggnadskontoret men också andra boende?

Inom ramen för ett forskningsprojekt genomför vi en enkätstudie som riktar sig till dig som är boende i Hammarkullen.

Genom enkäten vill vi sammanställa och visualisera hur du som boende i Hammarkullen uppfattar din närmiljö, hur du upplever olika platser i och omkring byggnaderna, och vad du tycker om olika typer av förtätning i området.

Dina svar kommer att behandlas anonymt och det är bara forskare på Chalmers Arkitektur och Samhällsbyggnadsteknik

samt Hyresgästföreningen som kommer att ha tillgång till information om vem som svarat.

Vill du veta vad de andra boende i Hammarkullen tycker om området och förtätning? Kolla gärna hemsidan "Vårt Hammarkullen" [\[webadress\]](#) där sammanlagda resultat från studien kommer att publiceras.

Projektet genomförs av Hyresgästföreningens lokala grupp Vårt Hammarkullen i samverkan med forskare på Chalmers.

Vill du veta mer om studien som helhet, enkäten, eller har några synpunkter så är du välkommen att

kontakta: Jenny Stenberg, projektledare, jenny.stenberg@chalmers.se, 0730-445790

Liane Thuvander, liane.thuvander@chalmers.se, 031-7722266

Alfredo ~~Torrez~~ alfredo.torrez@hyresgastforeningen.se, 0727-084717

CHALMERS Hyresgästföreningen

Bilaga E: Användartest – individuell uppgift

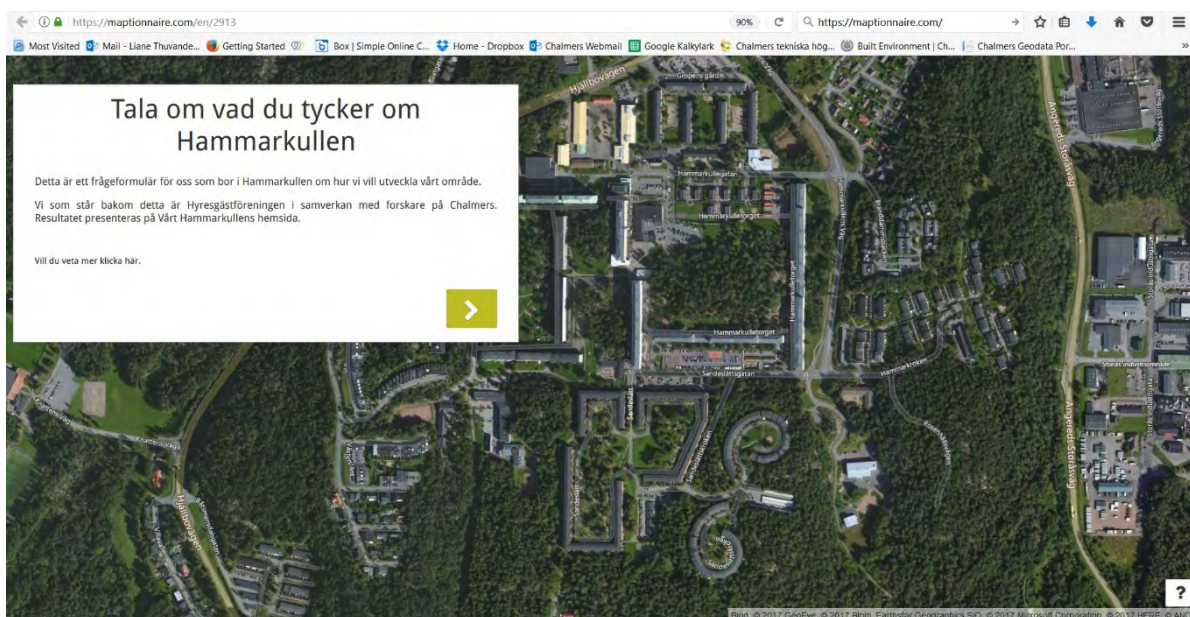
Användartest Maptionnaire

24 augusti 2017, kl. 16 – 19, Hammarkullen

Individuell uppgift

Fyll i frågeformuläret

- Läs genom introduktionstexten till projektet som du fått av oss
- Öppna länken till enkäten på Ipaden, gå genom hela enkäten och svara på alla frågor
- Tänk gärna högt när du fyller i enkäten, dvs. kommentera om något känns konstigt eller är svårt
- Fråga observatören om något är oklar

Bilaga F: Användartest – utvärderingsfrågor till boende

Innehåll

- Är frågorna tydliga/lätta att förstå? (*ja/nej, om nej: vilka och varför*)
- Är frågorna relevanta? (*ja/nej, om nej: vilka och varför*)
- Saknas några frågor? (*ja/nej, om ja: vilka?*)
- Finns det frågor som vi kan/bör stryka? (*vilka och varför?*)

Användbarhet

- Hur fungerar navigeringen mellan frågorna? (*bra/dåligt, om dåligt: på vilket sätt?*)
- Hur fungerar det att ändra skalan på kartan? (*bra/dåligt, om dåligt: på vilket sätt?*)
- Hur fungerar det att placera ut markörer på rätt ställe? (*bra/dåligt, om dåligt: på vilket sätt?*)

Utseende

- Är kartan bra eller skulle du föredra en annan typ av karta för bättre orientering?
- Hur är orienterbarheten generellt sett?

Övergripande frågor

- Finns det något som bör förbättras, ändras eller tas bort?
- Har du några reflektioner kring språk?
- Vilka frågor ska tas vid dörren?
- I Maptionnaire finns möjligheten att ladda upp egna bilder. Intressant för vår studie?
- Hur skulle du vilja att resultaten presenteras? Var? På vilket sätt?

Öppna reflektioner

- Har du några andra reflektioner eller synpunkter?

Introduktionstexten på pappret

- Är introduktionstexten tydlig? (*För lång/kort/ok?*)

Ranking

- Enkäten får inte ta mer än 15 minuter per ”dörr”. Vilka frågor måste man hinna med i den personliga kommunikationen?

BILAGA G: Inbjudan återkopplingsmöte med boende

Vill du veta vad dina grannar tycker om Hammarkullen? Vad tycker du själv?

Med hjälp av "maptionnaire" en digital kart och frågeformulär har vi kunnat sammanställa och visualisera hur en del boende i Hammarkullen uppfattar sin närmiljö, samt hur de upplever olika platser omkring byggnaderna. Nu vill vi samtala samt analysera resultatet tillsammans med boende i området.

Syfte med utvärderingen är att ge boende tolkningsföreträde, inflytande och därmed en tydligare delaktighet i Hammarkullens utveckling. Resultatet och utvärderingen kommer att kommuniceras ut till såväl fastighetsägaren, stadsdelen, stadsbyggnadskontoret men också andra boende.

Mer info: 072-7084717
alfredo.torrez@hyresgastforeningen.se

**Vi bjuder
Mat & fika**

**tors 11 okt
18:00- 20:00
Folkets hus
Hammarkullen**

 Hyresgästföreningen **CHALMERS** UNIVERSITY OF TECHNOLOGY **Vårt Hammarkullen**

Bilaga H: Sammanställning av tema som tolkats på återkopplingsworkshopen

Tema och bilder som tolkats

Platser jag tycker om dagtid

- Där det finns belysning och natur, lösning: flera verksamheter för alla så att området blir tryggare, aktiviteter som lockar unga.
- Sandeslätt är lugnare och tryggare. Färre kriminella som bor i Sandeslätt. Vänner som bor där. Finns fotboll och basket.
- Många barn som bor i Bredfjäll kommer hellre till Sandeslätt för lek.
- Promenadstråket mot Storås.
- Beror på människorna, lätt att ta sig från Hammarkullen, finns sittplatser, julbelysning mysig.

Platser jag INTE tycker om dagtid

- Bredfjäll ungdomar, gäng motorcyklar
- Känner sig rädd
- Vill inte att barnen ska leka där
- Familjer som bott länge där, familjemedlemmar kriminella
- Slänger avfall, avföring från hundar
- Finns inget som lockar, ingen natur eller park i Gropens/Bredfjäll
- Gropens gård, tråkiga lägenheter, lekplatsen vid torget, fattas belysning där det befinner sig flera människor på en plats till exempel källaren/svalerna.

Platser för umgänge

- Bra lekplatser
- Finns bänkar och lekplatser
- Det är här man sitter
- Gårdar och lekmiljöer
- Mötesplats för unga
- Nära till ko... hjärtat i Hammarkullen
- Samma känsla i Hammarkullen som i Sandeslätt
- Fotbollsplan på mittengården
- Borde finnas en vattenlek
- Vindskydd och regnskydd vid torget
- Vi har pratat om bättre belysning länge
- Fler sittplatser på torget
- Fler platser man kan sitta på som grupp
- Torget behöver upprustas
- Bättre belysning
- Kameraövervakning på Gropens gård
- Bättre lekplatser på Gropens gård
- Grillplatser på Gropens gård
- Större p-platser

Föreslagna platser för servicebyggnader

- Gärna festlokal
- Önskar en större restaurang som man kan hyra för egna fester
- Gärna en restaurang som inte är en pizzeria
- Nattförskola, stort behov finns
- Apotek på torget
- Vårdcentral viktig
- Mataffär – Netto, ICA
- Mötesplats för träffar t ex tjejgrupper (liknande det som finns på Angeredstorget)
- Träningsplats – inne/ute, typ innebandy
- Önskar tandläkarmottagning
- Vi vill ha fler fritidsgårdar, göra saker tillsammans, läxhjälp, skriva CV
- Gärna ny bankomat
- Fixoteket – bra!! – cykelverkstad
- Replokal vill vi ha
- Informera om det som finns, t ex danslokaler
- Apotek nära äldreboende
- Utlokalisera Boservice eller bygg ut
- Höghus med service och parkering
- Samla servicen i en galleria typ som i Hjällbo, Bergsjön
- Tillgång till galleria för bilar, ex vid Bredfjäll nära till Hjällbo
- Krävs utbyggnad av nya lokaler. Befintliga räcker inte.
- Orolig för att öppettider endast kommer vara på dagen (10-15) och då blir det för en liten grupp. I och för sig kanske för dem det behövs...
- Kombinerad vårdcentral och apotek (offentligt)

Föreslagna platser för bostäder

- Bygg högre bostadshus på Boservice
- Bygg på parkeringsplats vid Hammarbadet
- Hammarkulletorget parkområde "Kullen"
- Mellan Nytorpskolan och Sandeslätt
- Bredfjällsgatan 2-26 framför huset mot söder
- Viktigt att bygga stora lägenheter 4or och 5or
- Söder om Nytorpskolan
- När det byggs nytt Boklok vid Gropensgård var ska man flytta hundrastgården?

Platser för olika typer av grönområden

- Utegym
- Flera rabatter längs backe
- Odlingar vid Bredfjälls
- Fler träd runt torget
- Vattenlek vid Bredfjäll
- Ett riktigt konstverk, vattenfontän inne i rondellen
- Odlingar, parkområden
- Mer blommor runt om i Hammarkullen
- Liten park för barn runt Hammarkulletorget
- Vattenlek/fontän och event när det invigs. Exempelvis vattenkrig
- Behov av platsen för att det finns ont om grönområden. Många tycker Hammarkullen är en död och tråkig plats
- Reparera trasiga saker snabbare utomhus
- Inte stort behov av att odla
- Roligt på sommaren med odling
- Fler träd!
- Lekplatser för barn. Bättre utrustning på befintlig. Fler roliga gungor, ex där två kan sitta samtidigt
- Viktigt för barn och föräldrar att kunna leka ute. Frisk luft, vackert.
- Bra plats för grönområde på Hammarkullehuset
- Helst inga odlingar på torget för att området tillhör alla. Kan placera blommor på torget för att det ska skapa mer färg och liv till Hammarkullen.
- Behov att ha odling i Sandeslätt kan vara för långt för vissa.

Bilaga I: Sammanställning svar från återkopplingsworkshopen

Vad med Hammarkullen är du mest stolt över?

- Karnevalen, nationaliteterna [1]
- Många olika kulturer, karnevalen, mångkulturell gemenskap, samhörighet, stolthet, känner mig hemma här [2]
- Karnevalen. Visar för omvärlden hur bra vi trivs med varandra. Många dansföreningar & basket & fotboll mm. [3]
- Naturen, hela Hammarkullen gillar området, fotbollsplanerna [4]
- Mångfald, folkliv, kvällstid – trygghet, muralmålningarna, nära till stan, naturområden [5]
- Miljöstationen, medborgarkontoret bakom Bredfjäll 72. Målningarna på väggarna. Många minoriteter som lever tillsammans. Mångkulturella Karnevalen. Medborgarnas engagemang. Känd dirigent som väljer Hammarkullen att utbilda i dirigerar. [6]

Vad har Hammarkullen som inte andra har?

- Öppenhet, gröna områden, naturen, den långa rulltrappan [1]
- Kärleken, många vänner, hjälpsamheten mellan människor, respekt, stolthet inom området, karnevalen [2]
- Gemenskap. Föreningsliv. Event. [3]
- Karnevalen (fast den var bättre förr), fin natur, folkhögskolan [4]
- Spårvagnstunnel (svalt på sommaren, varmt på vintern), promenadstråk, fjälltopp [5]
- Säkra gångstråk från hem till skola. HGFs engagemang för unga. Hammarkullenkarnevalen. Lokalerna. [6]

Vad vill du att Hammarkullen ska vara känt för i framtiden?

- Förändring, framgång, förebilder, en säker plats att bo på. Stolthet! [1]
- Olika kulturer, revolution (?) i sinne och samhälle, olika bostadsformer, byggnaderna ska vara mer moderna smarta lösningar kopplat till boende [2]
- Gemenskapen INTE kriminaliteten. Den goda stämningen, grannsämja [3]
- Fina naturen, trygghet, bättre integration [4]
- Kulturhistoria (Lödöse, Angeredsvinkeln), Museum! Historien om platsen [5]
- Utvecklingen. Lokal demokrati. Medborgarinflytande. En väl berättad historia som kommer från människor. Gemenskapen. Konstnärerna/kulturutövare [6]

På vad och var borde staden satsa mer på Hammarkullen?

- Fräschare, ett ansiktslyft allmänt, rejäl upprustning, mer lägenheter, allt inom service [1]
- Satsa på byggnaderna, tråkiga färger, graffitin - sänker området. Ökade miljösjukdomar, till exempel sophantering. [2]
- Affärer och butiker (mat osv). Skolan – fler lärare, bättre miljö, bättre lokaler. Fler bankomater och större säkerhet kring de (exempelvis inomhus med kamera) [3]
- Mataffär viktig! Apotek, vårdcentral, trygghet, mer resurser [4]

Finns det någon resurs bland människor som bor i området som vi kan använda för att utveckla Hammarkullen?

- Många utbildade som skulle kunna bidra till massor [1]
- Inspirationskvällar, läkare, psykologer, socionomer, ingenjörer – för att ge förebilder. Svar Ja! Många. [2]
- Många boende vill hjälpa till. Många som volontärer. Ungdomar från fritidsgården vill hjälpa till. Boende får vara med och exempelvis plankra, måla, städa, bygga osv. Skapa känsla av att det är vårt område, gemenskap. Daglediga och nattarbetare kan hjälpa till. Bostadsbolaget kan ställa frågan. Även om man inte kan få betalt kan man få något symboliskt som exempelvis biobiljetter. [3]
- Det finns det! [4]
- Konst, musik, globala kontakter [5]

Övrig kommentar:

- Konsthallen i hållplatsen är mörk. Ska stå att det är en konsthall. Mer färg och ljus. Mer levande hållplats. Nya målningar. [3]

Reflektion – röster om kvällen

- Roligt som ungdom att vara med
- Många som tänker som oss och som uppskattar mångkulturer
- Lärt mig mycket
- Alla vill förändra något
- Vi har fått diskutera HUR vi ska förändra och förbättra. Hur gör vi det tryggare och bättre och mer attraktivt område.
- Roligt att få träffa våra grannar och höra vad staden kommer att göra för Hammarkullen. Bra att få berätta vad vi vill förändra
- Bra att boendes funderingar och idéer tas tillvara på och lyssnas på
- ”Jag är inte ensam”
- Många delar samma drömmar om Hammarkullen
- Tillsammans kan vi förändra

CHALMERS

Hyresgästföreningen